ఆంధ్రమహిళ

MARCH '54 ANDHRA MAHILA ANNAS 8

గమనిక

'ఆంధ్ర మహిళ' స్త్రీల సచిత్ర మాస పత్రిక. ఆంధ్ర లోకంతో సన్నిహితానుబంధం ఏర్పరచుకొని మహిళా సంఘంలో నూతన ప్రబోధం కలిగించే ఆశయంతో ఆంధ్ర మహిళా సభ తరఫున "ఆంధ్ర మహిళ" పత్రిక 10 సం॥రములనుండి ప్రకాశితమగుచున్నది.

దీనియందు స్త్రీల మనోవికాసానికి తోడ్పడే వ్యాసములు, కథలు, నాటికలు, పిల్లలకు బాలానందం మొదలగు గద్య పద్యాత్మకములైన పలురకముల రచనలున్నవి. సాంఘిక రాజకీయ విషయములు, ప్రభుత్వము వారు దేశాభివృద్ధికై జరుపుచున్న సంక్షేమ కార్యక్రమాలు, స్త్రీలకుపయుక్తమైన గృహ పరిశ్రమలు మున్నగు వానిని గూర్చి మాసామాసము యిందు ప్రకటింపబడును.

వార్షిక సంచిక, తపాలా ఖర్చులతోసహా

సంవత్సర చందా 6-0-0

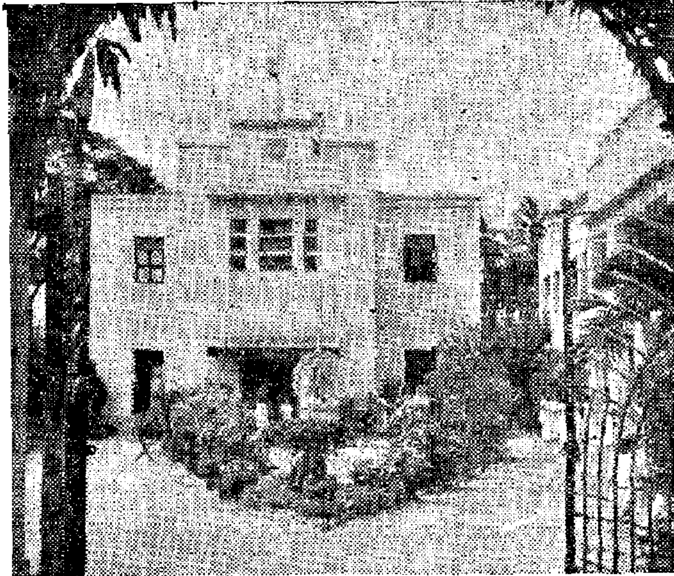
సేవాసంస్థలకు, గ్రంథాలయములకు, కళాశాల, పాఠశాలలకు.

సంవత్సర చందా రూ. 4-8-0 మాత్రమే.

వివరములకు :

మేనేజరు, 'ఆంధ్ర మహిళ'

ఆంధ్ర మహిళా సభ, 24-ఎ, లజ్ చర్చిరోడ్డు, మైలాపూర్,

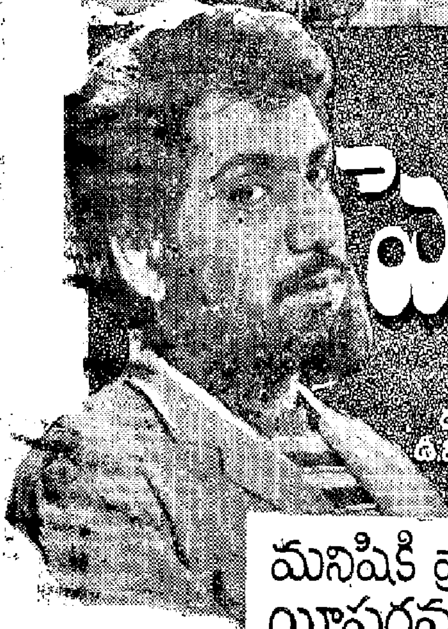

చిన్నమాంబా విద్యామందిరము

ఆంధ్ర మహిళా సభ

వాహినీ చిత్రము

పెద్దమనుషులు

రచన
డి.వి.నరసరాజు

నిర్మాత-దర్శకుడు
కె.వి. రెడ్డి B.Sc.(HONS)

మనిషికి ప్రాణంకంటె గూడ నీతిప్రధానం!
యీపరమసత్య నిరూపణే యీ చిత్రానికి
ప్రధాన లక్ష్యం!

ఆంధ్రమహిళ

సంపుటి 10 :: మార్చి '54 :: సంచిక 11

ముఖచిత్రం :— కేంద్ర సంఘ సంక్షేమమండలి స్త్రీల సలహా సంఘ సభ్యురాండ్రు మదరాసునందలి ఆంధ్ర మహిళా సభను పరీక్షింప వచ్చిన సందర్భమున తీసిన ఛాయాచిత్రము.

ఇంకా, బాలానందం, అల్లికలు, గేయాలు, కథలు, వ్యాసాలు మొదలగునవి.

సంపుటి 10 :: మార్చి '54 :: సంచిక 11

ఆంధ్రులు ఆదర్శకులుకావాలి - వెనకడుగుతగదు.

—————: o :—————

ఆవేళ 1946 అక్టోబరు 1 వ తేదీ.........

"మన చరిత్రలో ఒక చిరస్మరణీయమైన దినం. ఈరోజున మహాత్మా గాంధీ సూచించిన నిర్మాణ కార్యక్రమ అష్టాదశ సూత్రాల్లో ముఖ్యమైన 'మద్యపాన నిషేధం' ప్రారంభిస్తున్నాం. మద్యపాన నిషేధంవల్ల ప్రభుత్వాదాయానికి, పథక నిర్వహణానికి ప్రబలమైన చిక్కులున్నాయి– ఈ దురభ్యాస నిర్మూలనంవల్ల ప్రజలకు, ముఖ్యంగా పేద జనావళికి, సంప్రాప్తించే సాంఘిక- ఆర్థిక- నైతిక శ్రేయస్సుల కోసరం వీటి నెదుర్కోడానికి ప్రభుత్వం కృతనిశ్చయమైయుంది. ప్రజాసందోహాల స్థితిగతులు బాగు పరచి వారికి సేవజేయడమే ప్రభుత్వ ప్రధానోద్దేశ్యం. నేనట్టి ప్రజాసేవకుల్లో మొదటి వాణ్ణి. మద్యపానం మన ప్రజల్ని పీల్చి పిప్పిజేసింది. అసంఖ్యాక కుటుంబాల్ని కూలదోసింది. లక్షలాది గృహాల్లో నీతి-శాంతి- భద్రత- సౌఖ్యాల్ని పారదోలింది. ఇలాంటి మద్యపానాన్ని నిర్మూలించడం ప్రజాశ్రేయస్సుకు ప్రధానోపాయం. ఇది మా ప్రధాన కర్తవ్యం. ఇందుకు మన ప్రజల అందరి సహకారం కోరుతూ ప్రస్తుతం 8 జిల్లాల్లో మద్యపాన నిషేధం ప్రారంభిస్తున్నాం." అంటూ అప్పటి ఐక్య మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రధానామాత్యులు శ్రీ శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు కడపలో ఈ త్రాగుడు నిర్మూలన కార్యక్రమం ప్రారంభించేరు. వారి అను నాయకులతో సహా ఎనమండుగురు మంత్రులు మొత్తం 8 జిల్లాల్లోను ఈ శుభ కార్యక్రమ ప్రారంభోత్సవం జరిపేరు.

'ఆంధ్రులు' అందరికీ ఆదర్శ పూర్వకమైన మహత్కార్యం జరిపేరని ప్రపంచమంతా హర్షించింది. ప్రజలంతా హర్షామోదాలు ప్రకటించేరు. పేదస్త్రీలు కైమోడ్పులిచ్చేరు. ముఖ్యంగా (మగవారు మగువల మంగళ సూత్రాలు సహా తాకట్టుపెట్టి- ఇల్లూ వొళ్లూ గుల్లచేసుకుంటూ తప్పతాగివచ్చి తందనాలు తొక్కుతూ- ఆలు బిడ్డల్ని చావమోదుతుంటే– "ఈ విషమ దశ కెవరుకారకులో- మా ఉసురెవరుపోసుకుంటారో- పరమాత్మా నీవేసాక్షి- నీవే దిక్కు" అని గోడు గోడుమని దైవానికి దీనాలాపాలు పెట్టడం నిత్య దినచర్యయైపోయిన) పేద జనావళి కుటుంబాలు రాష్ట్రమంతటా కృతజ్ఞతా పూర్వకమైన వందన సమర్పణలు గావించేయి. ఇలా అన్ని అంతస్థులవారు ఐక్యకంఠంతో 'విజయీభవ'- 'దిగ్విజయీభవ' అంటూ నరకాసుర మర్దనరీతిని కల్లు అంగళ్లుండేచోట్ల మధురాసుర విగ్రహాలు నిలబెట్టి చిచ్చు అంటించి, పీడ తొలగిందని ఆనందించిన పర్వదినం ఆ దినం. గాంధీజీ మొదలైన మహామహులంతా "తథాస్తు" అని ఆశీర్వదించి, "ప్రకాశం అంటే- ఏమిటనుకున్నారు!" అన్నట్లు ఇతర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల్ని చూచి కనుసౌజ్ఞ గావించిన రోజు ఆరోజు. "కేసరి యన నీకే సరి"యని ఆంధ్రులంతా సగర్వంగా అభినందించిన రోజు అది.

ఆంధ్రులు ఆదర్శకులుకావాలి — వెనకడుగుతగదు.

ఈవేళ— ఇప్పటికి సుమారు $7\frac{1}{2}$ సం॥రాలయిందని చెప్పొచ్చు- చరిత్రలో ఎన్నో ముఖ్యసంఘటనలు జరిగిపోయేయి. స్వరాజ్యం సాధించేం— స్వరాష్ట్రం కూడ సంపాదించేం. మళ్ళీ మన ప్రకాశంపంతులుగారే ప్రథమ మంత్రులు, ప్రధానమంత్రులునై ఆంధ్ర రాజ్యాంగనౌక చుక్కాని చేబట్టేరు.

ఇలాంటప్పుడు- ఆంధ్రులంటే అన్ని రాష్ట్రాలవారికీ ఆదర్శప్రాయులు, మార్గదర్శకులు కావలసిన సమయంలో మద్యపాన నిషేధం రద్దు చేద్దాం అన్న ఉద్దేశం కలగడమే అతి శోచనీయమైన విషయం. రాష్ట్రాదాయం కూడగట్టు కొందుకు పైన వర్ణించినట్లు అనాధ స్త్రీల ఆలాపనలతో, వారి మంగళసూత్రాల అమ్మకపు ధనంతో, అమాయకులైన వారి భర్తల ఆయుర్దాయమూ, నీతీ బాహాటంగా అంగట్లో పెట్టి అమ్మిన విక్రయధనంతో నిర్మాణకార్యాలు గావించ డానికి ఆంధ్ర నారీలోకం ఎంత మాత్రం అంగీకరించదు. ఇందుకొక కమిటీని నిర్మించడం, వారొక నివేదికను సమర్పించడం, ఇవన్నీకూడ హర్షించదగ్గ విషయాలుకావు; గర్వింపదగ్గ కార్యాలుగావు. ఇంకా కావాలంటే, మద్య పాన నిషేధము ఇంతవరకూ ఎందువల్ల సరిగా అమలు జరుగలేదు, ఖచ్చితంగా దానిని అమలు జరుపవలెనంటే ఏవిధమైన ఏర్పాట్లు కావాలి, ఇలాంటి విషయపరిశీలనకు కమిటీ నియమిస్తే, అందఱూ హర్షించవచ్చు.

మద్యపాన నిషేధం మార్చరాదు. ఇది ఏ ఒక్క రాష్ట్రానికి మాత్రమే సంబంధించిందికాదు. యావద్భారతావనికి సంబంధించిన విషయమిది. చరిత్రలో ముందుకుసాగిపోవలసిన రోజుల్లో అది వెనుకడుగౌతుంది. మళ్ళీ పేదల కుటుంబాల్లో కార్చిచ్చు పెట్టినవాళ్ళమౌతాం అని మహిళా లోకమంతా ఏకగ్రీవంగా తన అసమ్మతిని తెల్పుతూవుంది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంటూ, ప్రభుత్వ డిప్యూటీ చీఫ్‌మంత్రీ— ఇంగితమెరిగిన ప్రతీ ఆంధ్రుడూ దీన్ని ఖండిస్తున్నారు.

తల్లి, బిడ్డ శ్రేయస్సుకోరి, నేతిముద్ద తినబెడుతుంది. అమాయకపు బిడ్డ, దాన్ని కక్కివేసి, మట్టినే తింటుంది! అంతమాత్రంచేత తల్లి ఊరుకుంటే తన కర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చినది కాగలదా? నయాన్నా- భయాన్నా మంచిదన్నదే నేర్పుతుంది, నానా పాట్లూపడి! అలాగే అమాయకపు ప్రజానీకం ప్రొహిబిషన్‌ను సరిగా జరగ నీయడం లేదన్నంత మాత్రంచేత, ప్రజాశ్రేయస్సే ప్రధాన కర్తవ్యంగా పెట్టుకొన్న ప్రభుత్వం, మద్యపాననిషేధం రద్దు చేయరాదు.

రాష్ట్రాదాయం సన్నగిల్లితే- దాన్ని కూడదీయడానికి- అనేక సాధనలున్నాయి. ఆర్థిక దురంధరులైన అమాత్యశేఖరులకు, దూరదృష్టిగల ప్రజా ప్రతినిధులకు- ఇతరోపాయాలెన్నో ఉన్నాయి. అడ్డంకులుంటే వాటిని అధిగమించడంలోనే- ప్రజాహితానికై తాము చేబూనిన సత్కార్యాన్ని సాధించడంలోనే- తమరాజనీతిని ప్రదర్శించాలి.

ప్రభుత్వాదాయపులోటు భర్తీచేయడానికి వేరు మార్గాలు అన్వేషించాలి. మద్యనిషేధం ఖచ్చితంగా అమలు జరిపే విధానాలాలోచించాలి. అప్పుడు బీదల కుటుంబాలూ చక్కబడతాయి. దేశపిత గాంధీజీ విడిచి వెళ్ళిన అడుగు జాడల్లో నడిచి— ఆంధ్రులు అందరికీ మార్గదర్శకులు ఔతారు. అంతేగాని మద్యపాన నిషేధం రద్దుపర్చటం- వెనకడుగు వేయడం వంటిదిగాన- ఇది ఎంతమాత్రం తగదని ఆంధ్ర మహిళాలోకం మళ్ళీ హెచ్చరిస్తూ ఉంది.

అశ్రుతర్పణ

కీ. శే. శ్రీమతి దువ్వూరి నరసమ్మగారు

మదరాసు హైకోర్టు ప్రముఖ న్యాయవాదులు, ఆంధ్ర ఎడ్వకేటు జనరలునైన శ్రీ దువ్వూరి నరసరాజుగారి ధర్మపత్ని, కాకినాడ వాస్తవ్యులు శ్రీ చావలి రామసోమయాజులుగారి కుమార్తె, ఆంధ్ర మహిళా సభ యావజ్జీవ సభ్యురాలు, ఆంధ్ర మహిళా సభ యావజ్జీవ ట్రస్టీ శ్రీమతి కందా మాణిక్యాంబగారి సహోదరియునైన శ్రీమతి నరసమ్మగారు జనవరి 5-వ తేదీన తమ 42-వ ఏట స్వర్గస్థులైరి.

శ్రీమతి నరసమ్మగారు ఆంధ్ర మహిళా సభ వ్యవస్థాపకులలో ఒకరని చెప్పాలి. ఆదినుండి, మహిళా సభయొక్క ప్రతి చిన్న కార్యకలాపములోనూ ఎక్కువైన శ్రద్ధజూపుచూ వాటి అభివృద్ధికి అడుగడుగునా ప్రోత్సాహమిచ్చిన వ్యక్తి యీమె. ఏ సందర్భములో ఏ విరాళానికని ఆమెను ఆశ్రయించినా ఔదార్యముతో నిర్వాహకులను తగురీతిని సంభావించెడి స్వభావము యీమెది. పోయిన ఆగస్టులో ఆంధ్ర మహిళా సభ ప్రసూతి కేంద్రములో పని ప్రారంభించినప్పుడు మంచాలు, ఉయ్యాలలు కొనునిమిత్తము, అడిగీ అడుగుట తోడనే రూ. 1000/-లు విరాళముగా నిచ్చిన దాత-

ఈమె కుమార్తెలు నృత్య విద్యనభ్యసించి, సభ తాలూకు ప్రతి ప్రదర్శనలోనూ చక్కగా పాల్గొనుచుందురు. ఇట్లా అనుక్షణమూ సభ పట్ల వీరు చూపిన బాంధవ్యము, అభిమానము ఎప్పటికీ మరపురానివి.

ఈమెకు 5 గురు కుమార్తెలు, ముగ్గురు కుమారులు - పండువంటి సంసారము, పసికూనలైన బిడ్డలను విడచి అకాలమృత్యువుకు బలికావడం మిక్కిలి శోచనీయమైన విషయం. ఆదర్శగృహిణియైన ధర్మపత్నిని గోలుపోయిన శ్రీ నరసరాజుగారికి, పసితనములోనే మాతృ వియోగము కలిగిన వారిబిడ్డలకు 'ఆంధ్ర మహిళ' హృదయపూర్వక సానుభూతిని తెలుపుచున్నది.

ఆంధ్ర మహిళా సభ

—:o:—

హిందీ తరగతులు

ఎప్పటివలె ఆంధ్ర మహిళా సభలో హిందీ తరగతులు ప్రారంభించి యున్నాము. ప్రాథమిక, మధ్యమ తరగతులకు శిక్షణనిచ్చి, మొన్న జరిగిన ప్రాథమిక పరీక్షలకు ఐదుగురు విద్యార్థులను, మధ్యమిక పరీక్షలకు ఇరువురు విద్యార్థినులను పంపించియున్నాము.

తిరిగి ప్రాథమిక, మధ్యమిక పరీక్షలకు మహిళాసభలో శిక్షణ ప్రారంభమైనది. మార్చి 1–వ తేదీనుండి, ఆంధ్ర మహిళా సభ నర్సింగ్ హోమ్, అడయారునందు, మార్చి 8-వ తేదీ నుండి పారిశ్రామిక విద్యాలయ భవనములు, 7-ఎ రోజరీ చర్చిరోడ్డునందు, హిందీ తరగతులు, కుట్టు తరగతులు ప్రారంభమగును.

ప్రాథమిక తరగతికి శిక్షణ ఉచితము.

మధ్యమ తరగతికి మాసరుసుము రూ. 1-0-0.

కుట్టు తరగతికి మాస రుసుము రూ. 1-8-0.

ఏ తరగతులలో జేరువారైనా, ప్రవేశరుసుము రూ. 2-0-0, మాస చందా 1–0-0 తప్పక కట్టి తీరవలెను.

సంగీతపు తరగతులు

కర్ణాటక సంగీతము వీణ, గాత్రములలో లోయర్ గ్రేడ్ పరీక్షలకు శిక్షణ, ఆంధ్ర మహిళా సభ లజ్ చర్చ్ రోడ్డు భవనములలో, ప్రారంభింప బడినది.

శిక్షణ మాసరుసుము రూ. 5-0-0. ప్రవేశ రుసుము రూ. 2–0-0. సభ్యత్వ రుసుము మాసమునకు రూ. 1-0-0.

మిగతా వివరములు సభకు మధ్యాహ్నం 3 గం|| పైన వచ్చి తెలిసికోవచ్చును.

—అ. చన్నఘంటమ్మ.

రాజకీయాలు

• శ్రీ గోళ్ళమూడి రామచంద్రరావు •

1954 జనవరి నాలుగో వారం మొదలుకుని ఫిబ్రవరి మూడో వారం వరకూ జరిగిన సంఘటనల్లో ఆంధ్రులకు అనుకూలమయిన ముఖ్యాంశాలు మూడు ఉన్నవి— (1) బెజవాడ దగ్గర కృష్ణానదికి రెగ్యులేటర్-రోడ్ బ్రిడ్జి నిర్మాణానికి శంకుస్థాపన జరగటం. (2) నందికొండ దగ్గర కృష్ణానది మీద నిర్మించే ప్రాజక్టు విషయమై ఆంధ్ర, హైదరాబాద్ ప్రభుత్వాలకు సమాధానం కుదరటం. (3) హైదరాబాద్ నగరంతో సంస్థానంలోని తెలుగు ప్రాంతాలన్నిటిలోనూ తెలుగును అధికార భాష.గా నిర్ణయిస్తూ హైదరాబాద్ ప్రభుత్వం ప్రకటించటం.

ఇంక భారత, అంతర్జాతీయ రంగాల్లో చెప్పుకోతగ్గ సంఘటనలు ఇవి— టర్కీ, పాకీస్థాన్‌లు రక్షణ సహాయ ఒప్పందం చేసుకునేందుకు నిశ్చయించటం, కొరియా, ఇండో-చైనా సమస్యలను చర్చించటానికి 5 అగ్రరాజ్యాలు ఏప్రిల్‌లో సమావేశమయేందుకు అంగీకరించటం, తిరుక్కొచ్చి, మెప్సూరాష్ట్రాల్లో ఎన్నికలు, బెంగాల్‌లో ఉపాధ్యాయుల సమ్మె.

* * *

ఫిబ్రవరి 13 వ తేదీన ముఖ్యమంత్రి ప్రకాశంగారు కృష్ణానది మీద రెగ్యులేటర్ రోడ్డు బ్రిడ్జికి శంకుస్థాపన చేశారు. 4014 అడుగుల పొడుగుగల నిర్మాణం 1956 లో పూర్తి అవుతుంది. 295 లక్షలు ఖర్చవుతుంది. ప్రస్తుతం సాగయే 11 లక్షల ఎకరాలకు చాలిన నీరు దొరకటమే కాక, మరొక లక్ష ఎకరాలకు నీరు సప్లయి అవుతుంది. కిందటి సం॥ జరిగినట్లు ఆనకట్ట గండ్లు పడటం మొదలైన ప్రమాదాలు తప్పిపోతవి. గుంటూరు - బెజవాడ మధ్య ప్రాంతం అభివృద్ధి అయి, రెండూ కలిసే అవకాశం కూడా ఏర్పడవచ్చు.

ఇక్కడ కృష్ణా రెగ్యులేటర్‌తోపాటు అటు చిత్తూరు జిల్లాలో స్వర్ణముఖీనది ప్రాజక్టుకు కూడా శంకుస్థాపన జరిగింది. అది చిత్తూరు జిల్లా క్షామ నివారణకు కొంతవరకు తోడ్పడుతుంది.

కృష్ణానది మీద ఏ ప్రాజక్టు నిర్మించాలి అన్న విషయమై ఏర్పడ్డ అనిశ్చిత పరిస్థితి చాలా వరకు తొలిగిపోయిందని చెప్పవచ్చు. నందికొండ దగ్గర ప్రాజక్టు నిర్మించాలని హైదరాబాద్, ఆంధ్ర ప్రభుత్వాలకు అంగీకారం కుదరటమే కాక, ఆనకట్ట ఎత్తు విషయమై కూడా సమాధానం కుదిరినట్లు తెలుస్తున్నది. ఫిబ్రవరి నెలాఖరుకు ఈ విషయమై ఉభయ ప్రభుత్వాల నివేదికలూ కేంద్ర ప్రభుత్వానికి అందగలవు. ఈ నివేదికలను కేంద్రం పూర్తిగా ఆమోదించకపోవచ్చు. ఆమోదించక్కరలేదని ప్లానింగు మంత్రి నందాగారు చెప్పటంవల్ల, ఆంధ్రులు చివరివరకూ జాగ్రత్తగా ఉండి, కృష్ణా-పెన్నార్ మెటకం తగలకుండా చూసుకోవలసిన అవసరం కనిపిస్తున్నది.

నందికొండ ప్రాజక్టు వల్ల నాగార్జునకొండ శిథిలాలు మునిగిపోవచ్చునని భయపడటం జరుగుతున్నది. అయితే ఆకారణం మీద కట్ట ఎత్తును తగ్గించటమో తలకుమించిన ఖర్చుతో కాలవలు మళ్లించటం మొదలైన పనులు చేసేదానికన్నా, ప్రాజక్టు పూర్తి అయే లోపల శిథిలాల ప్రాంత పరిశోధనలన్నీ పూర్తి చేసుకోవటం మంచిది. అక్కడి పరిశోధనలు 30 ఏళ్ళ కింద ఉన్నట్లే ఇప్పుడు కూడా ఉన్నవన్న సంగతి గమనిస్తే, ఇటువంటి గండకత్తెర వ్యవహారంగా మార్చినప్పుడే, అక్కడ నిజంగా పని సాగుతుందని చెప్పవలసి వుంటుంది.

* * *

మార్చి 1వ తేదీ నుంచి హైద్రాబాదు, సికింద్రాబాద్ నగరాలతో సహా 9 తెలంగాణా జిల్లాలలోనూ, ప్రస్తుతం

కర్ణాటక, మరాఠ్వాడాలుగా ఉన్న జిల్లాలలోని 8 తెలుగు తాలూకాలలోనూ తెలుగే రాజభాషగా ఉంటుందని హైద్రాబాద్ ప్రభుత్వం ఫిబ్రవరి 17 వ తేదీన ప్రకటించింది. మరాఠ్వాడాలో మరాఠీ, కర్నాటక్‌లో కన్నడం అధికార భాషలుగా ఉంటవి. దీనివల్ల హైద్రాబాద్ తెలుగు ప్రాంతాలకు భద్రత ఏర్పడ్డదని చెప్పవచ్చు. ముఖ్యంగా హైద్రాబాద్ నగరం విషయంలో సందేహాలకుతావు లేకుండా పోతుంది. కర్నూల్లో జరిగే రాజధాని-హైకోర్టు భాగవతం మేళనాయకులు దీనిని దృష్టిలో పెట్టుకోవలసి వుంటుంది. ప్రాంతీయ భాషలకు ప్రాధాన్యత వచ్చింది కదా, ఇంక హైద్రాబాద్ విభజన ఎందుకు అని విభజనను ప్రతిఘటించేవాళ్ళకు వాదించే అవకాశాలు లేకపోలేదు.

ఇట్లాగే మైసూరులో తెలుగు ప్రాంతమయిన కోలార్ జిల్లా విషయమై జనాభా లెక్కల శాఖ వారు అది తెలుగు మెజారిటీ ప్రాంతమేనని తమ నివేదికలో స్పష్టంగా తెలియజేశారు. తమిళనాడులో జేరిన చంగల్పట్టు, సేలం, ఉత్తరార్కాట్ జిల్లాలలోని తెలుగు ప్రాంతాల విషయం, ఒరిస్సాలోని తెలుగు ప్రాంతాల విషయంకూడా తెలుగువాళ్ళు చూసుకోవలసి వున్నది. ఫిబ్రవరి 2 వ తేదీన మద్రాసులో సమావేశమయిన తమిళ నాయకులు చిత్తూరులోని తమిళ గ్రామాలకోసం ఆందోళన చేస్తే తమకు నష్టం ఎక్కువ అని అభిప్రాయపడి, 'ఉన్నతాధికారస్థాయి'లో నష్టపరిహారం చేసుకోనటం మంచిదని నిశ్చయించుకున్నట్లు తెలుస్తున్నది.

ఆంధ్ర ప్రభుత్వం ఈ విషయమై జాగ్రత్త పడాలి. సరిహద్దు సమస్యల ప్రత్యేకోద్యోగిని నియమించి పని ప్రారంభించటం సంతోషించదగ్గదే కాని, రాష్ట్ర పునర్విభజన సంఘం దగ్గరా, తమిళ నాయకులు ఉద్దేశిస్తున్న 'ఉన్నతాధికారస్థాయి' లోనూ కూడా పట్టుదలతో వ్యవహరించాలి.

* * *

ఆంధ్ర ప్రజల ఆర్థిక జీవితానికి సంబంధించిన సంఘటనలుకూడా కొన్ని ఈ నెలలో జరిగినవి. ఫిబ్రవరి 8వ తేదీన గుంతకల్లులో చేనేత పారిశ్రామిక సహకార నిర్వహణ క్రింద నూలు మిల్లు ప్రారంభించబడ్డది. ఇది 20 వేల మగ కదుళ్లతో పనిచేసే అవకాశం వున్నది. రాష్ట్రంలోని చేనేత పారిశ్రామికులందరికీ కావలసిన నూలును ఇది సప్లయి చేయలేకపోయినప్పటికీ, తాను చౌకగా సప్లయి చేయటాన మొత్తం మీద నూలుధరల్ని తగ్గించవచ్చును. చేనేత పరిశ్రమ నిలబడాలంటే ఆసరుకులు ఏదోవిధంగా మిల్లులతో పోటీ చేయక తప్పదు. అది వస్తువుల నాణ్యతమీదనే కాక, వాటి ధరమీద కూడా చాలా వరకు ఆధారపడిఉంటుంది. ఎగుమతి పన్నులు, అమ్మకం పన్నులు తీసివేయటమేకాక చౌక నూలును వారికి ఇప్పించాలి.

ఆంధ్ర ప్రాంతపు ఎగుమతుల్లో ప్రధానమయిన పొగాకు వ్యాపారానికి ఈ ఏడు బాగా దెబ్బతగిలింది. ముఖ్యంగా నాసిరకం పొగాకు చాలా మిగిలిపోవటం జరిగింది. ఈ సమస్యను పరిష్కరించే నిమిత్తం సిగరెట్ల ఫ్యాక్టరీని పెట్టటం, విదేశాల్లో వ్యాపార వికాశాలను పెంచటం అవసరమని సూచించబడ్డది. అసలు నాసి రకాలను వీలయినంతవరకూ తగ్గించుకుని రావటమూ, సరుకు నాసిగా తిరగబారిపోకుండా మొదటినుంచీ శాస్త్రీయ పద్ధతులతో జాగ్రత్త తీసుకోనటమూ కూడా అవసరం.

బియ్యపు పంటలో ఆంధ్ర ప్రాంతం మిగులు రాష్ట్రంగా చెలామణీ అవుతున్నది. అయితే మద్రాసు రాష్ట్రానికి సప్లయి చేసే ధాన్యాన్ని సంపాదించటం కోసం ప్రభుత్వం నిర్బంధ ధాన్యసేకరణ పద్ధతిని పరిమితంగా ప్రవేశపెట్టవలసి వచ్చింది. నెలకు 400 మణుగులు, ఆపైన ధాన్యం కొనే లైసెన్సు వ్యాపారస్తులు తమ సరుకులో 40 వంతుల్ని మిగులు జిల్లాలో 10 ఎకరాలు అంతకుపైన ఉన్న ఆసాములు ఎకరానికి 2 బస్తాల చొప్పునా ప్రభుత్వం నిర్ణయించే ధరలకు ఇవ్వాలని నిర్దేశించబడ్డది.

మద్యనిషేధాన్ని ఉంచటమూ, తీసివేయటమూ అన్న విషయమై ఆంధ్ర ప్రభుత్వం నియమించిన విచారణ సంఘం ఫిబ్రవరి 17 వ తేదీన ప్రభుత్వానికి తన నివేదికను సమర్పించింది. ఈ నివేదికమీద శాసన సభ చర్చ జరగ్గలదని తెలుస్తున్నది. పూర్తి నిషేధం ఫలించలేదు కనుక, మద్యపానాన్ని క్రమబద్ధం చేసి కంట్రోలు చేయవలసిందని కమిటీ సూచించిందని తెలుస్తున్నది. అంటే ఈ 'మితపానం' అమితంగా మారకుండా రేషనింగ్ ప్రవేశపెట్టాలని సూచన చేసినట్లు

కూడా తెలుస్తున్నది. ఇల్లు గుల్ల అయినా తాగటమే ప్రధానంగా పెట్టుకునే వాళ్ళను ఈ రేషన్లు ఆపలేవని వెనక జనం అనుభవించిన రేషన్లు నిరూపిస్తున్నవి.

*　　　*　　　*

ఫిబ్రవరి 22 వ తేదీ నుంచి ఆంధ్ర శాసనసభ బడ్జెట్టు సమావేశం జరపబోతున్నది. బడ్జెట్‌లో లోటును భర్తీ చేయటానికి భూమి శిస్తును పెంచటం జరుగుతుందని తెలుస్తున్నది. అందులో తిరిగి రాజధాని రభస జరగవచ్చు. అదికాక హైకోర్టును జూన్ 26 నుంచీ విశాఖపట్నంలో ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వం ప్రతిపాదించబోతున్నది. రాజధాని, హైకోర్టు ఒకచోట ఉండాలని నడింపల్లి నరసింహారావుగారూ, పి. వి. జి. రాజుగారూ హెచ్చరిస్తున్నారు. కర్నూల్లో రెండూ వుండాలి, లేదా హైకోర్టు గుంటూరు రావాలని నరసింహారావుగారు చెపుతుండగా, రెండూ గుంటూరు- బెజవాడ ప్రాంతంలోనే ఉండాలని రాజుగారు చెప్తున్నారు. మధ్యాంధ్ర ప్రాంతానికి కనీసం హైకోర్టునయినా ఇవ్వకపోతే అన్యాయమని కాశీశ్వరరావుగారు అంటున్నారు.

శాశ్వత రాజధాని తేలే వరకూ మద్రాసులోనే ఉంచమని హైకోర్టు ఆంధ్ర న్యాయవాదులు విజ్ఞప్తి చేసుకుంటున్నారు. అయితే అసలు ఫలితం కర్నూల్లో జరిగే అహోబిల రహస్యం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

*　　　*　　　*

పాకీస్థాన్, టర్కీలు పరస్పర రక్షణ సహకార ఒప్పందం చేసుకొనేందుకు నిశ్చయించినవని ఫిబ్రవరి 19 వ అధికారికొత్యా ప్రకటించబడ్డది. మధ్యప్రాచ్య ముస్లిం రాజ్యాలతో ఒక కూటమిని ఏర్పరచాలని ఎదురుచూస్తున్న అమెరికా ఇంక పాకీస్థాన్‌తో కూడ సైనిక ఒప్పందం చేసుకుంటుందని అమెరికన్, బ్రిటిష్, కరాచీ రాజకీయ వర్గాలు సూచించారు. టర్కీతో అమెరికాకు ఇంతకుముందే సైనిక ఒప్పందం కుదిరి ఉన్నది. ఇది కేవలం ముస్లిం రాజ్యాల శ్రేయస్సుకోసమేనని పాకీస్థాన్ ప్రధాని ప్రచారం ప్రారంభించి, ఇతర ముస్లిం రాజ్యాలను కూడా ఆకర్షించ ప్రయత్నిస్తున్నారు. అంటే ఇండియా అభ్యంతరాలను లక్ష్యపెట్టకుండా అమెరికా దక్షిణాసియాను యుద్ధరంగంగా చేయటం ఖాయపడినట్లే.

కమ్యూనిస్టుల జోక్యం రాకుండా చేసుకోవాలంటే, ముందు అమెరికన్ ఆక్రమణను కోరి తెచ్చుకొనటం మంచిదని వాదించే వర్గాలు కొన్ని మన దేశంలో ఉన్నప్పటికీ, మొత్తంమీద యావద్భారతదేశమూ, పాకీస్థాన్‌లో ప్రభుత్వేతరపక్షాలూ, ఈజిప్టు నాయకులూ ఈ ప్రమాదంలో పడవద్దని యావత్తు ముస్లిం ప్రపంచాన్ని హెచ్చరిస్తున్నారు. ఇటీవల నేపాల్‌లో కూడా కొందరు విదేశీయులు అంతర్జాతీయ సంస్థల ప్రతినిధులన్న పేరుతో కుతంత్రాలు ప్రారంభించినట్లు ప్రధాని కోయిరాలా చేసిన హెచ్చరిక గమనించతగ్గది.

*　　　*　　　*

జనవరి 25 నుంచీ అమెరికా, రష్యా, బ్రిటన్, ఫ్రాన్సుల విదేశాంగ మంత్రులు మూడు వారాలపాటు బెర్లిన్‌లో సమావేశాలు జరిపి, ఏప్రిల్ 26 వ తేదీన కొరియా సమస్యను చర్చించటానికి చైనాతోసహా అయిదు అగ్రరాజ్యాలు సమకూడాలని నిశ్చయించుకున్నారు. అందులో ఇండో- చైనా మొదలైన సమస్యలు కూడా చర్చించబడతవి. కొరియామీద చర్చ జరిపేటప్పుడు ఉత్తర, దక్షిణ కొరియాలు, ఇండో-చైనామీద చర్చించేటప్పుడు ఫ్రాన్సు నెలకొల్పిన కీలుబొమ్మ ప్రభుత్వాలూ, కొన్ని ఆసియా దేశాలూ ఆహ్వానించబడతాయని తెలుస్తున్నది. దీనివల్ల కొరియాసభలో తటస్థదేశాలు- ముఖ్యంగా ఇండియా- పాల్గొనే అవకాశం తప్పిపోయిందని పూర్తిగా చెప్పటానికి వీలులేదు. యుద్ధ విరమణ ఒప్పందం ఖైదీల సమస్యవల్ల భగ్నమయిందని వాదించే చైనా, రష్యాలు ఆ సందర్భంలో సాక్ష్యమివ్వటానికి ఇండియాను పిలవగలవనే నమ్మవచ్చును.

ఇంతవరకూ కేవలం ప్రత్యర్థిగా మాత్రమే చైనాతో సంభాషణలు జరుపుతున్న అమెరికా ఈ నిర్ణయం వల్ల చైనాకు 5 అగ్రరాజ్యాల్లో స్థానం ఇవ్వక తప్పలేదు.

కొరియాలో ఖైదీలపరటా తటస్థ సంఘం ఫిబ్రవరి 21 అర్థరాత్రితో రద్దయిపోయింది. భారత సైనికులు తటస్థదేశాలకు పొదలవిన ఖైదీలను వెంటబెట్టుకుని ఇండియాకు

తిరిగి వస్తున్నారు. ఖైదీ శిబిరాల్లో హత్యానేరాలు చేసిన వారి విచారణకు మిత్రరాజ్యాధికారులు కానీ, సమితి కార్యదర్శి కానీ తోడ్పడనందువల్ల వారిని మిత్రరాజ్యాధికారులకే ఇండియా అప్పగించవలసి వచ్చింది.

♦ ♦ ♦

చైనాతో సమావేశానికి అమెరికా ఒప్పుకొనటానికి ఫ్రాన్స్ ప్రోద్బలమే ప్రధాన కారణమని తెలుస్తున్నది. యుద్ధంతో ప్రాణం విసుగెత్తి పోయిన ఫ్రాన్స్ తన ప్రతిష్టకు భంగంరాని పద్ధతిలో కమ్యూనిస్టులతో రాజీ చేసుకుందామని ఉద్దేశించటం వల్ల అమెరికాను ఈ సమావేశానికి ఒప్పించింది.

ఇండోచైనా యుద్ధ రంగంలో ఫ్రాన్స్ నెగ్గ లేదని ఏనాడో తేలిపోయింది. అమెరికా సప్లయిలతో నాటకం సాగుతున్నది. అమెరికా భూసేనలను మాత్రం పంపదలచుకోలేదని ప్రకటించ బడ్డది. దక్షిణ కొరియా సేనలను పంపుతానని అన్నది కాని ఫ్రాన్స్‌కే అది వ్యర్థమని తోచింది.

ఇండోచైనాలో ఇండియా జోక్యం కలిగించుకుని కొరియాలో మోస్తరు యుద్ధవిరమణ జరింపించాలని ఐక్యరాజ్య సమితి వర్గాలు కొన్ని అభిప్రాయ పడుతున్నవి. ఫ్రాన్స్ వైఖరి దీనికి అనుకూలంగా ఉన్నట్లే కనిపిస్తున్నది. ప్రధాని నెహ్రూ ఇండోచైనా సమస్యపై త్వరలోనే ఒక ప్రకటన చేయబోతున్నారు.

* * *

బెర్లిన్ సభలో జర్మనీ సమస్యా పరిష్కారానికి కూడా ఫ్రాన్స్ ఒక ఉచితమయిన సూచన చేసింది. అఖిల జర్మనీ ఎన్నికలపై తనిఖీ చేసేందుకు ఒక తూర్పు జర్మన్ ప్రతినిధి, ఒక పశ్చిమ జర్మన్ ప్రతినిధి, ఒక తటస్థరాజ్య ప్రతినిధి పరిష్కార్ పహోదాలోను పనిచేయాలని సూచించింది. కాని కొరియా తటస్థ సంఘ వ్యవహారాన్ని చూసివున్న ఇతర మంత్రులు ఏభయాలవల్లనో దీనికి అంగీకరించలేదు. జర్మనీ సమస్య, దానిమూలంగా ఆస్ట్రియా సమస్య తేలకుండానే ఉండిపోయినవి.

* * *

ఫిబ్రవరి మూడో వారంలో తిరువాన్కూర్ - కొచ్చిన్ రాష్ట్రంలోనూ, పాటియాలా - తూర్పు పంజాబ్ సమాఖ్యలోనూ, తిరిగీ కొత్త శాసన సభలకు ఎన్నికలు ప్రారంభమయినవి. ఈ తడవ ఎన్నికల ఫలితాలు అన్నిచోట్లా పోలింగ్ అయిన తరవాతనే ప్రకటించ బడతవి. రెండు రాష్ట్రాల్లోను పండితనెహ్రూ వంటి అతిరథ మహారథులు వెళ్ళి కాంగ్రెసు తరఫున ప్రచారం చేశారు.

♦ ♦ ♦

ఫిబ్రవరి నెల మొదటినుంచీ పశ్చిమ బెంగాల్‌లో సెకండరీ స్కూళ్ళ ఉపాధ్యాయులు ఎక్కువ జీతాల కోసం సమ్మె చేస్తున్నారు. సమ్మెకు సానుభూతిగా ప్రజలు సాగించిన ఉద్యమాలు తీవ్రరూపందాల్చి కాల్పులు జరిగే వరకూ వ్యవహారం సాగింది. కరువు భత్యం కొంత పెంచటానికి ముఖ్యమంత్రి అనుకూలత చూపిస్తున్నారు.

తిరుకొచ్చిలో ఉపాధ్యాయులు - ముఖ్యంగా కొచ్చిన్ ప్రాంతీయులు - తమ కష్టాలను కాంగ్రెసు నాయకులు గమనించక పోవటంవల్ల కాంగ్రెసుకు వ్యతిరేకంగా ఎన్నికల్లో ప్రచారం చేస్తున్నారు. ప్రభుత్వ విద్యాసలహా సంఘం ప్రస్తుతం పాఠశాలల స్థాయి పడిపోవటానికి ఉపాధ్యాయుల 'కనిష్టి' జీతాలే కారణమని హెచ్చరించింది.

మూలం: ద్విజేంద్రలాల్‌రాయి. అనువాదం : శ్రీమతి మాణిక్యవల్లి.

[జరిగినగాథ :— 'మేవాడ్' రాణా అమరసింహుడు దేశంలో శాంతినీ, ప్రజల సౌఖ్యానందాలనూ కాపాడదలచి, మొగలాయీలతో సంధి చేసుకోదలుస్తాడు. అతని పెత్తండ్రి కూతురు సత్యవతి మెరుపు తీగలా వచ్చి, ఆ ప్రయత్నాన్ని మాన్పిస్తుంది. మొదటి యుద్ధంలో మేవాడ్ గెలుస్తుంది. ఢిల్లీ చక్రవర్తి ఆ అవమానంతో క్రుంగిపోయి యేవిధంగానైనా మహాబత్‌ఖాను మేవాడ్‌పై దండయాత్రకు పంపాలని ప్రయత్నిస్తూ వుంటాడు. ఈ లోపున అమరసింహరాణా మహాసేనాని గోవిందసింహుడు తన కూతురు కల్యాణి మతాంతరుడైన తన పతి మహాబత్‌ఖాను పూజిస్తోందన్న కోపంతో ఆమెను యిల్లు వెళ్ళగొడతాడు. ఈ వార్తను తండ్రి ద్వారా తెలుసుకున్న మహాబత్‌ఖా ఉగ్రుడై, మొత్తం హిందూ జాతినే నాశనం చేస్తానని శపథం పట్టి, ఆ ఆశయ సాధనకనుగుణంగా మేవాడ్‌పై దండెత్తడానికి తన అనుకూలతను ఢిల్లీ చక్రవర్తికి తెలియచేస్తాడు. తరవాత గజసింహుని నాయకత్వాన మేవాడ్ గ్రామాలను తగలబెట్టించి, ప్రజలను నరికి, దేశాన్ని శ్మశానంగా మారుస్తాడు. అయితే యితడు జన్మతహా రసపుత్రుడూ మీదు మిక్కిలి అమర సింహుని పెత్తండ్రి కొడుకూ కావడాన నామ మాత్రమైన బలగంతో మొగలు సేనాపారావాన్ని యెదుర్కోడానికి వచ్చిన రసపుత్రుల సాహసానికి ముగ్ధుడౌతాడు. తాను ఆ వీర జాతికి చెందిన వాడనే అనే భావం జ్ఞాతమవుతుంది. మేవాడ్‌ను జయించినా, రాణా జోలికి పోడు; దుర్గ ప్రవేశం కూడ చేయడు. అది శతృలోకం ఆలోచించవలసిన పని అని భావిస్తాడు. ఇక చదవండి.]

——:o:——

మ : అవిగో ! కాలిపోతూన్న వూళ్ళు ! జనం యెలా రోదిస్తున్నారో ! ఓ హిందువుల్లారా ! మామతం గొప్ప కళంకం తాకింది ! ఇప్పుడైనా మీ దర్పం, స్పర్థ అణిగాయా !

(సైనికులతో కళ్యాణి ప్రవేశిస్తుంది)

మ : (సైనికులతో) ఆవిడ యెవరు?

మొ. సై : మాకేం తెలియదు మహాప్రభో. దోవలో కలుసుకుని ఆవిడంతటావిడే వచ్చింది.

మ : (కల్యాణితో) నువ్వెవరు?

క : ఆ విషయం తెలుసుకుని ప్రయోజనంలేదు.

మ : అయితే యెందుకొచ్చినట్టు?

క : [illegible]!

మ : ఏవిషయంలో?

క : మీ సైనికులు మా అన్నయ్యను చంపేశారు !

మ : (సైనికులతో) అవునా?

మొ. సై : చిత్తగించండి మహాప్రభూ ! మేం ప్రజల్ని నరుకుతూంటే యీావిడ అన్న అడ్డొచ్చాడు. కొట్లాటలో చచ్చిపోయేడు.

మే వా డ్ ప త న ం

మ : (కల్యాణితో) ఆమాట నిజమేనా?

క : నిజమేకాని వీళ్ళు నిష్కారణంగా ప్రజాహననం ప్రారంభించారు. ఆ నిర్దోషుల్ని రక్షించబోయిన మా అన్నయ్యను కూడా చంపేశారు.

మ : మీ అన్నగారు జోక్యం కలిగించుకుని వాళ్ళ మార్గాని కడ్డువచ్చినట్టేగా?

క : కావచ్చు కాని, వాళ్లది ధర్మ మార్గం కాదే!

మ : అది యేమార్గమైనా నా అనుజ్ఞానుసారం వర్తించారు. ఇందులో వాళ్ల తప్పేం లేదు. (సైనికులతో) మీరు వెళ్ళొచ్చు.

(సైనికులు వెడతారు)

క : అయితే యీ నరహత్యలన్నిటికీ కారకులు మీరా?

మ : అవును.

క : గృహదహనాలకీనా?

మ : ఆc.

క : నమ్మలేను. మీరంత నిష్ఠురులుకారు.

మ : నాగురించి నీకేం తెలుసు?

క : నా ఆరాధ్యదేవత స్వభావమే నాకు తెలియదా!

మ : నీమాటలు అర్థం కావటంలేదు.

క : నన్ను గుర్తించలేదా? ప్రభూ! సరిగా చూడండి, నేను కల్యాణిని.

మ : (స్ఫురణ నభినయించి) నువ్వా, కల్యాణీ, అయితే వీళ్ళు బలిగొన్నది మన అజయసింహుణ్ణా?

క :(నిట్టూర్చి) కష్టయాత్రలో నన్నునుసరించిన సోదరరత్నం. మీ ధ్యాననిమగ్ననై, మీ ప్రేమే ధృవతారగా నా జీవిత నౌకను, [illegible], రక్షకత్వం వహించిన ఆప్తబాంధవుడు. నా రక్షణార్థం మీ దుష్ట కింకరులతో తలపడి ఒకసారి గాయపడగా, ఒక పూరిగుడిసెలో తల దాచుకుని సేవ చేసి తీర్చుకున్నాను. భిక్షాటన చేసి పోషించుకున్నాను. (గుడ్ల నీరు పెట్టుకొని) అలాంటి నా బహిః ప్రాణాన్ని అంతం చేశారు. అయ్యో! నాథా! ఇంక నే నెలా బ్రతకను!

మ : క్షమించు కల్యాణీ!

క : ఈ ప్రజా హననానికి నిజంగా మీ ఆనతే కారణం?

మ : ఆc! ఆ రాజపుత్రజాతి నాశనమే నా లక్ష్యం!

క : (చెవులు మూసుకుని) రామ! రామ! ఇంత కాలంగా నే పూజించి, ధ్యానిస్తున్న ఆరాధ్యదేవత— యీ ఘాతుకులా! నామీద మృత్యుదేవతకేనా దయరాదు గదా! ఒకేసారి సోదరుని, స్వామిని కోల్పోయానే! అభాగ్యను! శ్రీరామచంద్రా నా పాట్లు పగవాళ్లకు వద్దు (తల పట్టుకుంటుంది)

మ : నా చర్యకు కారణం తెలుసా—!

క : తెలియదు ప్రభో! తెలుసు కోవాలని కూడా లేదు ఇంతవరకు మిమ్మల్ని దైవసమానంగా పూజిస్తున్నాను. ఈ క్షణాన్న నా భ్రమ తొలిగింది. ఇప్పటినుండి మీరు నాకు పరమ శత్రువులు. మొగలాయిల్ని మించిన శత్రువులు. అవును. వారికీ నాకూ ఎటువంటి సంబంధం లేదు. పైగా కాఫర్లను వధించాలని వారి ధర్మం చెబుతోంది. ఇంక మీరు, యీ దేశీయులు. మీ నాళాల్లో ప్రవహించేది స్వచ్ఛమైన రాజపుత్ర రక్తం. అయితే యేం! తుచ్ఛమైన ధనాని కాశించి విద్వేషపూరితులై స్వజాతి నాశనానికి పూనుకున్నారు. అయ్యో! నాథా! మీరు మొగలుల్ని కూడా మించిపోయారు గదా! వాళ్లు మేవాడ్ విజయాన్నే కాని సర్వనాశనాన్ని కోరలేదు. ప్రజల్ని చంపి, యిళ్ళు తగలబెట్టాలని వారు తలచలేదు. మీరు చూడండి, ఆకలిగొన్న బెబ్బులుల్ని, మేకల మందపై తోలినట్టు మీ సైనికుల్ని ప్రజలపై ఒదిలారు. ఆకాశం నిర్దోషుల ఆర్తనాదాలతో ప్రతిధ్వనిస్తోంది! అబ్బా! ఇలాంటి దేశద్రోహులకి శిక్ష యేమీ లేదుకాబోలు!

మ : కల్యాణీ, అసలు నిన్ను గురించినుమా నే నస్త్రం చేతబట్టింది.

క : అసత్యం.

మ : కాదు. కల్యాణీ. మీ తండ్రి మహామ్మదీయుల్ని ద్వేషిస్తూ ఆ కారణాన నిన్నిల్లు వెళ్లగొట్టాడని విన్న క్షణంలో మేవాడ్‌కు విరుద్ధంగా కత్తిబట్టాను.

క : కావచ్చు. కాని యేధర్మ సూత్రం ప్రకారం ఒక్కని అపరాధానికై సర్వజాతి నాశనానికి పూనుకున్నారు!

మ : ఒక్క రావణుడి అత్యాచారం వల్ల లంకంతా ధ్వంసం కాలేదూ! అదీగాక ముసల్మానుల మీద ద్వేషం ఒక్క మీ తండ్రికే కాదు, హిందువులందరికీ వుంది. పోతే దాన్ని మీ తండ్రి ఒక్కడూ వ్యక్తపరుస్తున్నాడు. కాబట్టి నేను హిందువులజాతి అహంకారానికి ప్రతీకారం చేస్తున్నాను.

క : కాని మొగలు సేనాధిపతీ, అది జన్మతహా ముస్లిమైన వాడు చేయవలసిన పని. హిందువులు మహమ్మదీయ వ్యతిరేకులని మతాంతరులయ్యేటప్పటికే మీకు తెలుసు. అయినప్పటికీ యిస్లాంను స్వీకరించారు. అంటే ప్రతీకారావసరాన్ని కొని తెచ్చుకున్నట్టే కదా! మరి యేదో అన్యాయానికి ప్రతి చేస్తున్నామని తృప్తి పడతా రెందుకు? ప్రభూ! ఈపనిని చేయించేది మీలో ఉన్న 'మహమ్మదీయత్వం' కాదు. అహంభావం— "నేను" అనే అహం.

మ : (లోలోపల) ఆఁ! ఆమాట నిజమేనా?

క : వ్యక్తిగతమైన మీ ద్వేషంతో మేవాడ్ సర్వనాశనానికి పాల్పడ్డారు! ఇదీ మీ ధర్మం! శౌర్యం! మానవత్వమూను! ఈశ్వరా నే కట్టుకున్నవన్నీ వట్టి గాలి మేడలా!

మ : కల్యాణీ—

క : చాలు! చాలు! నాకళ్ల గంతలు విడ్డాయి. ఇంత పరమ పవిత్రమైన మన వివాహ సూత్రానికి విచ్ఛేదమే లేదని నమ్మాను. మనల్ని విడదీయగల శక్తి భూమండలం మీద లేదనుకున్నాను. అందుకే ఒకప్పుడు మహాగర్వంతో "ఆ పవిత్ర సూత్రాన్ని తెంచే శక్తి యెవరికుంది?" అని ప్రశ్నించుకున్నాను. కాని యిప్పుడు తెలిసింది జన్మలో మనం కలుసుకోలేమని.

శీత శైలము భాతి నా భ్రాత శవము
నిలిచి యున్నది మనమధ్య నిదియకాక
స్వీయ దేశీయ సోదర శోణజలధి
అధిగమింపంగ రానట్టి అడ్డుమనకు.

(ఊర్ధ్వ ముఖియై) పరమేశ్వరా! ఎంగిలి కాశించే నికృష్టుల్ని, స్వజాతి రక్త దాహులైన దుష్టుల్ని చూసి నప్పటికీ నీమీద విశ్వాసం మాత్రం సడలకుండా వుంది!

(వెళ్లి పోతుంది)

మొదటి రంగం

స్థలం : ఉదయపురరాజ ప్రాసాదం. సమయం: రాత్రి,

(మానసి కూర్చుని ఉండగా రాణా ప్రవేశిస్తాడు.)

మానసి : యుద్ధంనుంచా రాక, నాన్న గారూ?

రాణా : అవునమ్మా. అబ్బా! ఉష్!

మా: ఏం జరిగిందేమిటి నాన్న గారూ?

రా: ఉండమ్మా, ఒక్కమాటు మాట్లాడించకు. అబ్బా! ఆ అవస్థ అనుభవైక వేద్యమే!

మా: యుద్ధంలో—

రా: అబ్బే! ఈసారి యుద్ధమే లేదు. రణాంగణంలో అగ్ని వర్షం కురిసింది. దానితో మన సేన భస్మీపటలమై పోయింది.

మా: అదేమిటి?

రా: ఏమో! ఏమిటో! నాకంతా అయోమయంగా వుంది. అది పిడుగుల వర్షమో! ఏదైవా శాపఫలం ప్రచండాగ్ని రూపంలో ప్రత్యక్షమయిందో! ఒక్క క్షణం కళ్ళు మూసుకున్నాను. అంతలో ఏదో తేజస్సుల మెఱుపులా దేహం మీదుగా దూసుకుపోయింది; హృదయం కంపించింది. కళ్ళు విప్పే సరికి నిద్ర నుండి మేల్కొన్నట్టయింది. ఆ రణ భూమిలో మృత దేహ పరంపర మధ్య యేకాకిగా నిల్చునిపోయాను. అబ్బా! యేమి దృశ్యము!

మా: ఇలా కాస్సేపు కూచోండి నాన్న గారూ. మీ మనస్సు కలత చెందింది; కాస్త వుపచారం చేస్తాను.

రా: ఒంటరిగా దొరికినా నన్నెవరూ యెదుర్కోలే రెందువల్లో!

మా: మీ రపజయ మంగీకరించారా?

రా: వాచ్యంగా అంగీకరించలేదనుకో. అంత మాత్రాన మనం విజేతలం కాము గదా! అది కఠినమైన నగ్న సత్యం. అయితే వాళ్ళు నన్నెందుకొదిలేసేరో! ఆ మహా స్మశానంలో మహాబత్ ఖా, గజసింహుల్ని యెలుగెత్తి పిలుస్తూ తిరిగాను. ఒక్కరూ రాలేదు! ఎంచేతో చెప్పగలవా, మానసీ?

మా: ప్రశాంతంగా వుండండి నాన్న గారూ. ఒక్కక్షణం యేమీ ఆలోచించకండి.

రా: నాకున్నదల్లా ఒక్కటే ఆలోచన. మహాబత్ ఖా గెలిచాడు. కాని విజయ గర్వంతో ఉదయపుర దుర్గ ప్రవేశానికి రాలేదెంచేతనో?

మా: నాన్న గారూ, మీరు గెలుపొంద లేదే అనుకోండి. దానికి విచార మెందుకు? రెండు పక్షాలలో ఏదో ఒకటి ఓడి పోవాలి కదా!

రా: బాగా చెప్పావమ్మా. ఎవరికో ఒకరికి ఓటమి తప్పదు. మరి అలాంటప్పుడు నాకు విషాదం దేనికి? — కాని వాళ్ళు నన్నెందుకు చంపలేదంటావు?

(రాణి వస్తుంది)

రాణా: రాణీ, ఒక గొప్ప సమస్య పరిష్కరిస్తావా?

రాణి: చెప్పండి, చూదాం.

రాణా: వాళ్ళు నన్నెందుకు చంపలేదు?

(రాణి ప్రశ్నార్థకంగా మానసివైపు చూస్తుంది)

రాణా: విను. ఆకాళ రాత్రి శవపు గుట్టల మధ్య యేకాకిగా వున్నాను. అబ్బా! ఆ దృశ్యాన్ని నువ్వూహించనైనా లేవు. పైన ఆకాశాన లెక్కకి మించిన చుక్కలు, క్రింద పృథ్విపై లెక్కకి మించిన శవాలు; మధ్యలో కొన్ని క్రమింగేస్తున్న కటిక చీకటి. ఇదంతా చూసిన మీదట నేనూ మృతజీవినే అనిపించింది. "సప్రాణసజాగరితమైన మృత్యువు" నేమో అనుకున్నాను. ఆవేశంలో కూడ మహాబత్ ఖానును పిలిచాను; కత్తి ఝుళిపించాను. కాని పిలుపే ప్రతిధ్వనించింది; ఖడ్గం గాలిలో దూసుకు పోయింది. తరువాత (రుద్ధ కంఠంతో) రణ రంగాన్ని కలయచూశాను. నక్షత్ర కాంతిలో నా రాజ్య సువర్ణ సౌధం ప్రళయ భూకంపంవల్ల ధ్వంసమైనట్టు కనబడింది. (మంద స్వరంతో) ఆ మహా స్మశానంలో గాలి విగత జీవుల ప్రాణవాయువుతో బరువెక్కిపోయింది. నాకు ఊపిరి పీల్చుకోవడం కష్టమైపోయింది. నే విడిచిన గాలి కూడ బరువు వల్ల క్రింద పడిపోయింది. చీకటయి పోయిందిగాని వెలితే అది కనబడి వుండేది.

రాణి: అయినదేదో అయింది. ఇహ మనస్సు పాడుచేసుకుని యేం లాభం? నేనైతే మొదటే చెప్పాను!

రాణా: చెప్పావు నిజమే. మేవాడ్ చనిపోయింది. మృత కాయాన్ని బుజాన వేసుకు తీసుకొచ్చాను. వచ్చి చూస్తావా?

(తెర)

రెండవ రంగం

స్థలం: మేవాడ్ రాజాంతఃపురంలో ఒక చిన్న మార్గం.

సమయం: రాత్రి.

(ఇద్దరు దాసీలు ప్రవేశం)

మొ.దాసి: అయ్యో! పెద్ద కాలంలో గోవింద సింహాజీ, కెంత కష్టమొచ్చిందీ! ఒక్కగా నొక్క కొడుకు పాపం!

రెం.దాసి: వాళ్ళ కెలాగా తెలుస్తుందనుకో. అయినా ఆ చారిణీరాణి శవాన్ని యింటిదాకా తీసుకురావడ మెందుకు చెప్పు?

మొ.దా: ఆవిడన్నీ అలాంటి పన్లే చేస్తుంది; యింకేం పని లేదు కాబోలు! గోవింద సింహాజీ చూశారా

రెం.దా: అబ్బే! ఆయన యింట్లో లేరు. చారిణీరాణి కొడుకుని పిలవడానికి వెళ్ళాడు. దూర్నుంచి వొచ్చిన జనంతో దొడ్డి నిండి పోయింది. చారిణీరాణి శవం దగ్గిరుంది.

మొ.దా: చీకట్లో నే!

రెం.దా: దూరంగా ఓ గుట్టలో చిన్న దీపం మినుకు మినుకు మంటోంది. ఎవరక్కడని?

మొ.దా: ఎక్కడని?

రెం.దా: అదుగో, అక్కడ!

మొ. దా: (చూసి) రాజకుమారి. చూడు యెలా మారి పోయారో! కళ్ళు వాచిపోయాయి; పైట నేల జీరాడుతోంది. పిడికిళ్ళు బిగుసుకుపోయాయి.

రెం. దా: ఇలా వస్తున్నారు. పద, మనం పోదాం.

(ఇద్దరూ ఒక ప్రక్కనుండి నిష్క్రమిస్తారు; మానసి మరో ప్రక్క నుండి ప్రవేశిస్తుంది.)

మానసి: వెళ్ళిపోయావా! అజయా! ఇంక కనిపించవా! మృత్యువు అజయుని సైతం కబళించిందే! ఒక్కసారి నన్ను కలుసుకుని యేమీ మాట్లాడనైనా మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయాడు! నిజమే? అబ్బా, తల తిరిగి పోతోంది. కళ్ళు మసకలు కమ్మాయి. దేహం శగలు, పొగలు కమ్ముతోంది. కాళ్ళకు నేల తగలడంలేదు; పైన కొండ లేదు. భూమ్యాకాశాలు స్వస్థానాన్ని తప్పలేదు గదా? నే నెక్కడున్నానో! (కొంతసేపటి తరువాత మెల్లిగా) కఠినాత్మను! ఎన్నడూ నోటారా మాటాడిన పాపాన బోలేదు. ఆనాడు - నా ప్రేమాణువు నరించి, దీన దృక్కులు బర్పిననాడు - నా కృపాపాంగానికై తపించి, సొమ్మసిల్లిపోయాడు. అయినప్పటికీ పాషాణంలా పలుకక పోతిని. అందుకే నా అజయసింహుడు కోపగించి వెళ్ళి పోయాడు. నా అభిమానం చూర్ణంచేసి నేలవేసి కాల రాసి పోయాడు! అజయా! నీ పదపద్మాలపై వ్రాలి నా హృదయం చించి నీకు చూపాలనుంది. అమ్మా! అయ్యో! సమయం మించిపోయింది! (తెర)

మూడవ రంగం

స్థలం: గోవింద సింహుని యింటిపెరడు. సమయం: రాత్రి. (గాలి జోరుగా వీస్తూ వుంటుంది. అజయసింహుని శవం దగ్గర సత్యవతి శవవాహకులు నిల్చుని వుంటారు. గోవింద సింహుడు రెప్పవేయకుండ శవాన్ని చూస్తూవుంటాడు)

గో: ఇది మావాడి మృతదేహం! సత్యవతీ, యిదెక్కడ దొరికింది?

స : గోడ్డు ప్రక్కని.

గో: ఈ అవస్థకు కారణం!

స : ఆ చుట్టుపట్ల నున్నవారి నడిగితే నిస్సహాయులైన గ్రామాణుల్ని హత్యచేసి మహాబత్ ఖా సైనికులు కల్యాణిని పట్టుకు తీసుకు పోయినట్లు తెలిసింది.

గో: తండ్రీ! అజయా! ఎంతపని చేశావు! నాపశ్చాత్తాపం వెల్లడించి క్షమాభిక్ష నేనా వేడుకోనిచ్చావు కావుగదా! క్రోధోన్మత్తుడినై కళ్ళుకానని సమయంలో నువ్వు యిల్లు విడిచావేకాని నేను నిన్నేమీ అనలేదే! అయ్యో! వెనక్కి యెందుకు పిలిచాను కాను! ఎందుకు వెళ్ళనిచ్చాను! అయ్యో! అజయా! నువ్వు నాకు ప్రాణాధికుడవే! క్షమాభిక్ష వేడుకునే అవకాశమైనా యిచ్చావు కావు గదా! ఏంత అభిమానం! — వీడు నీ ముసలి తండ్రి! - చూడు, అజయ్!

స : దుఃఖమెందుకు గోవిందసింహాజీ? అజయుడు దీన రక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు.

గో: నిజమే, సత్యవతీ! అజయుడు దీనరక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు — నిస్సహాయుల కండగా బోయి కన్నుమూశాడు. విచారం దేనికి! పదండి, యథావిధి దహన సంస్కారం జరుపుదాం.

(అజయసింహుని ముఖం కప్పుతాడు. శవవాహకులు కట్టెను యెత్తబోతారు)

గో: ఉండండి! ఉండండి! ఇంకోసారి చూడనివ్వండి. అయ్యో! నా సర్వస్వమా! నావృద్ధాప్యానికి బలం నీవే కదా! నిరాశాంధకారానికి జ్యోతివి కదా! ప్రియపుత్రా! ఒక్కసారి — అబ్బే సంతాపం దేనికి? సత్యవతీ నువ్వు నిజం చెప్పేవు. అజయుడు దీనరక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు. మేవాడ్ భూమా! రాక్షసీ! ఇందర్ని తిన్నా యింకా [illegible] నువ్వు [illegible] పోవడానికి సిద్ధమై కూచున్నావు; కాని అందర్నీ మింగితేకాని వెళ్ళేట్టు కన బడదు. అయ్యో! బంగారం లాంటి నా సంసారం మట్టి పాలయింది — ఛా, ఛా, అజయుడు — నా అజయుడు - పోయాడని యెవరన్నారు? అదుగో! అదుగో నా కేసి చూస్తున్నాడు! బ్రతికేవున్నాడు! అజయా! (మృతదేహాన్ని సమీపిస్తాడు. సత్యవతి అడ్డంగా వెడుతుంది)

స : ఊరడిల్లండి, గోవింద సింహాజీ. ఎంతవిచారించీ పోయినవార్ని తేలేం. ఇంక మీకోమారుడు లేడు.

గో : ఆం! ఆం! లేడూ? కొడుకులేడూ? నిజమే! లేడు! మూర్ఛపోతున్నాను — అజయా! అజయ్! నా జీవిత సర్వస్వమా! (చేతులతో ముఖం కప్పుకుంటాడు)

స : గోవింద సింహాజీ, మీరు వీరవర్యులు. ఇలా అధీరులు కావడం బాగాలేదు.

గో : ఏమిటీ! కొంచం గట్టిగా చెప్పు సత్యవతీ, వినిపించడం లేదు. నాలో రేగిన భయంకర తుపానుముందు మరేంటేం వినపడ్డంలేదు. అయ్యొయ్యో ఓ! ఓ! ఓ! (గుండెలు పట్టుకుంటాడు)

(కల్యాణి వస్తుంది)

క : నాన్నా గారూ! నాన్న గారూ!

గో : ఎవరది? కల్యాణియా! సర్వనాశనీ, చూడు యేం చేశాడో. రాక్షసీ! నా అజయుని నీపొట్టబెట్టుకున్నావు. ఇప్పుడు నాకు తెచ్చి అప్పగించు!

క : హా! సోదరా! సోదరా! (కళేబరంపై ఒరుగుతుంది)

గో : ఛే! నా అజయుణ్ణి స్పృశించకు! దూరంగా పో, రాక్షసీ! (చేయిపట్టుకు లాగేస్తాడు)

క :(లేచి కూర్చుని) నిజమే నాన్న గారూ! నేరాక్షసినే! నన్ను చంపెయ్యండి! నా పేరు 'కల్యాణి' అని యెవరు పెట్టారు? నేను మీగృహానికి అశుభ కళికను- మేవాడ్ పాలికి ధూమకేతువును - ప్రపంచానికి సర్వనాశనిని! నన్ను ప్రపంచం నుండి వెలి వెయ్యండి; ఆ మరుక్షణం మీ కష్టాలన్నీ గట్టెక్కుతాయి. నన్ను చంపండి! చంపె య్యండి!- (తండ్రి ప్రక్క తలవంచుకు కూర్చుంటుంది)

గో : అబ్బా! ఏమిటీ బాధ! యమబాధ! పిశాచనృత్యం! అశక్యం! జగదీశ్వరా! ఇంక భరించలేను!

స : గోవింద సింహాజీ, విలపించి అధీరులు కావద్దు. మీ వీర పుత్రునికి ఉచితరీతిని అంత్యక్రియలు జరపండి. మీ తన యుడు దీన రక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు.

గో : నిజం చెప్పావమ్మా! నిజం చెప్పావు! నా బిడ్డ దీన రక్షణకై ప్రాణ మిచ్చాడు. ఇంక దురపిల్లను. (కళ్యాణితో) నన్ను క్షమించమ్మా! ఈ నష్టం నాకు గర్వకారణ మయింది. కాని— (కన్నీటితో) సత్యవతీ! బహు వృద్ధుణ్ణి! మరీ—

క : నాన్న గారూ—

గో : (కంపిత స్వరంతో) కల్యాణీ! రా తల్లీ, రా! నేనా యింటినుండి వెళ్ళగొట్టాను, భర్త పరిత్యజించాడు. తల్లిలేని అభాగినివి. ఇలా రా, తల్లీ రా! సతీమతల్లి నవమాన పరిచాను! అందుకు పరమేశ్వరుడు నన్నీ విధంగా శిక్షించాడు! పదండి నిర్ణీత కర్మ జరపండి.

(కట్టెను యెత్తబోతూ వుంటారు. మానసి వేగముగా ప్రవేశిస్తుంది. జుట్టు విడి, చీర చెదిరి వుంటుంది)

మా: ఆగండి! ఒక్కసారి నన్నుకూడా చూడ నివ్వండి.

స : రాజకుమారీ!

మా: అజయ్! ప్రియతమ్! స్వామీ!

స : అదెలాగ, రాజకుమారీ?

మా: వినండి మీరంతా. నాకు అజయసింహునితో వివాహ మెప్పుడో అయింది. ఇంతవరకూ ఆ సంగతి లోకానికే కాదు నాకూ తెలియదు! మనస్సులో- హృదయంలో- ఆత్మలో నిశ్శబ్దంగా జరిగిపోయింది— ప్రియతమ్! ఎక్కడికి కెడతావు! ఒక్కసారి కళ్ళు విప్పి చూడవూ, నే వచ్చాను, చూడవూ! ఇప్పుడు నేను ప్రగల్భనైన నీ గురువును కాను; దయామయి అయిన రాజకుమారినీ కాను; నీ ప్రేమ భిక్ష కోసం వచ్చిన సాధ్వి స్త్రీని! దీనతను భిక్షుకి కంటేను దీనురాలిని! అజయ్! నిన్నెం తగా ప్రేమిస్తున్నానో నీ జీవితకాలంలో చెప్పలేక పోయాను! ఈ క్షణం వరకూ దాని లోతు నాకే తెలియ లేదు! నన్ను క్షమించు!

స : అయ్యో! సంతాపంలో రాజకుమారి సైతం చిత్త స్థైర్యం కోల్పోతోందే! — మానసీ, వూరడిల్లు! అజయుడు దీనరక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు—

మా: నిజమేనా? జీవితం యీ రకంగా అంతం కావాలి ప్రియ శిష్యా! గురు స్థానాన్ని నేడు సువ్వాక్రమించుకున్నావు! నీ కీర్తి కాంతులు స్వర్గాన్ని ముంచెత్తి ధరికి తిరిగి వస్తున్నాయి. అంతే! పోతే అలా పోవాలి! గోవిందసింహాజీ యిటువంటి తనయుని గన్న మీరు ధన్యులు! ఇటువంటి పతిని బడసిన నేను ధన్యను! ఇది గర్వ సమయం కాని దుఃఖ సమయం కాదు.

గో: (కంపిత స్వరంతో) రాజకుమారీ! అజయుడు దీన రక్షణకై ప్రాణమిచ్చాడు. విచార మెందుకు? (భగ్న స్వరంతో) దేశం కోసం- (ఇంక మాట్లాడలేకపోతాడు)

మా: వ్యర్థం! వ్యర్థం! వ్యర్థం! దుఃఖం పొంగిపొర్లి సాంత్వన వచనాన్ని ముంచేస్తోంది. భరించలేను! అజయ్! అజయ్!

క: అమ్మా! ఇదంతా యేమిటీ! అది స్వర్గమా! దేవతలా! మనుషులా! నే నెవరూ? ఊఁ (మూర్ఛపోతుంది)

స: కల్యాణీ! కల్యాణీ!

గో: పిల్ల చచ్చిపోయింది! పోనీ. అంతా యేకంగా పోవచ్చు! కొడుకూ, కూతురూ, నేనూ, మేవాడ్ అంతా కలిసి పోతాం! అదుగో! మేవాడ్— నా ప్రాణాధికమైన మేవాడ్— పోతోంది- మునిగి పోయింది! ఇదుగో నేనూ వస్తున్నాను.

(పరిగెడతాడు)

(తెర)

(సశేషం)

చిన్న మొత్తములలో నిల్వ సేకరణ-

ఆంధ్ర మహిళా సభలో కార్యాలయము.

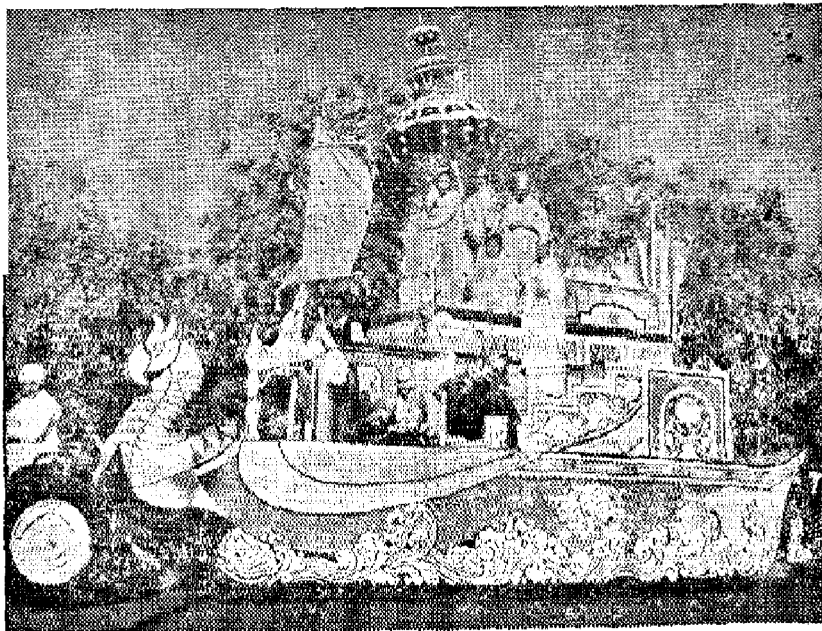
—— ० ——

చిన్న మొత్తముల నిల్వలు ప్రోత్సాహించి, ప్రభుత్వమువారి పంచవర్ష ప్రణాళికకు తోడ్పడు స్త్రీల ఉద్యమములో ఆంధ్రమహిళాసభ సభ్యురాండ్రు ఎక్కువగా తోడ్పడవలెనని నిశ్చయింపబడినది ఇందు కొరకై, ఆంధ్రమహిళా సభ ఆవరణలో ఒక ప్రత్యేకమైన కార్యాలయము ఏర్పరుపబడును ఇందు దైనిక కార్యక్రమాన్ని నిర్ణయించి, స్త్రీ సామాన్యములో యీ ఉద్యమాన్ని గూర్చి ప్రచారం చేయుటకు, నిల్వచేయదలచినవారికి తగు సలహానిచ్చుటకు, సభ తరఫున కొందఱు యువతులు నియమింపబడుదురు ఈ ఉద్యమంలో ఒక ప్రత్యేక ప్రతినిధిగా వ్యవహరించి, ధనము వసూలు చేయుటకు భారత ప్రభుత్వమువారు, ఆంధ్ర మహిళాసభకు అధికారమిచ్చియున్నారు సభకు వచ్చిగాని, పోస్టు ద్వారాగాని అన్ని వివరములు తెలిసికొనవచ్చును,

ఇంకొక విషయము— మీరు కొనదలచిన సేవింగ్సు సర్టిఫికెట్లు సభ ద్వారా కొన్నయెడల సభకు 1¼% కమీషను వచ్చును ఈ కమీషను సభయొక్క కార్యకలాపాలకై వినియోగించుకోవచ్చును అందువల్ల మీరు నిల్వ చేయదలచిన మొత్తమునకు సభద్వారా సర్టిఫికెట్లు కొన్నచో, సభకు కూడా సహాయము చేసినవారగుదురు

ఉత్సాహ వంతులైన సోదరీమణులు, యింత వరకూ సభద్వారా నిల్వ సర్టిఫికెట్లు తీసుకున్న మొత్తము రమారమి రూ 22000/- ఇందు మూలముగా సభకు వచ్చిన కమిషను రూ 275/- ఇంకా పెక్కుమంది సోదరీమణులు యీవిధముగా సభద్వారా సర్టిఫికెట్లుకొని సహాయ పడవలెనని కోరుచున్నాను

అ చన్నఘంటమ్మ.
కార్యదర్శిని

రిపబ్లిక్ దినోత్సవ సందర్భంలో న్యూఢిల్లీ లో జరిగిన ప్రదర్శనాల్లో
ఒక రమ్య ప్రదర్శనం "రాకుమారి సంఘమిత్ర యాత్ర"

స్త్రీలు — ఉద్యోగాలు

స్త్రీలశక్తిసామర్థ్యాల్నీ, కార్యదీక్షాపరత్వాన్నీ, నిర్వహణ లోని నిపుణత్వాన్నీ గ్రహించిన అమెరికా దేశంలో, ఆ ప్రభుత్వం పురుషులతోబాటు స్త్రీలకుకూడ ప్రతీ గవర్నమెంటుశాఖల్లోను ఉద్యోగాలిచ్చి, స్త్రీల పురోభి వృద్ధికి అన్ని అవకాశాల్నీ కల్పిస్తున్నారు, చూడండి:

వాషింగ్టన్:—1953 సం. లెక్కలను బట్టి ఉద్యోగాలు చేస్తున్న స్త్రీల సంఖ్య, 'రిపబ్లిక్ నేషనల్ కమిటీ' స్త్రీల శాఖ ఈ క్రిందివిధంగా ప్రచురించింది:

దేశ మొత్తంలోనున్న 48 సంస్థానాల్లోను 3,072 జిల్లా లున్నాయి. ఈ జిల్లాలన్నిట్లోను 12,000 మంది ఆఫీసర్లుగా పనిచేస్తున్నారు. స్త్రీలు కలక్టర్లుగాను, కోశాధికార్లుగాను, రిజిష్ట్రార్లుగాను, రికార్డర్లుగాను, ఆడిటర్లుగాను, గుమస్తాలు గాను నియమించ బడుతున్నారు. కొద్దిమంది న్యాయాధి పతులుగాను, ఎడ్మినిస్ట్రేటర్లుగాను, కంట్రోలర్సుగాను కూడ వున్నారు.

ఈవిధంగా స్త్రీలకు అవకాశాలు యివ్వడం వల్ల వారి శక్తి సామర్థ్యాలు ప్రపంచానికి చక్కగా నిరూపించటానికి సావకాశం[illegible] ఏర్పడింది. 20 మంది స్త్రీలు మేయర్సుగా పని చేస్తున్నారు. చాలామంది సిటీకౌన్సిలర్సుగా వున్నారు. విద్యాశా[illegible] కూడ చాలమంది వున్నారు. 3,000 నుండి 10,000 వరకు జనాభాలున్న పట్నాల్లో స్త్రీలు 800 వరకు గుమస్తాలుగా పనులు చేస్తున్నారు. 300 మంది [illegible]గా వున్నారు.

2[illegible]మంది 4 రాష్ట్రాల్లో శాసన సభల్లో మెంబర్లుగా వున్నా[illegible] 1920 సం, లో స్త్రీలకు వోటింగు హక్కు వచ్చిం[illegible] రాష్ట్రాల్లో ఎన్నుకోబడ్డ సంఖ్య 31. వారిలో 6 గురు ప్రధా[illegible] కార్యదర్శినులుగా వున్నారు. మరికొందరు ఆర్థికశాఖ, [illegible]శాఖ వగైరాల్లో వున్నారు. 5000 మంది స్త్రీల వరకు తదితర ఉద్యోగులుగా నియమింపబడి పని చేస్తున్నారు.

పెద్దపెద్ద పదవుల్లో స్త్రీలు ఆఫీసర్లుగా పనిచేయడమే గాక, విస్తారంగా విద్యాశాఖ, సాంఘికాభ్యుదయ శాఖల కమిటీల్లోను, ప్రజాసంస్థల్లోను, పారిశ్రామిక - ఆర్థిక - వ్యాపారాభివృద్ధి కార్యక్రమాల్లోను, సహాయపడుతున్నారు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర కాంగ్రెసులో ఒక స్త్రీ సెనేటరుగాను, 11గురుప్రతినిధులుగాను వున్నారు. ఇప్పుడు సుమారు 5 లక్షలమంది ఫెడరల్ గవర్నమెంటు సర్వీసులో ఉద్యోగులుగా వున్నారు. 1200 మంది పరి పాలక శాఖలో వున్నారు. అందులో ఒకరు ప్రెసిడెంటు గారి కేబినెట్‌లో మెంబరుగా నియమింప బడ్డారు. డిప్లొమాటిక్ సర్వీసులో ఇటలీ, స్విట్జర్‌లాండ్ రాయబార్లుగా స్త్రీలనే నియమించేరు. ఇంకా 67 గురు స్త్రీలు అంతర్జాతీయ రాజకీయాల్లో పనిచేస్తున్నారు. ఇంతవరకు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర సుప్రీము కోర్టు మెంబరుగా స్త్రీలెవరూ లేకపోయినా, సుమారు 125 మంది స్త్రీలు న్యాయవాది వృత్తిలో పని చేస్తున్నారు. ఫెడరల్ కోర్టులో స్త్రీ న్యాయవాదులున్నారు. యు. స్. "టాక్సు" కోర్టులో ఒకస్త్రీ జడ్జీ వున్నారు.

ఈ విధంగా పాశ్చాత్య దేశాల్లో స్త్రీలు పురుషులతో బాటు సరిసమానంగా అన్ని వృత్తులలోను చేరి పురుషుల కంటె ఎక్కువ నైపుణ్యాన్ని కనబరుస్తూ వున్నారు. ఇలాంటప్పుడు మన హిందూ దేశంలో విద్యాగంధం యెరిగిన ప్రజల సంఖ్య నూటికి 13 గురు. దాంట్లో స్త్రీ ఒక్కరు. ఈ చదువుకున్న స్త్రీలలో ఉద్యోగాలుచేసి రాజ్య భారం వహిస్తున్న వారి సంఖ్య వేళ్లపై లెక్క బెట్టొచ్చు. అందుచేత ప్రభుత్వాలు, ప్రజలు యీ విషయం గమనించి స్త్రీలకు విస్తార అవకాశాలివ్వాలనీ, ఇది ప్రజా సేవకూ, దేశాభ్యుదయానికి ఎంతైనా దోహద మౌతుందని 'ఆంధ్ర మహిళ' మళ్లా ప్రభోదిస్తూయుంది.

పాకిస్తాను సోదరీమణులకు హైందవ నారీమణుల విజ్ఞప్తి

—:o:—

మన ఉభయ దేశాల చరిత్రలో ప్రస్తుతం ఏర్పడిన క్లిష్ట పరిస్థితుల వల్ల ఈ జాబు వ్రాస్తున్నాం. ఇటీవలవరకు మన మంతా ఏక దేశీయులంగా వుండడం వల్ల పాకిస్తాన్ సోదరీ మణులతో మాకు దగ్గర బాంధవ్యం ఏర్పడింది. మనమంతా మొన్నటి వరకు ఏక దేశీయులుగా నివసించడమే గాకుండా, భుజాలు కలుపుకొని దేశ స్వాతంత్ర్యానికై అహోరాత్రాలు పోరాడి అపూర్వ త్యాగాలు గావించేం. పరదేశీయులనుండి దాస్య విముక్తి పొందిన నాడు గాని మనకు శాంతి వుండదనీ, మన బిడ్డల్ని చక్కటి దేశ వీరులుగా తయారు చేయాలనీ కదా మనం స్వరాజ్యం కోరింది. ఎట్టకేలకు 200 సం॥లు తర్వాత బానిసత్వం నుండి ముక్తి పొందేం. ఇప్పుడిప్పుడే స్వేచ్ఛా వాయువు పీలుస్తున్నాం. ఈ సమరంలో స్త్రీలు కూడ ఎంతో ధైర్య సాహసాలు-కార్యదీక్ష వ్యక్త పరచేరు.

అందుచేత మన ఉభయ దేశాలు ఎంతో స్నేహ భావంతో, సహృదయతతో మెలిగిన నాడే మన దేశాల పురోభి వృద్ధికి దోహద మేర్పడుతుందని హిందూ సోదరీ మణులు గ్రహించేరు. మన ఉభయ దేశాల అభివృద్ధికి (ఆర్థిక విషయంలోనైతేనేమి, చారిత్రాత్మకంగా నైతేనేమి, సంస్కృతి విషయంలో నైతేనేమి, సర్వ విధాల కూడ) ఒకదానిపై మరొకటి ఆధారపడి ఉన్నాయి. మన ప్రధాన మంత్రుల సంప్రదింపులవల్ల మన యిరుదేశాలమధ్య ఉన్న తగాదాలను సరిదిద్దుకోవచ్చు. అంతేకాని ఇతర దేశాల వారిని పిలుపుకు రావడం కొరివితో తలగోకడం ఔతుంది. ఇటీవల వరకు పర రాజన్యులు మనలో అన్యోన్య మనస్పర్థలు పెంచి, కొంపకు పెట్టిన చిచ్చువల్లనేకదా మనమంతా అనేక కష్టాలకు పాల్పడవలసి వచ్చింది. ఆ చిచ్చు ఆర్పడానికి ఇంతకాలం పట్టింది. ఆ దావాగ్నిలో ఎంతమంది అన్నల్ని. బిడ్డల్ని. భర్తల్ని కోల్పోయి దుఃఖించి పోతున్నాము? ఆ చరిత్రనే మళ్ళా చర్విత చర్వణం చేయవద్దు.

దేశాలమధ్య శాంతి సమరస భావాలు ఏర్పడాలి అంటే యుద్ధమన్న తలంపే చరిత్రలో తుడుచుకు పోవాలి. మీ ప్రభుత్వం అమెరికాను కోరుతున్న మిలటరీ సహాయం విషయం వినేసరికి మాకు వొడలు జలదరించింది. మీరు కోరే యీ మిలటరీ సహాయం మీ దేశాన్ని ఒక యుద్ధ రంగంగా మార్చడమేగాక, మీ ప్రజల సుఖజీవనానికే ముప్పు తెస్తుంది. మనమంతా కూడ, మాతృ హృదయంలో సర్వకాల సర్వావస్థలయందు మన బిడ్డలు ఆయురారోగ్యాభివృద్ధిగా వర్ధిల్లాలని ప్రార్థిస్తున్నాం. ఇటువంటి సమయంలో మళ్ళా యుద్ధ సన్నాహాలు తలపెట్టకండి. మన స్త్రీలు ఇండియాలో నున్నా, పాకిస్థాన్‌లో నున్నా ఈ మారణయత్నాలు చూస్తూ వూరుకోలేరు మన పూర్వానుభవలావల్ల మనకు తెలుసు - పరదేశీయులు తెచ్చిపెట్టే అగచాట్లన్నీను. అందుచేత అమెరికా మిలటరీ సహాయం పాకిస్థాన్‌కు, హిందూ దేశానికీ కూడ ఎటువంటి ప్రమాదాలు తెస్తుందో సువ్యక్తమవుతూనే వుంది గదా!

స్త్రీలు ఎప్పుడూ స్వాభావికంగా యుద్ధమంటే ఏవగించుకుంటారు. దానివల్ల ఎన్నికోట్ల అమూల్య జీవితాలను ఆహుతి చేయాలో, ఎంత ధనం అనవసరంగా నాశనం చెయ్యాలో వారికి తెలుసు. ఆ ధనమే సద్వినియోగ పరచినట్లయితే ప్రపంచ శాంతి-భద్రతలకు అనేక నూతన పంథాలు నిర్మించ వచ్చు. పాకిస్థాన్‌కు సహాయపడతామన్న పెద్దలకు తెలియదు— అచ్చటి స్త్రీలు వాంఛించేది 'వారి బిడ్డలకు కడుపునిండా కూడు- గుడ్డ- విద్య-ఆరోగ్యం ఆనందం-' అంతే కాని మెషీను గన్నులు- టాంకులు-బాంబులు కాదని! మన రెండు దేశాల్లోనుకూడ సరియైన ఆహారం- వైద్య సహాయం లేక అనేకమంది బిడ్డలు ప్రాణాలు కోల్పోతూ ఉంటే ఆ తల్లులు పొందే కడుపు శోకం ఎవరికి తెలుస్తుంది? యుద్ధమే తప్పనిసరియైయితే ఎన్నెన్నో క్లిష్ట పరిస్థితులకు తట్టుకుని బైటబడ్డ ఆ కొద్దిమంది బిడ్డలు కూడ యుద్ధరంగంలోకి ఈడ్వబడతారు.

అమెరికా మిలిటరీ సహాయంతో పాకిస్థాన్‌లో చక్కటి 'ఇండ్లు- స్కూళ్ళు- ఆస్పత్రుల'కు బదులు యుద్ధ సన్నాహాలు తయారుచేయవలసివస్తుంది. పాకిస్థాన్ యుద్ధ రంగంగా మార్చవద్దని మీ స్త్రీలంతా ఎదురు తిరిగిననాడు మీకు తోడ్పడగానికి మేమంతా సంసిద్ధులుగా వున్నాం. ప్రపంచంలో శాంతి నెలకొల్పిన నాడే మనమంతా నిశ్చింతగా జీవించగలం. మన స్త్రీలంతా గట్టిగా సంకల్పించి, యిలాంటి యుద్ధాలు అరికట్టి, మన భర్తల్ని, బిడ్డల్ని, సోదరుల్ని కాపాడాలి.

స్త్రీలు ఎప్పుడూ దేశ కళ్యాణానికి తోడ్పడే వారేకాని, దేశ వినాశనానికి కారకులు కాకూడదు. అందుచేత మనమంతా ఐక్య కంఠంతో యీ యుద్ధోన్మత్తాన్ని అరికట్టి ప్రపంచ శాంతికి పాటుపడదాం.

ఇట్లు

హైందవ సోదరీమణులు

కేంద్ర సంఘ సంక్షేమ మండలి

అధ్యక్షురాలుగా శ్రీమతి దుర్గాబాయిదేశ్‌ముఖ్ గారి నియామకము

దేశం మొత్తము మీద సంఘ సంక్షేమ కార్యక్రమాల అభివృద్ధికని, అందునిమగ్నమైన ప్రత్యేక సంస్థలకు ప్రోత్సాహమివ్వడానికని, కేంద్ర ప్రభుత్వమువారు ఒక కేంద్ర సంక్షేమమండలిని నియమించి, దాని నిమిత్తము 4 కోట్ల రూపాయలు వెచ్చించుటకు అనుమతి యిచ్చిరి. సేవాసంస్థల ప్రతినిధులు, కొందరు ప్రభుత్వోద్యోగులు, మంత్రులు మున్నగువారు సభ్యులుగాగల యీ సలహా మండలికి, శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారు అధ్యక్షురాలు గా మొదటినుండీ వ్యవహరిస్తూ ఉన్నారు. గత 6 మాసములలో యీ మండలి కార్యకలాపాలు ఎక్కువగా విస్తరించుటవల్ల, శ్రీమతి దుర్గాబాయిగారు దీనికి సంబంధించిన పరిపూర్ణభారాన్ని వహించుటకు వీలగు నట్లుగా, తమ ప్లానింగ్ కమిషన్ సభ్యత్వాన్ని వదలి, యీ మండలియొక్క అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించారు.

సలహా సంఘాలు.

ఈమండలి తరపున, కొన్ని సలహాసంఘాలు ఏర్పాటు చేయబడినవి. అందలి సభ్యురాండ్రు దేశ పర్యటన చేసి, సేవాసంస్థలను పరిశీలించి, వారు చేయుచున్న కృషి ఎంతటిది ఆ కృషికి యీ మండలి ఏవిధమైన ప్రోత్సాహ మివ్వదగును అను విషయములనుగూర్చి ప్రభుత్వమునకు నివేదికలు సమర్పించుచున్నారు. ఇటీవల పిల్లలకు, స్త్రీలకు సంబంధించిన సంక్షేమ సంస్థలను, యీ సలహా సంఘాల వారు పరీక్షించియున్నారు.

స్త్రీల సలహాసంఘం.

స్త్రీలసంక్షేమంలో కృషి చేస్తున్న సంస్థలను పరీక్షించుట కు శ్రీమతి ప్రోభాబెనర్జీగారి ఆధ్వర్యాన్న ఒక సలహా సంఘం నియమింపబడ్డది. ఈ సంఘమునకు జెందిన

మదరాసు సంగీత కళాశాల

ఎనిమిదవ వార్షికోత్సవము

—:—

గోపాలపురం మద్రాసు సంగీత కళాశాల 8. వ. వార్షికోత్సవం 14. తే. న. కళానిధి శ్రీ ముసిరి సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ గారి అధ్యక్షతన జయప్రదంగా జరిగింది.

కళాశాల ఆర్కెస్ట్రాతో పుత్సవము ప్రారంభించ బడినది. తదుపరి కళాశాల విద్యార్థినులు "గ్రహభేదము—గోచరదృశ్యము" అను దానిని అతి నైపుణ్యముతో ప్రదర్శించి శంకరాభరణ స్వరమును ఆధారషడ్జమముగా తీసుకొని క్రొత్తరాగములను శాస్త్రబద్ధముగా చక్కగా పాడి ప్రేక్షకులను ఆనందపరవశులను చేసిరి. పిమ్మట వైస్ ప్రిన్సిపాల్ శ్రీమతి ద్వారకా పార్థసారథిగారు వార్షిక నివేదికను సమర్పించిరి. అధ్యక్షులు శ్రీ ముసిరి సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్‌గారు వుపన్యసించుచూ "కళాశాల విద్యార్థినులకు ఇంత చక్కటి శిక్షణయిచ్చుచున్న ప్రిన్సిపాల్సు శ్రీ ఎన్. సి. పార్థసారథి, శ్రీమతి ద్వారకా పార్థ సారథిగార్లు అభినందనీయు"లని ఉద్ఘాటించిరి. తదుపరి పెద్దలు పంపిన అభినందన పత్రములను చదివిరి. పిమ్మట గవర్నమెంటు పరీక్షలలో వుత్తీర్ణులయిన వారికి సర్టిఫికెట్లు, బహుమతులు పంచిపెట్టబడెను. తరువాత శ్రీ శ్యామ శాస్త్రికిని శ్రీ బొబ్బిలి కేశవయ్యగారికిని జరిగిన సంగీత పోటీని నాటకంగా విద్యార్థినులచే ప్రదర్శింప బడెను. కళాశాల విద్యార్థిని కుమారి పి. వేదవతి వీణాగానముచే ప్రేక్షకులను సంతసింప చేసెను. కళాశాల ప్రిన్సిపాల్‌గారి వందన సమర్పణతో సభ ముగిసెను

శ్రీమతులు పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ, మన్‌మోహిన్ సైగాల్, పెరిన్ మిస్త్రీ, సరళాదేవిగారలు, భారతీదేవి రంగనాయకమ్మగారితో ఫిబ్రవరి నెలలో దక్షిణాదిని పర్యటించినప్పుడు, ఆంధ్ర మహిళా సభకు కూడ వచ్చియున్నారు.

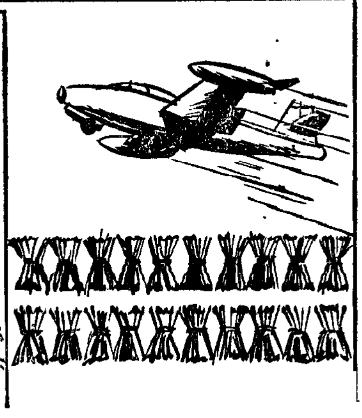

ప్రపంచములో అతి పురాతనమైనది స్పెయినులోని న్యాయ స్థానం. క్రీ. శ. 961 నుండి ప్రతి గురువారం కెతడ్రల్ వెలెన్సియాకు ఎదురుగా యిక్కడ తీర్పు జరుగుతూ వుంటుంది.

క్రీ॥ శ॥ 958 సం॥రములకు ముందు మొట్ట మొదట గాలిలో అతి వేగముగా వార్తలను పంపుట మొదలు పెట్టిరి. కైరో మత గురువు అజీజ్ (975 - 996) చెరిస్ పండ్ల కొరకు బాల్ బక్ నగరానికి 600 పావురములచే ఉత్తరవు పంపెను.

ఒక యుద్ధ విమానపు విలువ 1,000,000 డాలర్లు. అంటే 500,000 బుషెల్సు (17,619,150 లిటర్సు) గోధుమల విలువతో సమానము.

నా ప్రథమ రచన

* శ్రీమతి కాంచనపల్లి కనకాంబ *

నాకైదారేండ్ల వయస్సునుండి, ఎవరైనను పాడినచో నాపాటలు మళ్ళీ పాడవలెననే ఆశక్తితో, చిలుక పలుకులవలె నేదో పాడుచుండుదానను. జన్మస్థలమయిన గుంటూరులో మాయింటిలో ఒక భాగమున మా పిన తండ్రులు మేము ఉండువారము. పెద్దభాగము ప్రెస్సు వారి కద్దెకిచ్చితిమి. చిన్నప్పటి నుండి బడినుండి రాగానే పత్రికలు అచ్చగు చుండగా నది చదవడము, అక్కడికి వచ్చిన కవులు, పండితులు చెప్పుకొను కబుర్లు వినుట నా కాసక్తిగాను, అలవాటుగాను నుండెడిది. ఏదో పద్య ములను బట్టి పద్యములు చెప్పుచుండువానను, మా అమ్మమ్మ నన్ను జూచి తన తల్లి అలిమేలమ్మ వలె పాటలు పద్య ములు చెప్పెదనేమోనని నన్నుచుండెడిది. ఈమె విష యము నాచే రచింపబడిన జీవయాత్రారంభమున

నిర్మలమతి మా యవ్వన
లర్మేలమ్మను తదీయ లలితవచస్స
ద్ధర్మము భజియించి కవిత
నర్మిలినాయమ్మవోలె హరి వినుపింతుఁ

అని చెప్పితిని. నేను పది యేండ్ల పిల్లగ నుండునపుడు 5 వ తరగతిలో ప్రథమురాలిగ వచ్చితిని. ఆ యేడే బహు మతులిచ్చు పందర్భమున నొక సంభాషణ ముగ్గురు చేసి నట్లు రచించి, మా హెడ్మాస్టరు కార్యక్రమములో చేర్చమని కోరితిని. అందు భగవంతుడు జగన్నాటక కర్త సూత్ర ధారుడు అని, జననము, మరణము, రెండు తెరలని, సూర్య చంద్రులు దివ్వెలని, మనుష్యులు, జంతువులు పాత్రలని మొదలుగా గల విషయము అది. అందాంత మున నొక్కొక్క చరణము మొదటి అక్షరములు చేర్చిన కం. కనకమ్మ అగు.

1. కంజలోచనా భవభంజనాహారీ
2. కరము కనికరం, బీవరయవేమయా
3. నలిననాభనిఁ తలతునెదసదా
4. కమలనాభ నిన్నె మరివేడితి
5. మరచిపోకుమా నీ చరణదాసిని.

అనియు అందు కొన్ని గీత పద్యములను రచించితిని. దానిని బహుమతులిచ్చు గుంటూరుకలెక్టరు విని యానందిం చుచుండ, ఈ యమ్మాయియే యీ సంభాషణ వ్రాసినదని నన్ను చూపించిరి హెడ్మాష్టరు గారు. ఆమె కవిత్వమునకు ఒకటి, తరగతిలో ప్రథమము గనుక నింకొకటి యని రెండు బహుమతు లిచ్చిరి. పత్రికకు కూడ చిన్న పద్య ములను రచించి యీయ మొదలుపెట్టితిని. మా పెద్ద తండ్రి మంగు రామానుజ రావుగారు నెల్లూరు నుండి గుంటూరునకు వచ్చినపుడు, మా బావ పంగనామల రంగారావుగారు మా పెదతండ్రితో నన్ను చూపించి దీని కేదో కవిత్వ ధోరణి యున్నది, దీనిని మీరు చదివించిన గొప్పదగుననిరి.

ఆ మరుసటి సంవత్సరము మా అమ్మమ్మ చనిపోగా మా అమ్మను, నన్ను నెల్లూరునకు మా పెదతండ్రి గారింటికి తీసికొని పోయిరి. మా బావగారికిని నెల్లూరులో ఉద్యోగ మయినందున మా అక్కతో నచ్చటికి విచ్చేసిరి. ఈ విషయము నా తోమాలియలో నిట్లు చెప్పితిని.

ఉ॥ ధీరుడు కొమ్మనార్యుని ప్రతిష్ఠను గీరితి
పేరు కొన్నగుం
టూరునబుట్టియుఁ జనకుడున్ చిననాడె చ
నంగవచ్చి నె
ల్లూర వసించినే జదువులుఁ బతకంబులు
సత్కవిత్వముఁ
వేయను దెంపుగలటి సటతత్త్వములు నిన్ను న
నుగ్రహింప మా
యూరిదియేయటంచు ముదమొందెద
శాంత యయోధ్య నుంబలెన్

ఉ॥ తానొక ధర్మవాదిగ బ్రథఁ బుర
మందున గన్నమంగురా
మానుజుడాప్తుడౌచు బ్రథమంబున
నఁ గవయిత్రిజేసివి

ద్యానిపుణుల్ కవుల్ యతులుదన్నొగి
ధన్యుని జేయవారి న
న్మానముచేసి చూపె నొక మార్గము
నాకును సాధుసేవకుఁ

శా॥ రంగారాయని బంగనామకుల పా
రా వారకాకాసుదాం
బు గీర్తి ప్రియు భావుకుఁ ద
లతునే శుద్ధాంతరంగంబునం
దుంగావ్యమ్ములు పత్రికల్ చదువగా
నూల్కొల్పి నన్నింతదా
నింగా నేను దివంబునుండి కనువా
నిఁ సాధు సన్మాన్యునిఁ॥

వెంటనే మా పెదతండ్రి నాకు అప్ప కవీయము, బాల వ్యాకరణము, ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, అమరము, శబ్ద మంజరి మొదలగు వానినుండి ప్రతి దినము పాఠములను జెప్పి వల్లింప జేసి లక్ష్య గ్రంథము క్రింద భారతమును జదివించిరి.

సంస్కృత కావ్య పాఠములు హయగ్రీవస్తవము, ముకుందమాల మొదలగు స్తోత్ర పాఠములను చెప్పిరి. ఛందస్సు సవ్యముగ నేర్చికొన్న తర్వాత రంగ శతకము నెల్లూరి రంగనాథునిపై చెప్పితిని. ఆ విషయమునే అంబాస్తవములో "పదియు రెండవ యేట పలికించితివి కదా! నెల్లూరి శ్రీరంగనేత్రు మహిమ" అంటిని. రంగ శతకమే గ్రంథ రూపము దాల్చిన ప్రప్రథమ రచన

బాలను కవితా చతురత
జాలమున జ్ఞానమునకు జాలను నిన్నుఁ
జాలగ బొగడగ నేర్తునె
నాళీకదళాక్ష దురిత నాశన రంగా॥

పావనియంతటి వాడే
పావనుడగుటకును యేమొ భక్తి భజించెఁ
కైవల్యము మాకెటునిఁ
భావంబున నిల్పకాప్తబాంధవరంగా॥

¹ ఒకపరి మా పెత్తండ్రి సేమమును గూర్చి వ్రాయుచు "మీ మనోశాంతికి భంగము లేదు కదా" యని వ్రాసితిని. దానిపై వారు నాకు "మీ మనోశాంతి యన రాదు సేమ మరయ మీ మనశ్శాంతి యన సంధిమేర నిలుచు. తెలిపి సంస్కృత సంధుల నిలుపవలయు" నని వ్రాసిరి.

సర్పాపురం పరీక్షలకు, విజ్ఞాన చంద్రికా పరీక్షలకు వెళ్ళి ప్రథమురాలిగా నందు కృతార్థతగాంచి 7 బంగారు పతకములను, 216 రూప్యములను బహుమతులుగ పొందితిని. పరీక్షలలో జవాబులు పద్యములలో వ్రాయుచుండుదానను. పరీక్షాధికారులీవిషయమును పత్రికలలలో నన్ను ప్రశంసించిరి. నెల్లూరులో నా సమయమున నష్టావధానములు, శతావధానములు, ఆశుకవిత్వములు విరివిగా ప్రవర్తిల్లు చుండెడివి. తిరుపతి వెంకటకవులు, కొప్పరపు కవులు, కాశీ కృష్ణాచార్లగారు, వేలూరు శివరామశాస్త్రిగారు మొదలగువారందు ముఖ్యులు. సభలకు మాపెత్తండ్రి తమతో నన్ను తీసికొనిపోవుచుండెడివారు. అంతతో తృప్తి పొందక, పండితులను, కవులను ఇంటికిపిలిచి ఆతిథ్యమొసగి కవితాగోష్ఠి, పండితగోష్ఠి గావింపుచు వారిని సన్మానించువారు మాపెత్తండ్రి.

ఆశుకవిత్వ మలవరచుటకై ఇంటిలో పద్యములలోనే సంభాషింపవలెనను వారాయన. సమస్యలనిచ్చి, పూరింప జేసిరి. విషయమిచ్చి పద్యములలో రచింప జేసిరి. హిందూ సుందరి, సావిత్రి మొదలగు పత్రికలకు వ్యాసములను, పద్యములను వ్రాయుచుండుదానను. ఒకసారి హిందూ సుందరిలో నొకరు యతిగణముల విషయము తప్పుగా వ్రాయుటచూచి సుందరికి "విరతి సాధుత్వమును దెల్ప విన్నవింతు, యతుల గౌరవింప ని నూత్నమతము నందు, దోసముగ నెంచబడకున్న దొలుత గణ నిబద్ధమైనది యది యకా పద్దెమగును. కరుణదెలుపుడు గణభంగకారణంబు" అని వ్రాసితిని. మాపెదతండ్రి దానినిజూచి నన్ను మందలించిరి. కవిత్వము నర్వనియోగ సందర్భములగాని ఆశువుల తప్పులను ప్రకటింప రాదనిరి.

పులుగుర్త లక్ష్మినరసమాంబ గారు, దామెర్ల సీతమ్మ గారు మొదలగు వారితో ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు పద్యములలోనే జరుగు చుండెడివి. ఒకసారి నేను సావిత్రికి పద్యముల పంపుట ఆలస్యమైనది. అప్పుడు పులుగుర్త లక్ష్మినరసమాంబగారు నాకొకలేఖ వ్రాసిరి. అందు "సోదరి చిన్నపత్రికని చూడరు ప్రీతినిదేటికమ్మమీ। యాదరణం బొందదగదా। యదియట్టులు కాదటన్నచో। నేదొక వ్యాసమేని మరియింపగు చిన్నకతేని పంపరా। దా దయమీర" అని వ్రాసిరి. ఇట్లే దామెర్ల సీతమ్మగారు మొదలగువారు

వ్రాయుచుండువారు. నేను ఇంటికి వ్రాయునపుడు "తాత గారికి నాదువందనములనుము, కడిగియమ్మమ్మకేమ్రొక్కు లిడితి ననుము" అనుచు వ్రాయుచుండు దానను.

సం॥ 1912 లో అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యంగారు, రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు, సుబ్రహ్మణ్య కవులని నెల్లూరులో శతావధానములు చేయుటకు వచ్చినపుడు మేమాహ్వానింపగా మాయింటికి వచ్చిరి. వారితో మాపెత్తండ్రి "మా అమ్మాయికూడ ఆశువుగా కవిత్వము చెప్పగలదండీ" అని నుడివిరి. వెంటనేవారు నాతో "అమ్మా! మమ్ములను నేదేని విషయము చెప్పుమని పద్యరూపమున నడుగు" మనిరి. నేను వారితో నిట్లంటిని.

"మహిని వేములవాడ భీమ కవివరుడు
అల్లసానిపెద్దన చెప్పె ననగవింటి
చదివితినిగ్రంథములయందు చాటుధార
లెన్నియోగాని కననైతి తృప్తిదాన"

"కవితలక్షణయు తముగ కవులుసెప్పు
టరుదుగా నుండవారిలో నా శుకవిత
నియమ సహితంబుగా జెప్పనేర్తురీరు
వేడ్కగ్గల్గెను మీనుడి వినగనేడు"

"తేటగా గొన్నిపద్యముల్ తెలుగునందు
భాషజెందినహైన్యంబు పరగ జూపి
కవిత జెప్పంగప్రార్థింతు కవులమిమ్ము
సాటిలేని మీకవిత కసాధ్యమెద్ది"

వారనేక పద్యములాశువుగ బహువేగముగ నుడివిరి. చివర పద్యముచే నన్నిట్లు ఆశీర్వదించిరి.

"కాంతయశులు సుబ్రహ్మణ్య కవిశశాంకు
లాదరంబున నిచ్చిన యాంధ్ర పద్య
రత్నమాలధరించి వినూత్నకాంతి
గాంచుమమ్మ కంచనపల్లి కనకమాంబ"

సభలలో చదువుటకు వ్యాసములుకూడ పద్యములలోనే రచించుచుండుదానను. ఉ: సమాజలాభములను గూర్చి.

"సౌధవీధీవిహారంబు సల్పమెట్లు
సాధనంబైన తెరగున సకలసౌఖ్య
సంపదోన్నతభువన సంచారమునకు
సతుల సంఘంబు సోపానసరణిగాదె"

"కృత్యవర్గంబులెరిగించి కీడుబాపు
నిత్యకీర్తిప్రదంబగు నీతిదెలుప
సత్యనిష్ఠను బుట్టించు సకలధర్మ
మార్గముల జూపు సుజన సమాజ మరయ"

గౌతమబుద్ధ, పాండవోదంతము మొదలగు వచన రచనలు సాగించితిని. కాని పద్యరచనకే నామనసు మ్రొగ్గుచుండెడిది. కాశీయాత్ర చరిత్ర సీసమాలికగా రచించినదా సంవత్సరమే. పరిపూర్ణ కావ్యరూపము దాల్చినది రెండు వేల పద్యములుగల జీవయాత్ర దాని పీఠికలో నేను,

"బాల్యంబుననెట్టెటొహరి! కల్యాణగుణముల
పలుకగలిగితి నవిసా
కల్యంబుగనేదిటగ్గై, హల్యామృత పానకలన
బల్కేదభక్తిన్"

రంగశతకము రచించుకాలమున, వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు, దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యంగారు నా కవిత్వమును ఆదరమునవిని అందలి గుణదోషముల జెప్పుచుండెడివారు.

జీవయాత్రావిషయమునను. ఆస్థానకవి మహామహోపాధ్యాయ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు, శతావధాని చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు, శతావధాని కాశీ కృష్ణాచార్లగారు, విమర్శకాగ్రేసర నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగారు మొదలగు పండితులు నిర్దుష్టమని మెచ్చుకొనిరి.

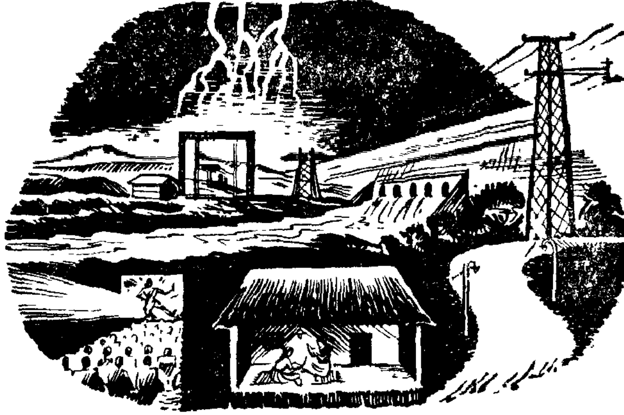
"ఆపరితోషాద్విదుషాం నసాధుమన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్
బలవదపి శిక్షితానా మాత్మన్య ప్రత్యయంచేతః"

అని కాళిదాసన్నట్లు నాకును, జీవయాత్ర రచనిరుపాత కొంత మనశ్శాంతి లభించినది. ఆత్మనిశ్చయము కలిగినది. ఆరంభమునుండి జీవయాత్ర వరకు నాప్రథమ రచనా వృత్తాంతమిది.

ప్రప్రథమ రచన రంగశతకము
ప్రథమ రచన జీవయాత్ర.

(రేడియో ప్రసారితం)

సంఘసేవ

"శలవుల్లో ఒకరోజు"

• శ్రీమతి డి. ఎస్. రాజేశ్వరీపట్నాయక్ •

"అమ్మగోరండీ........ అమ్మోరండీ..........."

తలుపు చప్పుడైంది. నిద్రాభంగమైన సునంద ఉలిక్కిపడి కండ్లు నులుపుకొంటూ గడియారం వైపు చూచింది. 4 గంటలు సూచిస్తోందాఘటికాయంత్రం. చీకటితెరలింకా మసక మసగ్గా దోబూచులాడుతున్నయ్. వీధి గుమ్మం మళ్ళీ తట్టిన చప్పుడు విని చప్పున వెళ్ళి తలుపు తీసింది. యెదురుగా తన సహాధ్యాయినులు సీతా, గీతా, సునీతా మృదుకంఠాలతో సుప్రభాతం చెప్పి "పెద్దమ్మగోరండీ! కానా నిద్దరోతుండారే!" అంటూ హాస్యోక్తులతో చేతుల్లో వున్న పెట్టె బేడా క్రింద పడేసి పయాణాన్ని హెచ్చరించారు.

"అరే.... మొద్దునిద్ర పట్టేసిందర్రా! సరే, నాదే ఆలశ్యమన్నమాట. అయిదు నిమిషాల్లో వచ్చేస్తున్నా" నంటూ కాలకృత్యాలు తీర్చుకునేందుకు లోనికెళ్ళింది.

"ఇదేమిటోయ్, ఈప్రయాణ సన్నాహాలు! యిన్నిపెట్టెలెందుకూ?" అని దుస్తులేసుకుంటూ ప్రశ్నించింది సునంద.

"మరి టాక్సీలో పోతాంగదూ!" అన్నది గీత.

"మనం వెళ్ళబోయే చోటికి టాక్సీలు యెందుకమ్మా! కులాసాగా నడిచేపోదాం, ఏమంత పెద్దదూరమని, మూడు మైళ్ళేగా?" అన్నది సునంద. సరే నంటూ అత్యంతుత్సాహంగా తలలూపిన స్నేహితురాండ్రను జూచి ఎంతో ఉప్పొంగిపోయింది సునందాదేవి—

ఆ తరుణ వయస్కులగు బాలికలు ప్రఫుల్లవదనాలతో కార్యదీక్షాపరులై పరిసర పల్లె ప్రాంతాలకు చంచరా ప్రయాణం సాగిస్తున్నారు. తెల తెలవారిపోతోంది. క్రమంగా తూర్పు దిశను ఉదయ భానుడు తన అరుణ కిరణాలను నలువైపులా ప్రసరిస్తూ ఉదయించాడు. సీత చేతిలో చీపురుకట్టతో, గీత చేతిలో గంపతో, సునీత చేతిలో ఫినాయిల్ టిన్నుతో, వూగిసలాడిస్తూ ఎంతో ఠీవిగా కార్యాసక్తులై ముందు నడుస్తున్నారు. వాళ్ళు కట్టుకున్న చీరెలు ఆకుపచ్చ, తెలుపు, ఎరుపు రంగుల్లో వున్నయ్యేమో వెనుకనున్న పైటచెంగులు మువ్వన్నె పతాకంలా ముచ్చట గొల్పుతూ ఆ ప్రభాత వీచికల్లో రెప రెప లాడుతున్నయ్. వెనుక నడుస్తున్న సునందాదేవికీదృశ్యం ఎంతో శోభాయమానమై అపూర్వమైన పవిత్రానుభూతులను రేకెత్తించుచున్నయ్. తరుణ వయస్కులగు ఆ ముగ్గురి బాలికలవెంట మూడు కోట్ల సోదర సోదరీ మణులు మహాత్ముడొసగిన కర్తవ్యసాధనకై జయ నినాదాలతో విశ్వ ప్రాంగణంలో పురోగమిస్తున్నట్లనుభూతులు కలుగ సాగినయ్. వాళ్ళపద నిక్షేపంలో సుదూరమైయున్న అనాగత భవిష్యత్తు ఉజ్వలరూపంలో తీర్చి చిత్రించగల దీక్షాశయాలు బహుముఖాల ముందడుగు వేస్తున్నట్లు ఊహా పథంలో వూగిసలాడిపోతోంది. దేశసేవకై సత్యాహింసలనే కఠిన నియమాలననుష్టించి విశ్వజనీయమైన ప్రేమ సౌహార్ద్రతలు ప్రతి హృదయంలో నింపి సంఘ జీవితంలో సమత్వాన్ని నెలకొల్పిననాడే దేశం సుభిక్షమై పటిష్టమై శోభాయమానంగా వెలుగొందగలదనుకొంటూ నడుస్తోంది సునంద—

చేరవలసిన గమ్యస్థానం దగ్గిరపడింది. 'వందేమాతరం' పాడుకొంటూ వూళ్ళోకి దారి తీశారు బాలికా త్రయం. గ్రామీణజీవితాన్నెరుగని సీతా, గీతా, సునీతా ఆ పల్లె వీధుల విస్తుబోయి చూస్తూ నడుస్తున్నారు. అనుభవశాలిని యగు సునంద పల్లె దుస్థితికి దుఃఖపడుతూ, అడుగుల్లో అడుగు వేసుకుంటూ జీర్ణవసనాలతో మూర్తీభవించిన దరిద్రదేవతల్లా అగుపించే ముదుసలుల చిరునవ్వు మోహంతో పలుకరించి పరిచయం చేసుకొంటూ నడుస్తోంది. అది మాల వీధికి పోయేదారి. ఇండ్లముందర మురికి గుంటలు దుర్వాసన కొడుతున్నవి. ఓ ప్రక్క పందులు లబ్ పట్ ధ్వనిచేస్తూ బురదనంతా అసహ్యంగా పైకి విరజిమ్ముతున్నయ్. ఆ మురికిగుంట సమీపంలో నగ్నదేహంతో ఓ కుర్రవాడు పందిపిల్లలను పట్టే చేష్టలో నిమగ్నుడై యున్నాడు. పొంగియున్న వాడి మోహంలో ఓ కంట్లో పువ్వువేసియున్నది.

“కలప్పుట్లో ఒకరోజు”

ముక్కునుండి కారే తరళ పదార్థం అసహ్యంగా పెదాలపైకి దాడిచేస్తూ నోట్లోకి పోతోంది. ప్రక్కనే మంటిపెచ్చులూడి కూలిపడేందుకు సిద్ధంగాయున్న ఓ గుడిసె, మిట్ట పల్లాలుగ నున్న ఆగుడిసె అరుగుపై నులక మంచంలో ఒక వ్యక్తి ప్రగల్భాలతో గలాభా చేస్తూ దొర్లుతున్నాడు. వాడి కాళ్ళ వైపున చిన్న చిన్న కుక్కుట సంతానం పరుగు పందాలతో ఆడుకొంటున్నాయ్. క్రింద మూషిక రాజాలు గొప్పులు త్రవ్వి నిరాటంకంగా అంతః పురాలు నిర్మించుకుంటున్నయ్.

“ఏయ్, ఎవరాపడుకున్నది? ”జంకుతూ, లేనిగాంభీర్యం తెచ్చుకొంటూ ప్రశ్నించింది గీతాదేవి— జవాబులేదు.... యెర్రగా చింతనిప్పుల్లా మెరిసేకళ్ళతో ఎన్నో అవాచ్యాలు ప్రేలుకుపోతున్నాడావ్యక్తి. జ్వర తీవ్రతచే బాధపడుచున్న రోగి గాబోలని దగ్గరకు వెళ్ళేందుకు రెండడుగులు ముందుకేసింది. అబ్బా!.... భరింపలేని దుర్వాసనకొట్టేస్తోంది, ఛీ....ఛీ.... కల్లువాసన! దడదడలాడే హృదయంతో గిర్రున పరుగు తీసింది సునంద దగ్గరకు— “అక్కా ఏమిటుపాయం?” వణకిపోతూ సునందహస్తాన్ని బలం కొద్దీ వూగించేస్తూ ప్రశ్నించింది గీత. జరిగిన సంఘటనను విన్న సునంద “రోగంతో ప్రలాపిస్తున్నాడేమో” అన్నది.

“అబ్బా! జ్వరమూలేదూ రోగమూలేదూ. త్రాగిన మత్తులో అసందర్భంగా ప్రేలుకుపోతున్నాడు”అన్నదిగీత.

“అలా అయితే ఫరవాలేదు. వాణ్ణి లేపకుండా ఆ యిల్లంతా సుభ్రం చేసెయ్యాలి, పద నేనూ వస్తాను, యింత భయమెందుకే వెర్రిదానా” అని ప్రోత్సాహపరుస్తూ నడిచింది సునంద—

చెత్తా చెదారం తీసివేసి యిల్లంతా వూడ్చేసి, బురద ప్రదేశాల్లో గంపలకొద్దీ యిసకా, మన్నూ పోసి పరిసరమంతా సుభ్రపరిచారు సునందా, గీతా— ఈ కోలాహలాన్ని సహించలేక గ్రామ సూకరాలు గర్జించుకొంటూ పరుగులు తీస్తున్నాయి. పరుగులు తీసే ఒకటి రెండు పందులను తరిమి తరిమి కొడుతూన్న సీతను జూచి సునంద నవ్వాపుకోలేకపోయింది. చేసైగ చేసి సీతను పిలిచి సుస్నేహస్వరంతో యిలా చెప్పింది—

“సీతా, ఒకటో రెండో పందులను తరిమి కొట్టేయగా నీకర్తవ్యం పూర్తయిందా? గూడెంలో ప్రతీ యింటికీవెళ్ళి ‘మీరంతా ఐకమత్యంగాయుండి, ఇల్లూ, వళ్ళూ సుభ్రం చేసుకోవాలనీ, వీధుల్లోపందులు నివసించడంవల్ల గ్రామానికెంత హానికరమో, వాటివల్ల యిండ్ల ముందర యెంత అసహ్యకరంగా బురదగుంటలు మురుగుతున్నయో, ఆ మురికి ప్రదేశాల్లో యెన్ని రోగాలు కలిగే అవకాశమున్నదీ తత్ఫలితంగా తమ పసిబిడ్డల్లో చలిజ్వరాలూ, ఊదర పొట్టలూ, కంటిజబ్బులూ ఏవిధంగా విజృంభించి రోగాలకు గురి యగుచున్నారో వివరించి, పందులు నివసించేందుకు దూరంగా ఒక ‘కొట్టం’ ఏర్పరచుకోవాలనీ, అవి వీధుల్లో విహరించకుండా జాగ్రత్త పడాలనీ,’ వారికి తగు సలహాలతో బోధించి చెప్పాలి. ఒకటి రెండు పందులను దూరంగా తరిమేస్తే మాత్రం ఏం లాభం?” అని కార్యక్రమాన్ని సూచించింది సునంద—

తన అవివేకతను తలచుకొని సీత సిగ్గుతో తలవాల్చుకొని కర్తవ్య నిర్వహణకై నడిచి వెళ్ళింది.

“ఎబ్బే! ...ఛీ ...ఛీ....” అన్న ఛీత్కార శబ్దం విని ప్రక్కకు తిరిగి చూచింది సునంద. దగ్గరలోనున్న మురికి గుంటలో నగ్నదేహంతో పొంగియున్న పొట్టా, గోగు కాడలవలె వ్రేళ్ళాడుతోన్న ముక్కును బురదచేతులతో మొహమంతా అసహ్యం చేసుకుంటూన్న ఓ కుర్రాణ్ణి సీత ఆదరంగా చేరదీసి సుభ్రపరుస్తోన్న దృశ్యాన్ని చూచి సునీత చేసిన ఛీత్కారమని గ్రహించిన సునంద, సునీతను జూచి “అరె! అదేమిటోయ్. సునీతా! అట్లా అసహ్యపడితే ఎట్లా? రేపు నీవు తల్లివి కాబోతే నీ.బిడ్డల అసహ్య పరిస్థితులుచూస్తూ ఇష్హ్....ఛీ....ఛీ.... అని వూరుకుంటావా?” అనిచిన్నగా మందలించింది సునంద,

సునీతను చివాట్లేస్తూండే సీత హృదయం పుప్పొంగిపోతోంది, అసహ్యం లేకుండా తన కర్తవ్యం చక్కగా నిర్వహించినందుకు! ఆ ఆనందాన్ని తట్టుకోలేక సునందను జూచి “ఈకుర్రవాణ్ణి దాక్టర్ఖానాకు పంపించేద్దామా?”అంది ఎంతో గంభీరంగా మిగిలిన కర్తవ్యాన్ని పృచ్ఛించింది సీతాదేవి.

“వాడి తల్లిదండ్రులెవరో తెలియందే ఎట్లా తీసుకుపోగలం? వాకబు చేద్దాం” అని అక్కడ విచారిస్తే— ప్రక్కగుడిసెలో తాగి తందనాలాడిన వ్యక్తియే వాడి తండ్రియని తేలింది.

"శలవుల్లో ఒకరోజు"

అప్పటికప్పుడే గూడెంలో నలువైపులా పని జరిగి పోతోంది. జీబుగానున్న చెట్లను చకచకా కోసి పారేసి చెత్తనంతా గంపల్లో యెత్తి పారేస్తోంది గీత— చీపురుతో శుభ్రంగా తుడిచి ఫినాయిల్ జల్లుతోంది సునీత. ఆకులు రాలి, కుళ్ళి పసరు వాసన కొడుతున్న నూతిని శుభ్రం చేయిస్తూ మందు కలుపుతోంది సునందాదేవి. చూస్తుండగా హరిజనవాడంతా పరిశుభ్రంగా కనిపిస్తోంది. పిల్లలకు స్నానం చేయించి తలలు దువ్వి, ప్రతిరోజూ యిట్లా శుభ్రంగా వుండాలని చెప్తూ, చిన్న చిన్న సబ్బుబిళ్ళలూ, దువ్వెనలూ కొంచెంగా పంచిపెట్టేరు సీతా, గీతా— అయినా సంఘ సేవికల మనస్సులకు సంతృప్తి లభించలేదు.

ఆ తాగుబోతు వ్యక్తి యింకా స్పృహలేకుండా పడి యున్నాడు. వీళ్ళ అధోగతికి ముఖ్యకారణం ఈ త్రాగుడు పిశాచమే! మద్యపాన నిషేధం అమల్లోకొచ్చినా మరి వీళ్ళకెట్లా మద్యం లభిస్తోందో! శాసనాలు చేస్తేమాత్రం లాభమేమిటి? మనుష్యుల్లో మార్పు రావాలిగాని! ప్రొహిబిషన్ సిబ్బందినే కన్ను గప్పిన వీళ్ళ మూర్ఖత్వానికీ, అజ్ఞానానికీ వ్యధాభరంతో ఆలోచిస్తోంది సునంద. పనులపై వెళ్ళిన హరిజనులొక్కరొక్కరే గూడెంలోకి చేరుకొని పరిశుభ్రంగా వున్న తమ నివాసాలనూ, తమ్ము ఆదరంగా పలుకరిస్తున్న ఆ అపరిచిత స్త్రీలనూ చూచి, గుసగుసలాడుతూ దిగ్భ్రాంతులై నిల్చుండిపోతున్నారు. అందరినీ పరిచయం చేసుకొని ఒకచోట సమావేశ పరచి సుస్నేహ స్వరంతో సునందాదేవి యిట్లా చెప్పింది—

"సోదరులారా! సంఘంలో మిమ్ము అంటరాని వారుగ భావించడానికి కారణం మీరు గుర్తించుకోలేక పోవు చున్నారు. మీ అసహ్య వాతావరణమే అంటరానితనాన్ని పురికొల్పింది. తాగి తందనాలాడుతూ తెచ్చుకునే కూలి రాళ్ళు దుర్వ్యయంచేసుకుంటూ భార్యా బిడ్డలను తినేందుకు గంజినీళ్ళయినా లేకుండాజేసి జీవచ్ఛవాలుగ హింసింప జేస్తున్నారు, తప్పత్రాగిన నిషాలో స్త్రీలపై చేయిజేసికొని ఒక్కోచోట ప్రాణహత్యలను చేయుటకు కూడా వెనుదీయని పరిస్థితులకు లోనవుతున్నారు. పైగా ఈ త్రాగుడు వల్ల మీకు కలిగిన లాభమేమిటి? రోగాలను భోగిస్తూ దారిద్ర్యదశ ననుభవించడమేగాని?—"సునంద ఆర్ద్రహృదయంతో చెప్పుకు పోతోంది........

ఇంతలో ఒకహరిజనస్త్రీ దుర్వాసన కొడుతోన్న కొన్ని సారాబుడ్లు తెచ్చి "ఓ అమ్మగోర్లూ! .... మారాజు తల్లులూ! ఈ చారాబుడ్లు మావోడుతాగింది సాలకననోట్ని సుక్క ఏసుకోమని పాణం తీస్తుండడండి. కల్లుపాకలు పోయినప్పటినుండి పట్నానికి లగేజి బస్సులుకాడ బండి నడిపేనూనే (పెట్రోలు) కాఫీదుకాణాలకెల్లి అడపారేసిన గుండ ముద్దలు (డికాక్షన్ మడ్డి) డబ్బులిచ్చికొని రాత్రేళ అయన్నీ కశాయం మరగేసి బుడ్లకెత్తుతాడండి. అదేటో అదితాగి వోంతులు సేసుకుంటాడండి. నానేటైన అంటే కాలుతున్న బీడిముక్కతో నా ఒంటిని సురక లేస్తుండడండి .... గోడుగోడున ఏడుస్తూ .... ఓ సదుగుకున్నమ్మోర్లు! యియ్యాల ఒక్కరోజు మీరొచ్చి కల్లు తాగమోకండని సెప్పెల్లిపోతారు, మరి తెల్లారితే ఈ నాగన్నలూరుకుంటారండీ తల్లులూ" అన్నది.

"అబ్బే! .... అలాకంట తడిపెట్టకూడదమ్మా, రోజూ మేము వస్తూంటాంగా, సరేనా .... యిటు చూడు (ఆమె చుబుకాన్ని పైకెత్తి కన్నీరు తుడుస్తూ) మనమందరం మనుష్యులమేగా, ఒకరి కష్టసుఖాలు మరొకరు చూచుకోపోతే మరెవరు చూస్తారు? చూడండీ మీయిల్లూ వాకిళ్ళూ యెంత అసహ్యంగా వుంచారో! మురికి గుంటల్లో పందులు దొర్లాడుతూ దుర్వాసన కొడుతూంటే అక్కడే మీ బిడ్డలు బురదలో ఆడుకొంటూ యెన్నిరోగాలను తెచ్చుకుంటున్నారో తెలుసు కున్నారా? వీధుల్లోనికి పందులను రానివ్వకుండా దూరంగా వాటికోసం ఒకకొట్టం నిర్మించుకొని, ప్రతిరోజూ యిల్లూ వళ్ళూ శుభ్రం చేసుకొని ఈ రోగాలు రాకుండా వుండేట్లు ప్రయత్నించండి. మీరు గాంధీ మహాత్ముని పేరు వినేవుంటారు. మీకు పైజాతులతో సమానత్వంకలుగ జేసేందుకై అంటరానితనమనే నీచాభిప్రాయాలను ఖండించి దేవాలయాల్లోనికి వెళ్ళి దేవుని దర్శించుకునేందుకు మీకు హక్కున్నదని అందరినీ వొప్పించి మీక్షేమం కోసం అహర్నిశలు ఎన్నో కష్టనిష్ఠురాల కోర్చి హరిజననిధి యనుపేరున జీవితాంతం ఎంతోధనాన్ని సేకరించి మీకై ఎంత కృషిచేశారో తెలుసుకున్నారా? అట్టి మహనీయుని ఆదేశప్రకారం దేశం నలుమూలల్లో మీజాతి నుద్ధరించేందుకై దేశనాయకులు ఎన్నోవిధాల పాటుబడుతూ మీకు జ్ఞానబోధ చేస్తూంటే మీరింకా యిలా అజ్ఞానదశలో కొట్టుమిట్టాడుతూ అసహ్య పరిస్థితులను వదలకుండా దేశానికే అపచారం చేస్తున్నారు. యికనైనా తాగుడుమాని వృధాగా ధనవ్యయం చేయకుండా కుటుంబాలను రక్షించుకొంటూ అందరూ ఐకమత్యంగావుండడం

నేర్చుకోండి. మీఖాళీ ప్రదేశాల్లో విరివిగ కూరగాయలు పండించి, మీరనుభవించగా మిగిలినవి పట్టణాలకుచేర్చి అమ్మకం చేయండి. అందువల్ల కొంతధనం సంపాదించు కొని వేణ్ణీళ్ళకు చన్నీళ్ళవలె మీరు తెచ్చుకునే కూలికిపై రాబడి కలిపి మీ దారిద్ర్యబాధ నివారించుకునేందుకు ప్రయత్నించి సుఖంగా జీవించండి. మీబిడ్డలను పాఠశాలలకు పంపి చదువనూ, వ్రాయనూ నేర్చుకునేందుకు అవకాశం కలిగించి బిడ్డలను అక్షరాస్యులను చేయండి" అని ప్రేమార్ధ్ర కంఠంతో ప్రబోధించింది సునంద.

ప్రజల గుంపులో నుండి యెవరో పెద్దగొంతుతో "అమ్మగోరూ మీరుసెప్పిన మాటలు కాదనలేం గాని తల్లీ! మీకాడున్న మంచితనం అందరికాడుంటదా? మా(పు సర్కా-రోరున్న పట్నాల్లో సొరబడితే పెద్దపెద్ద కులాలోళ్ళు ధూ .... ధూ .... మని దూరంగా పోతుండారు. మీలాగ ఆరి మనుసులు మారదుగందా తల్లీ, మాకియన్నీ సెప్పినా లాభమేటి" అన్నాడు — ఆమాటలు వినగానే సునంద హృదయం పరితపించింది. నిజమే! .... యిన్ని నాళ్ళ సంస్కారభావాలు ఈ విధమైన ప్రశ్నతో తారుమారయి పోతోంది. తమసంస్కార భావాలకు తగిలిన సవాలుని గ్రహించి శాంతంగా "మీరన్నమాటలో కొంత నిజంలేక పోలేదు. గాని వాళ్ళహృదయాలో కూడ రాను రాను మార్పు కలిగి తీరుతుంది. ఒకప్పుడు ఛీ .... ఛీ .... ఈ మాల గూడెంకి యెవరెళ్తారు? అని అసహ్యించుకునే మీగూడెంకి ఈవేళ మేమెందుకు రాగలిగాం? అలానే కొన్నాళ్ళకు, మీజీవితాల్లో క్రమశిక్షణల నలవరచుకొని చక్కని నడవడికను నేర్చుకొన్ననాడు, గతంలో మిమ్ము అసహ్యించుకున్న వాళ్ళందరూ మీలో కలసిమెలసి యుండ గలరు. గాంధీ మహాత్ముని ఆదర్శాశయం ఫలించి తీరుతుంది. కాబట్టి మీరందరూ త్రాగుడు మానివేసి అన్యోన్య సహాయంతో ఆరోగ్య సౌభాగ్యాలను పెంపొందించుకొని దేశసౌష్టవానికి సహాయపడండి" అప్యాయంగా సమాధానం చెప్పింది సునంద.

తాగినవ్యక్తికి స్పృహవచ్చిందేమో, వాడువచ్చి "ఏటి చేలవిత్తున్నారు దొరసానమ్మొగోరూ" అని వినయంగా చేతులుమోడ్చి నిలుచున్నాడు. వాణ్ణి సీత పోల్చుకొని "అరె! దానయ్యా ... నువ్వేనా ఫారెస్టు ఆఫీసు ఛప్రాసిగా పనిచేస్తూ పెద్దపెద్ద అయ్యగార్లదగ్గర తిరుగుతూ అన్ని విషయాలు తెలుసుకొంటూ నేర్చుకున్నది, తాగితందనాలాడటమేనా? యిదేం పాడుపని?" అన్నది.

"ఛెమించాలండమ్మొగోరూ, పేద కొంపలేపు మీ పాదాలు పడినాయి. ఎంతపున్నెం సేసుకున్నా(వో యియ్యాల! నెలముప్పయి రోజులో యిరవైతొమ్మిది రోజులు అడవులో, కొండలో, ఎండనక, వాననక, శరీరారోగ్గెం రచ్చించుకోడానికి కూసింత తాగుడబ్బేసమైంది తల్లీ, మొదటిబేవ వదల్లేక కాసింత సుక్కే-సికుంటే శరీరానికి బలం కూడుకొత్తదని తాగేత్తానండమ్మగోరూ. ఆ తాగిన మైకాన నేనేటిసేసింది నాకేతెల్దు! రేత్తిరి ఫారెస్టు సాయిబుగారు కూత్తంత చలవు దయసేసిం(డు యియ్యాల తాగి తొంగున్నాను తల్లులూ, ఈ పాలి నాతప్పుకాయండి. మరి మాగూడెంవో(ల్లందరూ కూడ తాగర్లండమ్మగోర్లూ దైవతంసాచ్చి" అంటూ లెంపలేసుకున్నాడు.

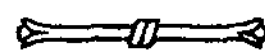
శత కంఠాలొక్కు-మ్మడి జయధ్వానులు కురిపించాయి. వాళ్ళ వుత్సాహోద్రేకాలు కాస్త చల్లారేక రోగిష్టులగు బిడ్డలకు హాస్పిటల్‌కి పంపే యేర్పాటుచేసి సంతృప్తి హృదయాలతో సీతా, గీతా, సునీతా విజయహాసాలతో సునంద ననుసరించి తమ నివాసాల కనుసరించారు.

"ఎలావుందర్రా మన క్యాంపు?" నడుస్తూ చిరునవ్వుతో ప్రశ్నించింది, సునందాదేవి.

"సంఘసేవయనే మోహన మంత్రంలో ఎంతటి మహిమ వున్నదక్కా-య్" అన్న జవాబువిని లోలోనవారి నాశీర్వదించుకున్నది సునంద.

అలసిపోయిన ఆసహాధ్యాయినుల మొహాలో ఆనందం తొణికిసలాడుతూంటే "వందేమాతరం — మహాత్మా గాంధీకీజై" అనే విజయనాదం వారికంఠాల్లో వెలువడి ప్రతిధ్వనించింది.

ఎదురుగా పార్కు-లోనున్న "జాతిపిత" బాపూజీ శిలా ప్రతిమ వదనంలో దరహాసవీచికలు వెన్నెల వెలుగుల్లా వెదజల్లు తున్నయ్!

ఇల్లరికం

శ్రీ కె. శశాంక్.

(గత సంచిక తరువాయి)

౧౧

రామం ఆలోచిస్తున్నాడు. - ఆనాడే తను ఈ పైపై మెఱుగులకు భ్రమ పడకుండా ఉంటే, మాలతిని చేసుకుని శుభ్రంగా, హాయిగా ఉండేవాడు కాదూ? జీవితం రాను రాను ఇంత కష్టభూయిష్ట మౌతోందేం? - శశిచేత ఇన్ని మాటలూపడి, సహనంతో ఊరుకునీ, రామ్‌ప్రసాదుగారి చేతా, ఆయన భార్యచేతా బుద్ధిచెప్పించు కుండేవాడూ తానే అవుతూ, ఇంకా ఈపాడు యిల్లరికంపాలే బడాలా? రామానికి విపరీతమైన అసహ్యంపుట్టుకొచ్చింది. అతని కిప్పుడు హఠాత్తుగా "శశికి విడాకులిస్తే?" అని ఆలోచన కల్గింది.

కాని ఒకనాడు ఉద్యోగం కోసం సదహృదయుడైన రామ్‌ప్రసాదుగారి ప్రాపుకోరి, అనుకోకుండా ఆయన కోరిక ప్రకారం వధ్యవంతోకాక, ఏదో అందలాల నెక్కగలనన్న భావనంతో శశిని స్వీకరించి, ఇప్పుడుతానూ, నూతన ప్రపంచంలో మనిషినంటూ వ్యవహరించ గల తాహతు సంపాదించి, ఆ గౌరవమూ, మర్యాదా తనకు దక్కగానే, మామిడి పండును అంతాతిని టెంకను అవతలికి విసిరి పారవేసినట్లు, వాళ్ళనూ - అందులో ఇరవైరెండేళ్ళ నవ యౌవని శశిని అగాధంలోకి తోసిపోవటమన్నది అతనికి అసమంజసంగా తోచింది. ఈ ఆలోచనలతో అతను శశిని క్షమించటానికే నిశ్చయించుకున్నాడు.

రామ్, శశీ రేడియోదగ్గఱ కూర్చుని ఏదో చదువు కుంటున్నారు. ఆనాడు శశి ఏముహూర్తాన ఉందో "క్యారమ్స్ ఆడుదాం రామ్?" అంది. "సరే" అన్నాడు.

ఇద్దరూ ఆడుతున్నారు.

"మాలతి రెండు వారాలనుంచి మనింటికి రావటం లేదెందుకు?" అని అంది శశి.

"ఏమో?"

"మాలతిని చిన్నప్పుడు నీకిద్దామనుకున్నారా?"

"అవును"

"నీకూ యిష్టంగా ఉండేదా"

"అవన్నీ యిప్పుడు నువ్వడగచ్చా? తప్పుకాదూ?" అన్నాడు రామ్.

శశి నాలుక కొరుక్కున్నది. ఏమీ మాట్లాడలేదు. .... ఆడుతూ, ఆడుతూ, రామ్ కాయన్స్‌ని కొట్టటం చూసి నవ్వి "క్యారమ్స్ ఆడటం చేతకాదు; ఏమీ చేతకాదు చివరికి ప్రేమకూడా ఇంకోరు నేర్పాల్సి వస్తుందేమో?" అంది.

ఛలోక్తిగా అన్న ఆమె మాటలకు రామ్‌కూడా నవ్వాడు.

"నాకేమీ చేతకాదు శశీ! నిజం నువ్వు చెప్పింది—"

"ఘనులన్న మాట!" అంది మళ్ళా నవ్వుతూ.

రామ్ హఠాత్తుగా విచార సముద్రంలో మునిగి పోయాడు. పెళ్ళి కాక ముందు శశి ఎంత చలాకీగా ఉండేదో అతనికి తెలుసు. కాని పెళ్ళి అయినప్పట్నుంచీ ఆమె హృదయం సంకుచితమై పోయింది. ఇందుకు మరి తనేగా కారకుడు? భర్తకు భార్యా, భార్యకు భర్తా, ఇద్దరి మధ్యాఎవళ్ళ కెటువంటి అపోహ కల్గకుండా నమ్మకంగా జీవితం వెళ్ళబుచ్చగల్గేట్లు ప్రవర్తించవద్దూ? అట్లాకాకుండా మాలతి ఎదుట పక పక మంటూ,.... ఎవరి ఎదుటైనా, తాము ఎంతో ఆనందంగా ఉన్నట్లు నమ్మిస్తూ, చాటుగా పోట్లాట సాగించే వాళ్ళంటే అందుకు బాధ్యులు? శశి హృదయం అనుమానంతో నిండిపోయిందంటే తప్పేమీ లేదు. మాలతిని చూస్తూంటే అతని బుద్ధి తప్పకుండా అప్పు డప్పుడు చలించి తీరుతుంది!— ఇంకెప్పుడూ తనలో నీచత్వానికి స్థానమివ్వకూడదనుకున్నాడు రామ్ ప్రేమగా "శశీ!" అని పిల్చాడు.

"ఏమిటి?" అంది బోర్డుమీద ఉన్న దృష్టిని అతని మీదకు త్రిప్పుతూ అమాయకంగా.

"ఎప్పుడూ ఇలాగే ఉండు శశీ ! నా కిదే ఆనందం !!" అన్నాడు పిపాసతో, బ్రతిమాలుతున్న స్వరంతో.

ఆడటం ఆపేసి, ప్రశాంతంగా, గంభీరంగా అంది శశి. "అవును. అట్లాగే ఉంటాను.... ఇంత వరకూ నేను మాలతిని అనుమానించేదాన్ని. కాని ఆ నిర్మలబుద్ధిగల ఆమె ప్రకృతి నాకు అర్థమైంది.... మాలతి సుచరిత. చలించమ- నన్ను క్షమించు రామ్ !—" కొంచెం సేపాగి మళ్ళీ అన్నది. "నేను భారతస్త్రీని. భర్త ఎట్లాఉన్నా, అతన్ని గౌరవంగాచూడటమే భారతస్త్రీల లక్ష్యం. దీన్ని ఆధునికు లెంత నిరసించనీగాక!- రామ్! ఇకనుంచీ ఇదే నామార్గం"

రామ్ హృదయం ఆనందంతో నిండిపోయింది. "అదే నా జీవిత సార్థకత!" అన్నాడు ఆమెను అనునయిస్తూ. "శశీ! భార్యాభర్తలు ఒకరినొకరు అర్థంచేసుకోవాలి. విశ్వాస భరితం కావలసినవారి హృదయాల్లో ఏఒక్కరికది అలభ్య మైనా, అది స్వర్గధామంకాలేదు. ఇవి సామాన్యపు మాటలే!.... ...."

సుశి B. Sc. పాసైంది. రామం ఇష్టపడితే M. Sc. చదవాలని అనుకున్నది. ఈ మధ్య ఆమె ఒక జర్న లిస్టుగా కూడా తయారైంది. ఆమె వ్యాసాలూ, కథలూ అన్నీ పత్రికల్లో ప్రచురణలౌతూంటే, అందులోని ఆనం దాన్ని ఆమె అనుభవించేది. మరెందులోనూ కూడా ఆమెకు ఆసక్తి ఉండేదికాదు. గుంటూరులో ఒక్కతె ఉన్న కమల ఎలాగో జీవితం సాగిస్తోంది. ఇప్పుడు ధనానికి ఇబ్బంది లేదు ఆవిడకు. రామం ఆవిడకు కావలసినంత పంపుతాడు. కాని ఆవిడ కూడా బాహ్య విషయాలు ఎక్కువగా పట్టించు కోవటం మానేసింది. ఆమె కూతురు లలితకు నాలుగేళ్ళు వెళ్ళి ఐదో ఏడు వచ్చింది. ఆ అమ్మాయిని బళ్ళో చేర్పిం చారు. చిన్నప్పట్నుంచీ జబ్బులలో నైతేనేం, మరెందు వల్లయితేనేం, ఒక్తి మందమతిలా అయిపోవచ్చింది. ఈ అమ్మాయిని గూర్చే కమల దిగులు. మాటలు ముద్ద ముద్దగా మాట్లాడటం, నడక పరుగెత్తే విధంగానూ, చాల అందవికారంగా ఉండేది. తనే ఒకవేళ పోతే, ఈ అంద వికారపు పిల్లను ఓర్పుగా ఎవరు భరిస్తారు? రామం భరించ గలడు ! కాని అతనిలో అప్పుడప్పుడు రేగే కోపానికి ఒకప్పుడీ పసిపిల్లే గురి అవుతూండ వలసి వస్తుందనీ ఆమెకు తెలుసు. సుశి !! అడివి గోడుది ! తన శరీరస్థితే సరిగా చూసుకోలేనిది !!— శాంత !! ఉహుం!— ఆమెకేవిధంగా ఉన్నా, "శాంత" అన్న పేరే బాగాలేదని ఆమె పేరు "ఉష"గా మార్చిన సూర్యప్రకాశ్ ఇలాంటి అమ్మాయిని తన యింట్లో ఉండటాన్ని సహించగలడా? అందులో ఇంగ్లాండుకి కూడా వెళ్ళి వచ్చారిద్దరూ !— నిజంగా అదృష్టమంటే శాంతదే !!– ఆమెకు ఎటుపోయి, ఎటు వచ్చినా, మాలతే అన్నిటికీ, అందరికీ అండలా కన్పిస్తోంది. ఆమె తల్లితండ్రుల సౌమ్యత కూడా ఆమెకు తెలుసు.— అందుకే ఆమె ఆశ అంతా అందరి మీదా వెదజల్లుకోటానికి వీలు లేకుండా, ఒక్క మాలతి పైనే కేంద్రీకరించుకుంది.

ఇట్లాగే రెండు సంవత్సరాలు గడిచాయి. మాలతి మద్రాస్‌లోనే ఒక కాలేజీలో రెండున్నర సంవత్సరాల నుంచీ లెక్చ్ఛరర్‌గా పని చేస్తోంది. సుశి M. Sc పాసైంది. ఆమె అభిలాష ననుసరించే రామం ఆమెను పైకి తెచ్చాడు. మొత్తం మీద ఇదొక్కటే అతను చేసిన మంచి పనేమో??—

ఈ మధ్య అప్పుడప్పుడు, శశి రామ్‌ల మధ్య జరిగే పోట్లాటల కంతేమీ లేకపోయినా, ఇద్దరూ సద్దు కుంటూనే గడిపారు....

ఒకనాడు అర్ధరాత్రి కమలకు ప్రమాదంగా ఉన్నదంటూ రామానికి టెలిగ్రాము వచ్చింది. కానీ రామ్ వచ్చే లోపుగానే ఆమె చనిపోవటం, చుట్టుప్రక్కలవారి దయా ధర్మాలవల్ల ఆమె దహన సంస్కారాలు కూడా ముగిసి పోవటం జరిగింది. లలిత !— పసిపిల్ల !!

రామూ శశీ, ఇద్దరూ వెళ్ళి మిగిలిన కర్మకాండ అంతా పూర్తిచేసి, లలితను వెంటపెట్టుకుని, స్వంత ఇంటిని ఒకళ్ళకు అద్దెకిచ్చి, మద్రాసు చేరుకున్నారు. తల్లి లేని పిల్ల కాబట్టి, కొన్ని రోజులు లలిత మాద్యాన్ని ఎవరూ గుర్తించకుండా, జాలిగా అన్నీ చేయటం, మొదలు పెట్టారు. ఆ అమ్మాయిలో పెరుగుదల సూచ నలు కూడా కన్పించకపోవటంతో మరీ అసహ్యంగా తయారైయింది.— కాలక్రమాన నలుగురిలో ఈ పిల్ల తనకు తలవంపులుగా ఉందంటూ శశి బాధపడటం మొదలు పెట్టింది. రామానికీ ఒక్కొక్కప్పుడలాగే అనిపించినా, కమల జ్ఞాపకం రావటంతోనే కృతజ్ఞతగా తల వంచేవాడు.

ఈ అమ్మాయివల్ల రామానికి శశి ఈసడింపు లేకపోయి నయి. సుశి కూడా త్వరలోనే ఎక్కడన్నా లెక్చరర్ అవగానే, చెల్లెలు కొట్టి పరిస్థితులను చెప్పి ఆమెకు ఒప్పగించుదామనుకున్నాడు.— అట్లాగే లలితను సుశికి ఒప్పజెప్పాడు. కాని ఆ అమ్మాయి వల్ల ఈ అమ్మాయికెందులోనూ అభ్యుదయం లేకపోగా, ఆ అమ్మాయి చేత అన్నం తినిపించటం కూడా సుశికి ఒక గండంలా తోచేది. "అమ్మా!" అని ఆ అమ్మాయి ఏడిస్తే, దాంతోపాటు సుశి కూడా, దాని బాధలో పాలు పంచుకుంటూ ఏడ్చేది. "తల్లి చచ్చిపోయిన వాళ్ళము" అనుకుంటూ భావ పూరితంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చునేది. ఈ పరిస్థితులను కనిపెట్టి ఒకనాడు మాలతి అన్నది సుశితో "ఏమిటే! అది ఏడిస్తే దాంతోపాటు ఏడుస్తూ కూర్చుంటావేం? నీ భావాలూనూ నువ్వూ! దాన్ని ఓదార్చలా? లేకపోతే అట్లా నువ్వూ ఏడిస్తే అది భయపడిపోదూ?"

సుశి విచారంగా లలితకేసి చూసి నవ్వింది. "గుండె తరుక్కుపోతుంది ఒదినా!" అంది. మాలతి కూడా ఆ అమ్మాయి స్వరూపమూ అదీ చూసి దుఃఖాన్ని గ్రహించుకుని "నువ్వా అడవి గోడుదానివి. ఇంక నీతోడు ఇది కూడానా? బావవాళ్ళింట్లో ఉన్నదాన్ని నువ్వు తీసుకు రావటం ఎందుకుచెప్పు? మహా బాధ్యత తెలిసినదానిలా!" అని అంది.

"నీ దగ్గర నాకు దాపరిక మేమీలేదు. ఎవరితోనూ చెప్పవద్దు" అని సుశి అంతా చెప్పింది.

మాలతి ఆశ్చర్యపడింది. అసలు శంకరయ్య పోయినప్పట్నుంచీ కూడా వీళ్ళు, ఒకళ్ళకొకళ్ళకు సంబంధం లేనట్లు ప్రవర్తించవలసి వచ్చింది. మధ్య తగాదాలూ ఏమీ లేకపోయినా, ఎదో ఒక గోచర శక్తి వీళ్ళను, ఎవరి దారివాళ్ళదే నన్నట్లు, ఒక్కొక్కళ్ళనీ దూర దూరంగా విసిరి పారేయటానికి ప్రయత్నిస్తోంది. లేకపోతే ఇంగ్లండు వెళ్ళొచ్చిన తర్వాత ఒక్కమాటు ఏం వచ్చిందో, అంతే!! మళ్ళీ ఇప్పటికి మూడేళ్ళ వరకూ ఇటు తిరిగి చూడనే లేదు ఉష!!— మాలతి హృదయానికి దెబ్బ తగిలింది, ఇంకొరిచేత మాట పడలేని రామం కూడా ఈ నాడు, ఆత్మాభిమానంతో ఏదీ ఎవరితోనూ చెప్పలేకపోతున్నాడు!!—

"నా దగ్గర ఉంచుకుంటాను సుశీ! నీ దగ్గర ఉంటే ఈ పిల్ల ఇహ ఎందుకూ పనికిరాదు" అంది మాలతి.

"నిజంగానా! నేనూ అదే అనుకుంటున్నాను ఒదినా! నాకు తెలుసు నీలాంటి వాళ్ళే ఇటువంటి వాటికి సమర్థురాళ్ళని. - మా చిన్ని ఋణం నేను ఏ విధంగానైనా తీర్చుకోటానికి ప్రయత్నిస్తాను. కన్న తల్లిలా ఆదరించేది ఒదినా!" అంది పసి పిల్లలా.

మాలతి చిన్న నవ్వు నవ్వింది. "నీకంటే ప్రపంచంలో అమాయకులంటూ ఎవరైనా ఉంటారేమో నాకు తెలియదు సుశీ!" అన్నట్టుంది ఆమె నవ్వు.

"ఈ పిల్ల మీద నీకు అసలేమీ బాధ్యత ఉన్నది ఒదినా? అవలీలగా అనేసావు?" అంది సుశి.

"మనిద్దరి మధ్యా ఏముంది మరి? చెప్పు చూద్దాం. ఏవో భావగర్భితంగా ఆలోచిస్తావుగా మరి!"

సుశి నవ్వింది. "ప్రేమ ఉంది" అన్నది. మాలతి కూడా నవ్వుతూ "బాగా చెప్పేశావు. అదే ఇదీను" అన్నది. "నీ అమాయకత్వాన్ని చూసి స్టూడెంట్స్ గోల చేయటం లేదు కద!" అంది.

"ఏమో! నేనేవీ వినిపించుకోను. నాకు తెలిసినంత మట్టుకూ వాళ్ళకి నేనంటే అభిమానమే!"

మాలతి భుజాలెగరేసి నవ్వింది.... తర్వాత కొంచెం సేపుండి ఆ అమ్మాయిని తీసుకుని ఇంటికెళ్ళిపోయింది. ఎటొచ్చీ కమల ఊహే నిజమైంది. కావలసిన వాళ్ళందర్నీ వదలి, ఆమె ఒక్క మాలతి మీదే ఆశ పెట్టుకున్న దంటే మాలతి స్త్రీ హృదయాన్ని నిరూపిస్తోందన్న మాట.

ఒకనాడు రామం లలితనుచూసి పోదామని సుశి రూమ్‌కొచ్చాడు. సుశి జరిగినదంతా చెప్పి "ఒక్క మాలతే అన్ని విధాలా మనల్ని కనిపెట్టుకుని ఉంటోం దన్నయ్యా! మరీ అనుకుంటే మనకంటే వయస్సు మించిందేమీ కాదు కాని మాలతి హృదయం ప్రేమ పూరిత మైనది" అంది.

రామ్ నిట్టూర్పును అణచుకున్నాడు. అటునుంచి మాలతి దగ్గరకెళ్ళారిద్దరూ. లలిత బళ్ళో చదువుకుంటున్నది. బడి జీతం, బట్టలూ అన్నిటికీ సుశే డబ్బిస్తోంది

"నా దగ్గరే ఉంచుకుంటాను మాలతీ!" అన్నాడు అభిమానంతో రామం.

"ఎందుకు బావా! అయినా పాపం దీనికి ఏమి చేయాలి? ఉండనీలే!" అన్నది. మాలతి "నాన్న ఎల్లుండి ఒస్తున్నాడు"

"మామయ్యా?"

"అవును. ఊరికే వచ్చి చూసిపోదామని ఒస్తున్నాడు. ఈ సెలవలకు నేను అక్కడికి వెళ్ళను. అందుకని ఒక వారం రోజులు సెలవు పెట్టి చూడటానికి ఒస్తున్నాడు" అంది మాలతి.

రామ్ సందిగ్ధంలో పడ్డాడు. మామయ్య వచ్చి, లలితను చూసి ఏమనుకుంటాడు? తను మాలతిని చేసుకోకపోగా, ఆమెను ఒక బాధ్యతకు గురి చేసినందుకాయన కోప్పడడూ?

"లలితను నా దగ్గరే ఉంచుకుంటాను మాలతీ! ఇవాళ తీసికెళ్తున్నాను"

మాలతి కంగారు పడ్డది.

"ఏం బావా? ఉంటే నాకేమీ కష్టం లేదు"

రామ్ నిజాన్ని ఎట్లా చెప్తాడు? తను సుశి కొప్పజెప్తే, సుశి ఆమె కొప్పజెప్పినందుకు సుశి మీద కోప్పడ్డాడు.

"నేనే తీసుకొచ్చాను బావా! సుశిమీద కోప్పడతా వెందుకూ? అది మొదట నాతో ఏమీ చెప్పలేదు. ఇది ఏడిస్తే, దాంతోపాటు అదీ ఏడుస్తుంది — ఇక లలిత మరీ ఇదై పోదూ? అయినా నేను పరాయిదాన్ని కాదుగా బావా!" అంది మాలతి.

రామ్ ఇంకేమీ మాట్లాడలేదు. సుశి దీనంగా "ఒదినా! నేనే తీసికెళ్ళిపోతాను దీన్ని" అంది. సుశి మొహం చూసి మాలతి పక పక నవ్వింది.

"అక్కర్లేదు సుశీ! దీన్ని తీసుకుపోతే నామీద ఒట్టు" అనేసింది చప్పున.— వెంటనే రామాన్ని చూసి సిగ్గు పడ్డది. ఆ మాట అన్నందుకు రామం మరేమీ మాట్లాడ కుండా సుశితోపాటు వెళ్ళిపోయాడు.

౧౨

వికల మనస్కుడై రామ్ ఇంటి దారి పట్టాడు. కారులో కూర్చున్నా, అతనికి ముళ్ళమీద కూర్చునట్లు న్నది. ఈ ఇల్లరికం తన ఆత్మీయులందరినీ, తననుంచి వేరు చేసినట్లు బాధ పడసాగాడు. తనూ, శశీ తప్ప అంతా ఒడుదుడుకులు లేకుండా హాయిగా ఉంటున్నారు. శశి తన నెందుకు నిర్లక్ష్యంగా చూస్తోంది?— రామ్‌కి తన మీద తనకే అసహ్యం వేసింది. కారును తిన్నగా బీచ్ రోడ్‌కి దారితీయించాడు....

సముద్ర తీరాన్న కూర్చుని రామ్ తనకు దాంపత్య సుఖం లేకపోయినందుకు రెండు వేడి కన్నీటి చుక్కల్ని సముద్రుడికి "ఇవే ముత్యాలు" అన్నట్లుగా అర్పించాడు. ఇంక ఈ జీవితమంతా ఇంతేనా?— అయినా శశి తన ననుమానించిందంటే తప్పేముంది? మాలతిని గూర్చి అతనికి లోలోపల బాధ రగుల్కొనేది. ఆమెను గూర్చి ఆలోచించకూడదని ఎన్నోమార్లు అనుకునేవాడు. కానీ అతనికి తెలియకుండానే అతనిలో, ఏమూలనుంచో మాలతికై ప్రేమ ప్రవాహం కొట్టుకొచ్చేది. మాలతి శశి కంటే అందమైనదేమీ కాదు. కాని మాలతిలో ఉన్న కోమలత్వం శశిలో ఎక్కడ ఉన్నదీ?— తన పక్కవాళ్ళ నెవర్ని చూసినా శశికి నిరసనే—

అట్లా ఆలోచిస్తూ అతనెంత సేపు కూర్చున్నాడో తెలీదు. అతన్ని వెతుక్కుంటూ ముసలి డ్రైవరు వచ్చాడు. "సెవెన్ తర్టీ అయెద్దుసార్, ఇంటికాడ భయపడ్తూంటురు. రండిమీ!" అన్నాడు.

రామ్ మాట్లాడ కుండా లేచాడు.

"నువ్వింటికి వెళ్ళు. నేను తర్వాత వస్తానని చెప్పు" అన్నాడు.

"అదేంది?" అన్నాడు డ్రైవర్.

"నువ్వెళ్ళవోయ్. అదేందీనూ, ఇదేందీ?— నేను తర్వాత వస్తానని చెప్పు వెళ్ళు."

డ్రైవర్ వెళ్ళిపోయాడు. రామ్ కాలినడకన సుశి రూమ్ చేరాడు.

"ఇదేమిటి అన్నయ్యా" అంది సుశి.

"ఏమీలేదు. హోటల్‌నించి కారేజి తెప్పించు" అన్నాడు. సుశి పని పిల్లను పిల్చి అన్నం తెప్పించింది. రామ్‌కు సయించకపోయినా కొంచెం తిని లేచాడు.

"ఏమీ తినలేదేమన్నయ్యా?"

"ఏమీలేదు సుశీ! బాగా నిద్ర వచ్చేస్తోంది పక్క వేయి. పడుకుంటాను"

సుశి పక్క వేసింది. రామ్ పడుకున్నాడు గానీ, నిద్ర పట్టలేదు. ఆవేదన అధికమౌతోంది.

"ఇంటికెళ్ళకుండా ఇటు వచ్చావేమన్నయ్యా?" అని ఆదుర్దాగా అడిగింది సుశి.

"ఊరికే-నే"

సుశి మాట్లాళ్ళేదు.

పొద్దున్నే నిద్ర లేవగానే రామ్‌ప్రసాద్‌గారికొక ఉత్తరం వ్రాసి పంపించాడు. అది చూసుకుని అయన రామ్ దగ్గరకొచ్చాడు. వాళ్ళను చూడగానే మొదట రామ్ కింకర్తవ్యతా మూఢుడై కొంచెం సేపు స్తబ్ధుడై ఉండి పోయినా తర్వాత అన్నాడు.

"శశికీ నాకూ ఇంక సంబంధం లేదు."

రామ్‌ప్రసాద్ గాద్గదికంగా అన్నాడు. "ఎట్లా నాయనా అట్లా అంటే? అది ఇంక ఏ వైనా తప్పులు చేసేట్లయితే మేము పూచీగా ఉంటాం. క్షమించు బాబూ!"

"బాబూ! మమ్మల్నీనాడు నలుగురిలో నవ్వుల పాలు చేస్తావా? శశికి నేనెన్ని మాట్లు బుద్ధి చెప్పినా అది దాని పద్ధతి మానుకోలేదు నాయనా! ఇకనుంచి అది ఏమీ అనదు నిన్ను. రా నాయనా!" అని అత్తగారన్నది.

"అవన్నీ ఎప్పుడో అయిపోయాయిలెండి. ఇల్లరిక మన్నంత మాత్రాన మనిషిని గడ్డిపోచకన్నా హీనంగా చూడటంమాత్రం అన్యాయం. ఈ అరేడు సంవత్సరాల నుంచీ నేను కాబట్టి ఊరుకున్నాను. ఇంక మా చెల్లెల్ని నేను దగ్గరుంచుకుందుకు కూడా వీల్లేనట్లుగా ఈసడిస్తూందే, నేనెవరిననుకున్నది?- శశినే రానివ్వండి, ఏమి జవాబు చెప్తుందో చూద్దాం" అన్నాడు రామ్.-

చాలాసేపు బ్రతిమాలిన తర్వాత లాభం లేదని తెలిసి, లాయర్ దంపతులు ఖిన్న వదనులై గడప దాటారు. వాళ్ళను కారుదాకా పంపించి వస్తూ "మీరేమీ బాధ పడకండి. అన్నయ్య మనస్సు ఇట్టే మారిపోతుంది. నాలుగు రోజుల్లో అక్కడికి తిరిగి వచ్చేట్లు చెయ్యొచ్చు." అని సుశి అన్నది.

రామ్‌ప్రసాద్ ఒచ్చే కన్నీటిని నిగ్రహించుకుంటూ అంతాభగవంతుడిదే నన్నట్లు చెయ్యి ఊపి సుశి తల నిమిరాడు మెల్లగా. తర్వాత కారు సాగిపోయింది.

కాలేజీకెళ్ళే టైమ్ మించిపోయింది. సుశి లోపలికెళ్ళే సరికి రామ్ గోడ ప్రక్కకు ముఖం త్రిప్పుకుని కన్నీరు తుడుచుకుంటున్నాడు. సుశి మాట్లాడకుండా స్నానం చేయటానికి వెళ్ళిపోయింది. "ఇది కథగా రాయవచ్చు" అనుకుంది మనసులో.

౧౩

ఇది జరిగి వారం రోజులవస్తోంది. ఈ మధ్య మళ్ళీ రామ్‌ప్రసాద్‌గారు రామ్‌ని బతిమాలినా అతను తన పట్టు వదల్లేదు. శశికీ తనకూ సంబంధం లేదని పైకి అతను చాల మాట్లు అన్నాడే కానీ, ఆమెను గూర్చి అతను మధన పడసాగాడు. శశి స్వయంగా వచ్చి తన్ను క్షమించమని అడిగితే అప్పుడు వెంటనే మళ్ళీ ఆమెను స్వీకరించుదామనుకున్నాడు.

ఆనాడు అతనికి ఒక కేసులో వెయ్యి రూపాయలు వచ్చినయ్. అవి జాగ్రత్తగా కవరులో పెట్టి, ప్యూన్ కిచ్చి, అదేమిటో అతనికి చెప్పకుండా, రామ్‌ప్రసాద్‌గారి కివ్వమని పంపాడు. లోపల "బి. యల్. చదివించినందుకు" అని మాత్రమే రాశాడు.

రామ్‌ప్రసాద్‌గారు ఆశతో అది విప్పి చూసి, డబ్బూ! పైగా "బి. యల్. చదివించినందుకూ!" అని ఉండటం చూసి ఉగ్రులైపోయారు. వెంటనే ఒక కలం కాయితం తీసుకుని ఇట్లా రాశారు. "చేసిన అవమానం చాలక, మమ్మల్ని డబ్బు కాశపడేవాళ్ళకు మల్లే చూశావు. బి. యల్. కి ఇంకా తక్కువైందని తెలియలేదా? ఈ డబ్బు నా కక్కర్లేదు. ఎవరికో నా ప్రాపు కోరినవాళ్ళకు చదువు చెప్పించానని అనుకుంటాను. నేను అసహాయుడిననిఅనుకోకు. తాటాకు చప్పుళ్ళకు బెదిరే కుందేళ్ళను కాను. మంచి మూడ్‌లో ఉండగా నీ డబ్బు ఒచ్చింది. లేకపోతే ఈపాటి కది వేస్ట్‌పేపర్ బాస్కెట్‌లో పడి మూల్గుతూండేవే........" అని రాసి, కవర్‌లో పెట్టి ప్యూన్ కిస్తున్నారు. ఈలోగా శశి వచ్చింది.

"ఏమిటి నాన్నా అది?" అంది రామ్ ప్యూన్‌నిచూసి.

"మహాశయుడు బి. యల్. చదివించినందుకు డబ్బు పంపాడు. ఏమిటమ్మా! వెధవ వ్యవహారంగా ఉంది?"

శశి నాలుక కొరుక్కున్నది.

"ఆ డబ్బూ అవి నా చేతికివ్వండి. వారినేమీ అన వద్దు మీరు. నే నిప్పుడే వస్తా"

"ఎక్కడికెల్తావు?"

"నేనే ఆయన దగ్గరకెళ్ళి వస్తా. పద షణ్ముగం"

"నడిసి వస్తారా అమ్మగారూ?" అన్నాడు షణ్ముగం.

"అవును. పద బస్‌మీద పోదాం ఇద్దరమూ"

"నువ్వెందుకు శశీ అక్కడికి? ఇంకా నాలుగు మాటలు అని పంపటానికే అతను కనిపెట్టుకున్నప్పుడు——"

మాట మధ్యలో "నాకు తెలుసు నాన్నా! పైకి అట్లా మాట్లాడినా ఆయన ఈ విషయంలో చాల బాధ పడ్తూం టారు. ఒకమాటు నేను వెళ్ళి వస్తా" అని శశి అంది.

"సరే!—— చెప్తే వినవు. కారుమీదన్నా వెళ్ళు. డ్రైవరు వచ్చాడు"

"అక్కర్లేదు. బస్‌మీద పోయివస్తా."

"నువ్వు అన్నిటికీ ఇట్లా చేశావంటే నే నూరుకోను. కారు మీద వెళ్ళు." అంటూ విసురుగా ఆయన డ్రైవర్‌ని పిల్చి, "శశినీ, షణ్ముగాన్నీ కారెక్కించు, నేనూ వస్తాను తల్లీ!" అన్నాడు గాద్గదికంగా.

"ఒద్దు నాన్నా! మళ్ళీ ఇప్పుడే రానూ?"

"సరే"

శశి హఠాత్తుగా వంగి అతని పాదాలకు నమస్కరిం చింది. "వస్తాను నాన్నా! ఇంక నాకేమీ బాధ లేదు. వెళ్ళే పని అయి తీరుతుంది"

రామ్‌ప్రసాద్‌గారు కంగారు పడ్డారు.

"అతని దగ్గరకేకదమ్మా వెళ్ళటం?.... అఘాయిత్యా లేవీ తలపెట్టకమ్మా! అసలే సహం చచ్చి వున్నాము."— శశి తల్లి వచ్చి అంతా విని "జాగ్రత్తమ్మా!" అని హెచ్చరించింది. కారు గేటుదాటి శరవేగంతో వెళ్ళి పోయింది.

రామ్ డ్రెస్ చేసుకుని ఎక్కడికో వెళ్ళటానికి సిద్ధంగా నుంచుని, షణ్ముగం కోసం కనిపెట్టుకుని ఉన్నాడు.

కారు దిగి షణ్ముగం వచ్చాడు.

"సార్! అమ్మగారు వచ్చారు" అన్నాడు సంతో షంగా. రామ్ ఉలిక్కి పడ్డాడు. ఏదో అడిగేంతలో శశి సాక్షాత్కరించింది. అతనికి దగ్గరగా వచ్చి తల వంచుకుని నుంచున్నది.

రామ్ కొంచెం సేపుండి "లోపలికిరా మాట్లాడు కుందాం" అన్నాడు—— సుశి వచ్చి, శశిని చూసి "ఓహ్! ఒదినా! రా రా!—— ఒరేయ్ షణ్ముగం ఫ్లాస్క్ తీసుకు పోయి కాఫీ పట్టుకురారా! రెండు ఫ్లాస్కులూ తీసుకుపో! ఇవాళ కాఫీ ఎక్కువగా తాగేయాలనిపిస్తోంది" అంది గుక్క త్రిప్పకుండా.

శశి ఒద్దన్నట్లు సంజ్ఞ చేసింది సుశికేసి. సుశి గమనిం చలా. "అరె! ఇక్కడే నుంచున్నావేం ఒదినా! రా లోపలికిరా!"

రామ్ తల వంచుకుని లోపలికి దారి తీశాడు.

శశి పర్సులోనుంచి రామ్ పంపిన కవర్ తీసింది. మృదువుగా, అది అతని ముందుపెట్టి అన్నది. "అప్పుడే పరాయివాళ్ళ మైపోయామా చెప్పండి? ఏడెమిదేళ్ళు కలిసి ఉన్నామన్న మాటకూడా మరిచిపోయారా?"

రామ్ మాట్లాడకుండా ఆమెవైపు చూశాడు. శశి మళ్ళీ అన్నది. "నిన్న మాలతి అక్కయ్య వచ్చింది. స్వయంగా నేనిక్కడికి రాకపోవటంమూలాన మీరుఇంకా బాధపడుతున్నారని చెప్పింది. అంతకుముందు ఒద్దామన్నా ఒచ్చి ఏంమాట్లాడాలో తెలియలేదు. అక్కయ్య నా మార్గాన్ని సరిగా చూపింది. —నన్ను క్షమించండి.—"

"సుశి అక్కడలేదూ" "ఇవెందుకు తీసుకోలేదు?" అని రామ్ అన్నాడు.

శశి మందహాసం చేసింది.

"తీసుకుంటామా చెప్పండి? మీరు కోపంగా అట్లా పంపకుండా, ఏదో లాంఛనంగా పంపినట్లయితే మన మధ్య ఇక యింత గొడవనే ఉండేదికాదు,— నేను ఇక్కడికొచ్చి ఇన్ని మాటలు మాట్లాడకుండా కారెక్కిం చుకుపోయేదాన్నే"

రామ్‌కేమి మాట్లాడాలో తోచలేదు.

ఇల్లరికం

"ఇంటికి పోదాం రండి. నేను చాలా తప్పు చేశాను. మాలతి అక్కయ్యే లేకపోతే ఇవాళకూడా ఇక్కడికి రావాలనిపించేదికాదు. మాలతిని అప్పుడు లోలోపల అవమానించినందుకు సిగ్గుపడుతున్నాను...."— అని శశి అంది. ఇందుకూ రామ్ మాట్లాడలేదు.

"రారూ?"— శశి కంఠం గాద్గదికమైంది.

"ఉహుఁ" అన్నాడు రామ్.

"రారా?"

"నన్నిక ఇట్లాగే ఉండిపోనీ శశీ! నాజీవితానికి ఆనందమంటూ యేమీలేదు. అందని మ్రాని పండ్లకు ఆశించటం నాదే తప్పయింది. నేను రాను. వెళ్ళు. నువ్వు సుఖంగా ఉండాలని ఆశీర్వదిస్తున్నాను" అన్నాడు.

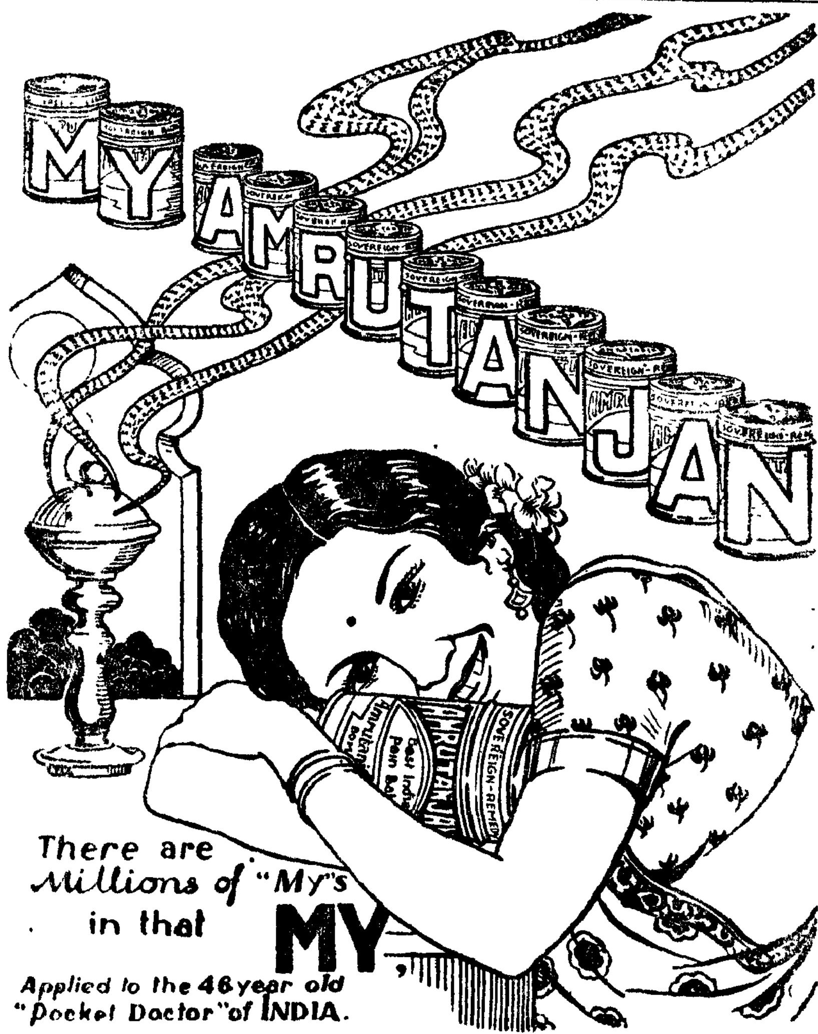
శశి అతని పాదాల దగ్గర కూలబడ్డది యేడుస్తూ.

"స్త్రీలందరిలోకీ తీసిపోయానా నేను? నాకు మీరు మొదట్నుంచీ ఆమాత్రమైనా విలువనివ్వలేదు. ఇది ఎవరి తప్పో చెప్పండి. వెళ్ళిపోతాను. కాని ఎక్కడికి కెళ్తానో అది మాత్రం ఊహించుకోండి. ఒకనాడు అన్నాను. 'నేను భారతస్త్రీని. భర్తను గౌరవంగా చూడటం మాత్రమే నేర్చుకుంటాన'ని. మీరు జ్ఞాపకముంచుకుని నాకు బుద్ధి చెప్పవలసినదిపోయి నలుగురిలో నవ్వులపాలైపోయేట్లు చేసుకున్నారు. ఇందులో నాబాధ్యత లేదని నేననను. కాని— ఇంత ప్రార్థించినా నన్ను క్షమించకుండా ఉండగలరని నేననుకోలేదు"

రామ్ మెల్లగా "శశీ!" అని పిల్చాడు. కన్నీళ్ళు తుడుచుకుని అతని వైపు ఆశగా చూసింది శశి. "లే! ఏడవకు" అన్నాడు రామ్.

వెలుగు కిరణాలు కిటికీలోంచి మెల్లగా ప్రసరిస్తున్నాయ్. చల్లని ఆ కిరణాల చాటున నూత్నోద్వాహం చేసుకున్నా రిద్దరూ.

(సమాప్తం)

అమృతాంజనము

గాని,

" యథాయథా..............కాళీధవళత్వ శంకయా."

అమృతాంజనమా ! నీ కీర్తి ముల్లోకములను దెల్పుజేయు పూనికతో పెరుఁగుచున్నప్పుడెల్లను నా నల్లని ముంగురులు, దెల్లబడునేమోయను భయముచే నా హృదయము మిక్కిలి పరితాపమొందుచున్నది సుమా !!!

శ్రీ జయదేవ మహాకవి

• శ్రీమతి వంగల వాణీబాయి •

అష్టపదులనీ— గీత గోవిందమనీ— విననివారుండరు. అనేకులు వీటిని పాడేవారునూ ఉన్నారు. కాని— అసలు ఈ కవిత్వాన్ని రచించిన వారెవరు? వారు ఎక్కడి వారు? వారి జీవిత చరిత్ర ఏమి? తెల్సుకున్నారా?

జయదేవ మహా కవిని గురించిన కొద్ది వివరాలు తెల్సుకుందామా?

జయదేవకవి 1200 ల శతాబ్దమునాటివారు. వీరి జన్మస్థానము బెంగాలులో కిందు బిల్వమను గ్రామము. వీరు ఉరియ్యా బ్రాహ్మలు. వీరి తల్లితండ్రులు భోజరాజు, రమాదేవి. వీరు చాలా సాధారణ కుటుంబీకులు, కష్టజీవులై, నిత్యము భగవన్నామస్మరణ చేయుచు కాలము గడుపుచుండిరి.

జయదేవు పసితనమునుండియూ, వంటరిగా ఊరి బయట నది ఒడ్డున కూర్చుని, భగవధ్యానము చేయుట వాడుక యైపోయెను. అట్లే కూర్చొని కొన్నాళ్ళకు ప్రకృతి పైన పద్యాల నల్లనారంభించెను. మరి కొన్నాళ్ళకు వీరికి అనతి దూరముననే గల పూరీ- జగన్నాధ స్వామిపై ననేక పాటలు కట్ట నారంభించెను.

*　　*　　*

ఇదే సమయమందు వీరి ఊరనే, మరియొక బ్రాహ్మణ కుటుంబీకులుండిరి. వారికి బిడ్డలు బ్రతకని కారణమున- వారి మొదటి కన్యను పదునారవ యేట శ్రీ జగన్నాధ స్వామికి ఇస్తామని మ్రొక్కుకొని యుండిరి.

అట్లే, వారి అమ్మాయి యుక్త వయస్సుకు రాగానే తల్లితండ్రులు ఆ బాలికను, జగన్నాధ స్వామి కోవెలకు తోడ్కొని పోయి, ఆ ఆలయమందే వదలి, వారు తిర్గి వారి ఇండ్లకు పోయిరి.

ఆ బాలిక పద్మావతి మూడు రాత్రులు, మూడు పగళ్లు అట్లే జగన్నాధస్వామి చరణముల చెంత పడి యుండగా— ఆలయమందే నివసించు ఇతర బ్రాహ్మలు, పూజార్లు మొదలైన వారందరికీ ఒకనాటి రాత్రి- స్వప్నమందు జగన్నాధస్వామి కనబడి "ఈ అమాయకురాలైన భక్తురాలు- ఈ కన్యను- తోడ్కొనిపోయి ఊరి బయట భగవధ్యానములో నిమగ్నుడైయున్న- జయదేవు అను బాలకునకిచ్చి- వివాహము చేయవలసిన"దని ఆజ్ఞాపించి అంతర్ధానము నొందెను. వారునూ తెల్లవారే లేచి, వారి వారి స్వప్నమును ఒకరికొకరు తెలియబర్చుకోగా- అందరి స్వప్నము ఒకటిగా తెల్సుకొన్న వారై, "ఇది భగవదేచ్ఛ" అని గ్రహించి, వెంటనే ఆ బాలిక తల్లితండ్రుల వద్దకు పోయి తెల్పగా, వారునూ కడు సంతసంబున తమ పుత్రికను తోడ్కొని పోయి, ఆ బ్రాహ్మణ కుమారునికి జరిగిన వృత్తాంత మంతయూ తెల్పగా, అతడునూ నవ్వి, "నావంటి దరిద్ర బ్రహ్మచారియే మీకు అల్లుడుగా కాన్పించెనా? నాకే తినుటకు కడుపునిండా భోజనము, కట్టుటకు బట్ట లేక అవస్థ పడుచుండగా, ఒక పత్నియే లోటు ఆయెనా?" అని చెప్పగా- వారు అతని పల్కుల నేమాత్రము పాటింపక, పద్మావతిని అక్కడనే వదలి, వారి గృహమునకు పోయిరి.

*　　*　　*

ఇట్లు కొన్ని దినములు గడువగా, పద్మావతికి తన ఎడల గల అపార భక్తి శ్రద్ధలకునూ, ఆమెకు గల కంఠ మాధుర్యమునకునూ జయదేవు మిక్కిలి ప్రసన్నుడై, తుదకు ఆ బాలికను వివాహ మాడుటకు అంగీకరించెను.

*　　*　　*

ఈ విధముగా యిరుపురునూ చేరి భగవన్నామ స్మరణ చేయుచూ, జయదేవులు భక్తిరసమైన కీర్తనల పాడుచుండ పద్మావతి నృత్యమునూ, అభినయమునూ దేవుని సాన్నిధ్యమున నల్పుచూ కాలము గడుపు చుండిరి.

కొన్నాళ్ళకు జయదేవుల కీర్తి చుట్టు ప్రక్కల అంతటా వ్యాపింప దొడగెను. బెంగాలులోనే అప్పటి మహారాజు అయిన లక్ష్మణసేన రాజు, జయదేవుని తమ ఆస్థానానికి పిలిపించుకుని అక్కడనే ఆస్థాన పండితులుగా చేసి కొనిరి.

ఈ కాలమందే జయదేవులు తమ సుప్రసిద్ధమైన, శ్రేష్ఠమైన, గీత గోవిందమును రచించెను.

జయదేవులు తమ 19 వ అష్టపది వ్రాయుచున్న సమయమందు- ఒకనాడు- ఒక చరణమునందు, రెండు- మూడు- సరములు మాత్రమే ఈ క్రింది విధముగా వ్రాసి

"స్మరగరళ ఖండమ్
మమ సిరసి మండనమ్
దేహి పదపల్లవ ముదరమ్"

అర్థము = రాధతో, కృష్ణుని వాక్యములుగా—

"ఓ రాధా ! ప్రేమయనెడి గరళము
నా శిరము నావహించి యున్నది.
దీనికై నీ కోమలమైన (గులాబీ రేకుల వంటి)
చరణములనాన్చి- విషమును
క్రిందకు జారునట్లు చేయుము."

జయదేవులు దీనిని ఇట్లు అసంపూర్ణముగా వదలి-తనలో తాను- "రాధా కృష్ణుని శిరముపై చరణములు ఉంచవలెనని కోరుట భావ్యము కాదని" తలచి, అది అట్లే విడచి, తన పెరటి ఇంటిలోనికి,- తలంటి స్నాన మాచరించుటకు పోయెను...........

ఇంతలోనే, శ్రీమన్నారాయణుడే, కవి జయదేవుల రూపముదాల్చి- నూనె వంటితో- చిన్న గావంచా గుడ్డ మాత్రము ధరించి- పద్మావతి ఉన్న చోటికి వచ్చి- "నేను వ్రాయుచున్న పుస్తకమును తెమ్మని" కోరగా ఆమెయు తన భర్తయేనని తలంచినదై- తన భర్త సగము వ్రాసి విడిచిన తాటాకు గ్రంథమును తెచ్చి భగవానుడని తెలియకయే చేతి కందిచ్చెను.

*　　　*　　　*

జయదేవులు సగము వ్రాసివిడచిన పంక్తులను పూర్తి చేసి తిరుగ స్నానమునకు పోవువానివలె నటించి అదృశ్యుడయ్యెను. ఇంతలోనే నిజ జయదేవులు స్నానజపాది కృత్యముల పూర్తిగావించుకొని, తన గ్రంథముకడకు పోయి చూచి, తన కావ్యము పూర్తిగావింపబడి యుండుట గమనించి, అమిత ఆశ్చర్యమును చెందినవాడై, వడి, వడి పద్మావతి దగ్గరకు పరుగెత్తిపోయి "ఇది ఏమని?" అడుగ ఆమెయూ ఇదిఏమి తనభర్త ఇట్లడుగుచున్నాడని తలచి "ఏమి, ఇంతపరాకా? మీరేగదా నూనెవంటితోవచ్చి నన్ను గ్రంథము తెచ్చిఇవ్వమంటిరి! మీరుతప్ప మరి ఎవ్వరు వ్రాయగల్గుదురు? ఇవిగో మీనూనెచేతి మరకలు కూడ అంటినై చూడండి" అని, తనభర్త అట్లు అడిగినందుకు బాధను చెందినదానివలె జబాబిచ్చెను.

అంత, జయదేవులు అంతయూ గ్రహించినవాడై, లోకరక్షకుడైన - శ్రీజగన్నాథుడే వచ్చి తన పంక్తులను పూర్తిచేసియుండునని తెలిసికొని ఎంతయూ సంతసమును చెందినవాడై, తన భార్య పద్మావతికి శ్రీమన్నారాయణుని దర్శనభాగ్యము లభించినందుకు - ఆమె అదృష్టమున కెంతయూ కొనియాడి, ఆరోజుమొదలు తను వ్రాసిన ప్రతి గ్రంథమునూ ఆమెకే అంకితమిచ్చుటయేగాక - తన గేయ చరణముల - అంతమున "పద్మావతీరమణ జయదేవ" అని పూర్తిచేయ దొడగెను. (పద్మావతీ రమణ అనిన తానే పద్మావతి భర్తయని యర్థము!)

ఇంకనూ పద్మావతి జయదేవులకు సంబంధించిన ఇటువంటి చిన్నచిన్న కథలనేకములు గలవు.

*　　　*　　　*

గీతగోవిందమను — అష్టపదులు.

శృంగార మహాకావ్యములు. జయదేవులు వీటిని అచ్చ సంస్కృతభాషలో రచించిరి. మొత్తము 24 అష్టపదులు. ప్రతి అష్టపదిగీతమునందునూ - ఎనిమిది చరణములు గలవు. అందువల్లనే వీటికి అష్టపదులనే పేరు వాడుకలోనికి వచ్చినది.

జయదేవులు ప్రతి అష్టపదికినీ, రాగము, తాళము ఇచ్చియున్నప్పటికిన్నీ, అప్పటి రీతికిన్నీ - ప్రస్తుతపు రీతికిన్నీ, చాలామార్పులు గల్గినందువల్లను, వాటికి పైన స్వరములు - అనగా **Notation** ఇచ్చియుండ నందుననూ - వీటిని ఎవరికి తోచినట్లు వారు వేరువేరు రాగతాళములలో అమర్చి పాడుచున్నారు.

అష్టపదులు హిందూదేశ మంతటనూ పాడెదరు. ఈ పాటలలోని భావము పూర్తిగా శృంగారరసము, భక్తి రసముతో నిండినవై, ఎంతో యింపుగానుండును.

అష్టపదులు దేవాలయములలోనూ, గానసభలలోనూ, కూడ పాడెదరు.

అనేకులు అష్టపదులను ఇతరభాషలలోకి అనువాదము **(Translate)** చేసియుండిరి. **'Sir Edward Arnold'**

(తరువాయి 40 వ పేజీలో)

మాతృప్రేమ — మాతృసేవ

"భాగి"

మనకండ్ల యెదుట ఉన్నదేవుని మహిమను గుర్తింపలేక "దేవుడెక్కడున్నాడు, ఎలావుంటాడు?" అని అంటారు. తల్లికంటే వేరేదైవం ఉన్నదా? ప్రపంచ మంతటినీ, కడుపున బెట్టుకొని మోయుచున్నది తల్లికాక మరెవ్వరు? అందుచేతనేకాబోలు 'తల్లి ఋణము దీర్చుకొనుటకు దాతకైన తరముకా'దన్నారు పెద్దలు.

తల్లి ప్రేమతో సాటియైనది మరొకటి సృష్టిలో యెక్కడాలేదు. తనబిడ్డ భూమిమీద బడ్డది మొదలు దాని యోగక్షేమమునకై నిద్రాహారములను మానుకొని, ఎన్నో కష్టాలను సైతము లెక్కచేయక, కృషిచేయునది తల్లియే కదా! బిడ్డలు విద్యావంతులై, బుద్ధిమంతులైన ఎడల వారితోపాటు సంతోషించునది తల్లి. బిడ్డల భావిజీవిత మంతా తల్లిపైనేకదా ఆధారపడి యున్నది? ఇక కుమార్తెల విషయములో మాత్రం ఆతల్లికి అశ్రద్ధయా లేదు. "ఇల్లు చూచి ఇల్లాలిని చూడాలి" అన్నారు పెద్దలు. ఆవిధంగా తనకుమార్తెలను తన అదుపు ఆజ్ఞలలో పెట్టుకొని వారి వారి జీవితములలో సహాయపడు పలురకముల పనులన్నియునేర్పి, వారిని ఒకఇంటివారినిచేసి వారుహాయిగా సంసారము గడుపుచుండ చూచి మురిసిపోవును. వెయ్యిపరీక్షలైనా పాసుకావచ్చుకాని, ఒకసంసారము నిర్వహించ డానికి ఏంతో కష్టపడాలి. లేకుంటే సాగనే సాగదు. అందుకేకాబోలు "సంసారం సాగరం" అన్నారు. సాగరం అంటే సముద్రం. ఇక అందులో స్త్రీ ఒకనావ, వంటిది. తానొకతె కాకుండా తన్నాధారం చేసుకొన్న వాళ్ళందర్నీ కూడా ఒడ్డుకి చేరుస్తుంది, అటువంటి శక్తికలది స్త్రీమూర్తి.

నూటికి తొంభైమంది అభిప్రాయం ఏమిటంటే స్త్రీలకు చదువెందుకు? వారిపని పిల్లల్నికని, పెంచడం అని. కాని 'పెంచుతున్నది' అనేమాటలో బ్రహ్మాండమంతా ఇమిడిపోయిందన్న సంగతి తెలియదు పాపం. ఆ సంతానం, తనకూ, తనవారికీ, తనదేశానికీ పనికికొచ్చేటట్లు చేసుకోవడం మాత్రం సులభమా? కొన్నికొన్ని కుటుంబములలో యజమాని ఆరోగ్యవంతుడు కాకపోవడం వల్ల ఇక కుటుంబ పరిస్థితి అంతయూ ఆ మాతృదేవతపైనే ఆధారపడియుండును. అటువంటి సమయములలో తల్లికే చదువు రానియెడల ఆ కుటుంబపరిస్థితి, ఆమె, సంతానంగతి ఏమికావలెను?

దేశసేవకై పాటుపడి, పేరుప్రతిష్ఠలు తెచ్చుకోవలసిన అనేకమంది బాలురు అన్యాయంగా చెడుత్రోవలు త్రొక్కడం మనంచూస్తున్నాము. కారణం? సరియైన తల్లి శిక్షణలేక.

తమ ఆలోచనలకు వ్యతిరిక్తముగా సలహాయిచ్చుచున్న తల్లిని అనేకవిధముల హింసించిన బిడ్డలు ఎంతమంది లేరు? తిరిగి క్షణకాలంలో తమ తల్లియొక్క పవిత్రగుణములను జ్ఞప్తికితెచ్చుకొని, తమజీవితములను ఆనంద మయంగా చేసుకొన్న వారెందరులేరు?

'శిశురక్షణా, శిశుపోషణా'అనియెన్నో వ్రాతలు చూస్తూ ఉన్నాము. ఐతేమాత్రం "ఎక్కడవున్నావు గొంగళీ అంటే వేసినచోటే ఉన్నా"నందిట. ఆవిధంగా మూర్ఖపు దారే కాని సరియైనదారి ఇంకాపడలేదు. కొందరు విద్యావంతులైన స్త్రీలు తమబిడ్డలను తాముపెంచుకొనలేక, లేక తమవంటి గొప్పఇంటివారు శిశువులను పెంచుకొనుటకు ఆయాలను పెట్టుకొనక తామే పిల్లలను పెంచుకొనుట ఏమిటి అనియో, పిల్లలను పూర్తిగా ఇంకొకరి స్వాధీనం చేసి, తమమీటింగులు, తమక్లబ్బులతో ఉల్లాసంగా కాలక్షేపంచేస్తూ పిల్లలు ఎటువంటి వాతావరణంలో పెరుగుచున్నదీ కనిపెట్టలేకపోవుచున్నారు. ఇటువంటి సందర్భములలో వారుచదువుకొని మాత్రం ఏంలాభం?

వారి విజ్ఞానమును ఆ విధంగానా ఉపయోగించుట? ఒక్కొక్క తల్లిని చూడండి, ఎంత ఓపికవంతురాలో బిడ్డ భుజించని యెడల, చంకన వేసుకొని, ఏ చందమామనో, ఏ పువ్వునో చూపి, బుజ్జగింపు మాటలు చెప్పుచు తినిపించును. ఇక మరియొక తెగవారు—— పిల్లవాడు తింటాడా- తిన్నట్లు, లేదా, లేదు. అంతే, పైగా అబ్బ! మావాడు అసలు సరిగా భోజనం చెయ్యడండి అంటూ అందరి దగ్గరా, చివరకు డాక్టరు దగ్గిరా అదే మాట. ఇది సాధారణముగా నాగరకత చెందిన గృహములలోని శిశు రక్షణ.

మాతృప్రేమ — మాతృసేవ

పుట్టుకచేత మనుష్యులంతా పశువులే అన్నారు. అయితే విద్య అంటూ ఒకటి వుండబట్టి ఆ పశుత్వాన్ని తమలో బాపుకొని పేరు తెచ్చుకొన్నవారు అనేకమంది. తల్లి, దైవం, దేశం అంటూ భక్తివిశ్వాసాలు పుట్టించి, బిడ్డల్ని పెంచడం తల్లుల కర్తవ్యం. పిల్లవాని స్వభావ మును గుర్తించి జాగరూకురాలై, వాడ్ని గొప్పవాడ్ని చెయ్యడాన్కి ప్రయత్నించడమే నిజమైన సంతాన రక్షణ. తన బిడ్డల ఎదుట అప్రస్తుత ప్రసంగం చెయ్యకుండుట, పిల్లవాని ఎదుటనే, వానిని ఎందుకు పనికిరాని మొద్దుఘటం అని, శుంఠ అని దూషించకుండుట ప్రతి తల్లియు గమ నించ దగిన విషయం.

ఆడదానికా చదువు? అనే రోజులు పోయినవి. ఈ కాలమందు స్త్రీలకే చదువు ముఖ్యావసరము. కనుక ప్రతీ స్త్రీ, వీలైనంత వరకు విద్య నభ్యసించి గృహకృత్య ములలో నేర్పు వహించి యుండి, పల్లెటూరి వారు అన్న యెడల వెధికరణం చెయ్యడం మాని, వారిని కూడ తమ తోటి సోదరీమణులని గుర్తించి వారికి కూడా తగు రీతి సంఘములో మాతృదేవత యొక్క స్థానము, శిశు రక్షణ మున్నగు విషయములను నేర్పి దేశ సౌభాగ్యమునకై ఆశించవలెను.

'తల్లే దైవం, దైవమే తల్లి' అని వేదములలో చెప్ప బడినది. మాతృ భక్తికీ, దైవ భక్తికీ, ఏమీ భేదం లేదన్నారు. మాతృ భక్తి కలిగిన ధ్రువుడు మాతృదేవి ఆశీర్వచనము వలననే కదా పరమేశ్వరుని కండ్లారా చూడ కలిగినాడు. తల్లి దీవెనల పొందియేగా మార్కండేయుడు చిరంజీవి అయినాడు. అంతటి శక్తి వంతులైన తల్లి ప్రేమ, తల్లి మహిమలు వ్రాయవలెనన్న శక్యమా?

శ్రీ జయదేవ మహాకవి

(38 వ పేజీ తరువాయి)

అనేప్రఖ్యాత ఇంగ్లీషుకవి - గీతగోవిందమును - ఇంగ్లీషు లోకి **Translate** చేసి **"The Indian song of songs"** అని పేరుపెట్టిరి.

ఇప్పటికీ, ప్రతిసంవత్సరమూ, పూరీ జగన్నాధ ఆలయ మందు శ్రీ జయదేవకవి జ్ఞాపకార్ధము భజనలు సల్పి, గీత గోవిందమును పఠించుచుందురు.

శ్రీ జయదేవస్వామి ఇంగ్లీషు తారీఖుల ప్రకారం సోమవారం డిసెంబరు 28 వ తేదీ 1153 సం॥ **A. D.** యందు పరమపదించినట్లు తెలియుచున్నది.

గీతగోవిందము మన భారతదేశమందు ఎప్పటికినీ అనంతకాలము, శాశ్వతముగా పాడబడుచునే యుండును.

(1) వీరిమొదటి అష్టపది విష్ణుభగవానుని దశావతార ఘులను వర్ణింప బడియున్నది.

(2) విష్ణునికొనియాడు మంగళము.

(3) వసంతఋతువుయొక్క వర్ణనము (ఇదిసాదారణ . ముగా వసంతరాగమందే పాడెదరు)

(4) మొ॥చ॥ చెలికత్తెవచ్చి రాధతో కృష్ణుడు ఇతర గోపికాస్త్రీలతోనే, కాలము గడపుచున్నాడనియూ, ఇంక రాధను - మరచినాడనియూ చెప్పగా, రాధ అపారమైన దుఃఖమును ఘోషించు చున్నది.

2 చ॥ మరల 2 వ చరణములో శ్రీకృష్ణుడు తననే తప్ప మరియేఇతరస్త్రీలను అంతగా ప్రేమించి యుండ లేదని తెల్సికొన్నదై, రాధ, అపరిమిత ఆనందభరితయై, గర్వించుచున్న వర్ణనము.

3 చ॥ ఇందు శ్రీ కృష్ణుడు రాధకు దుఃఖము కలుగజేసినందుకు రాధను బ్రతిమాలుతూ క్షమాపణ కోరుట.

ఈవిధముగానే ప్రతి అష్టపదియూ, చక్కనిమాధుర్య మైన భావము, భక్తిగల్గి, చదివినకొలదీ మరియూ చదువ వలెనను ఉత్సాహము మరింత కలుగజేయుచూ, అందరి మనములనూ ఆనందపరవశమున ఊపివేయు చున్న ట్లుండును.

ఓం, జయదేవాయనమః

బాల వినోదం

పంజరం

డి. నాగేశ్వర్.

అనగనగా, ఒక విశాలమైనతోట. ఆతోట రకరకాల చెట్లతో, చూచుటకు మనోహరంగా వుంది. మధ్య చిన్న తాటాకులపాకలో రామయ్య, అతనికూతురు మాలతి నివసిస్తున్నారు. మాలతి వయస్సు పదిసంవత్సరాలు. రోజంతా తోటలో ఆడుతూ, పక్షులతోకలసి పాడుతూ వుండేది.

రామయ్యకు మాలతి అంటే చాల ప్రేమ. ప్రతిదినము రకరకాల పండ్లు ఎన్నో తెచ్చి మాలతికిచ్చేవాడు. మాలతి తోటలోగల రంగు రంగుల పూలను కోసి, తలలో ముడుచుకునేది. కోయిలతో సమానంగా "కుహూ.... కుహూ...." అని పలికేది. చిలుకలు కొరికి క్రిందపడేసిన జామకాయల్ని, తనూ కొరికితింటూ వుండేది.

మాలతికి ఒంటరిగా వుండడంచేత ఏమీ తోచేదికాదు. చెట్లమీద గెంతుతూ, పండ్లను కాయలను కొటికి పారేస్తున్న రామచిలుకలతోకలసి ఆడుకోవాలనిపించింది. చెట్టుకొమ్మమీద చిలుక వ్రాలగానే, మాలతి గబ గబా వెళ్ళి పట్టుకునేందుకు ప్రయత్నించేది. దగ్గరకు రాగానే చిలుక తుర్రున యెగిరిపోయేది. మాలతి రెండురోజులు వరుసగా చిలుకలను పట్టుకునేందుకు ప్రయత్నించింది. కానిఫలితం శూన్యం.

ఆఖరికి విసుగెత్తి, ఏడుస్తూ యింట్లో కూర్చుంది. రామయ్య ఏవోపండ్లు పట్టుకుని యింటికిచేరాడు. పండ్లను మాలతి దగ్గరపెట్టి, "ఎందుకమ్మా! ఏడుస్తున్నావ్?" అని ఆమె కళ్ళను తుడుస్తూ అన్నాడు రామయ్య.

మాలతి పండ్లను దూరంగాజిమ్మి పెద్దగా ఏడ్వనారంభించింది. "ఎందుకమ్మా! అంతగా ఏడుస్తున్నావ్? చెప్పు ఏంజరిగింది? ...." అని రామయ్య ఆమెను ఓదార్చ ప్రయత్నించాడు.

"నాకుతోచటంలేదు .... చిలుకనుతెస్తే .... దాంతో ఊఁ ...." అని మాలతి అనగానే .... "చిట్టితల్లీ! ఇంత మాత్రానికేనా యేడ్పు .... రేపు సాయంకాలము మంచి చిలుకను తెస్తానులే ...." అని రామయ్య ఆమెను ఓదార్చేడు. "నాన్నా! నిజంగా తెస్తావుకదూ!" అంది మాలతి ఏడుపు తగ్గిస్తూ.

మర్నాడు సాయంకాలము మాలతి తండ్రి కోసము యెదురు చూస్తూంది. రామయ్య దూరంనుండి, ఏదో బుట్ట లాంటిది పట్టుకుని వస్తున్నాడు. మాలతి తండ్రి కెదురుగా పరుగు తీసింది.

"చిట్టితల్లీ! ఇది పంజరం. దీనిలో పక్షులను పెడితే, ఎక్కడికీ యెగిరిపోలేవు .... చూడు! ఒక్క చిలుకను తెస్తే. దానికి నీలాగే ఊసుపోదని రెండిటిని తెచ్చాను .... ఏం? బాగున్నాయా?" అని రామయ్య అనగానే, మాలతి సంతోషంతో పట్టుకుని "చాల బాగున్నాయి నాన్నా!" అని గెంతులేస్తూ, పాకలోకి దారితీసింది.

పాకలో వెదురుకి పంజరాన్ని వేలాడకట్టేడు రామయ్య. మాలతి రకరకాల కాయలు, పండ్లు తెచ్చి, ముక్కలుగా కోసి తీగెసందులనుంచి పంజరంలో పెట్టేది. చిలుకలు తినకపోవడం సరికదా! మాలతి చెయ్యిని ముక్కుతో

పొడవడానికి ప్రయత్నించేవి. రామయ్య చిన్న గిన్నెతో నీళ్ళుతెచ్చి, పంజరంలో పెట్టాడు.

చిలుకలు పండ్లను తినలేదు. రోజంతా పంజరపు తీగెలను కొఱుకుతున్నాయి. మాలతి ఎన్ని విధాలప్రయత్నించినా, అవి పాడలేదు.

"నాన్నా ! ఈచిలుకలు మంచివికావు. ఎప్పుడూతీగెల్ని కొఱకడమే ... ఆచెట్టుమీద చిలుకలుచూడు యెంతబాగా పాడుతున్నాయో !" అని మూతి విరచింది మాలతి.

"చిట్టితల్లీ ! వాటిని పంజరంలో పెట్టి బంధిస్తే ఎలా ఉత్సాహంగా పాడుతాయి?" అని రామయ్య పంజరపు తలుపులు తెరచాడు. రెక్కలు టప టపా కొట్టుకుంటూ తుర్రున చిలుకలు జామిచెట్టుమీద కెగిరి పోయాయి.

జామిచెట్టుమీద చిలుకలు పాడుతూ, ఆడుతూ, పలుక బారిన జామికాయలు తింటున్నాయి. "చూడు చిట్టితల్లీ ! ఇప్పుడు చిలుకలు యెంత ఉత్సాహంగా వున్నాయో స్వేచ్ఛగా వున్నప్పుడే వాటిలో ఆనందం, ఉత్సాహం కలుగుతుంది ...." అని రామయ్య ఏవేవో అంటూ వుంటే, మాలతి తెల్ల మొహంతో జామిచెట్టు మీదికి చూస్తూంది.

ఏది కష్టార్జితం?

పీశా. సుబ్బారావ్‌శాస్త్రి.

చంగయ్య ఒక పేదరైతు. కష్టపడి వళ్ళు వంచి పని చేసేవాడు. చంగయ్యకి పది మంది పిల్లలు. కాని చివరికి మిగిలినవాడు సీతన్న. సీతన్న ఒక్కడే బ్రతికి బాగుండడం మూలాన, వాడి తర్వాత వరుసగా తొమ్మిది మంది మరణించడం మూలాన చంగయ్య సీతన్నను ఎంతో గారాబంగా పెంచసాగాడు.

సీతన్నని ఐదవ ఏటనే వీధి బడిలో చదువ వేశాడు. కాని ఒక్కనాడయినా బడికి వెళ్ళినపాపాన్న పోతేనా !— సరికదా పొలం దున్నడమయినా నేర్చుకోలేదు.

ఒకనాడు చంగయ్య సీతన్నని పిలచి సాయంకాలం కల్లా మూడణాలు ఆర్జించి తెమ్మని పంపించేడు.

సీతన్న, చంగయ్య పొలానికి వెళ్ళిన తర్వాత తల్లి దగ్గర నానాఅల్లరీ పెట్టి మూడణాలు పుచ్చుకొని తండ్రి వచ్చిన తర్వాత తండ్రికి యిచ్చేడు. చంగయ్య ఆ మూడణాల్ని అక్కడే వున్న మురికి కాలువలో పడేశాడు. సీతన్న చూస్తూ వూరుకున్నాడు.

మర్నాడు తిరిగి తీసుకురమ్మని చెప్పాడు. ఆరోజు కూడా తల్లి నివ్వమని అడిగేడు. కాని తల్లిదగ్గర వుంటేగా!

సీతన్న ఆవూరి రైలు స్టేషన్‌కు బయలుదేరాడు. అక్కడవున్న వారందర్నీ అడిగాడు "కూలికావాలా బాబూ?" అంటూ.

చివరికొక పెద్దమనిషి ఒకపెట్టి, బెడ్డింగు నెత్తిమీద పెట్టి రెండుమైళ్ళదూరం తీసుకుపోయి రెండణాల డబ్బులు యిచ్చి పంపేడు. సీతన్న చెమట ఊడ్చుకుంటూ తిరిగి స్టేషన్ కుపోయి సాయంకాలంకల్లా మూడణాలు సంపాదించాడు.

తండ్రి మామూలుగా మూడణాలు విసిరేశాడు. సీతన్న మామూలుగా వూరుకోక గబగబా పరిగెట్టి ఆగుంటలో దూకి మూడణాలు బైటకు తీసుకువచ్చి కడిగేశాడు.

"నాయనా ! యిదీ నీకష్టార్జితం ! తాను ఆర్జిస్తే కాని డబ్బు విలువతేలీదు !" అంటూ కుర్రవాడికి నీతి బోధించేడు చంగయ్య.

బాలకవి

శ్రీ జాలూరి హనుమంతరావు

అమ్మ ! రాతిరి నాకు కలవచ్చినాదే
కలలోన కనబడెనె యెన్నియో పూలు

ఒక్కొక్కపూవులో ఒక్కొక్క పాప
పాపలందఱు వింతగా పాడినారే

పాటలతో వీణలను వాయించినారే
వీణమీటగ ఒడలు పులకరించినది

ఇంతలోనే యెవరో "అమ్మ" వచ్చినది
వచ్చివీణను తీసికొని మీటినాది

పాపలందఱు వింతపడ వెక్కినారే
పడవతో మేఘాలలో తేలినారే

తేలితేలి పోయి కనబడరెవారు
వీణతో ఆ "అమ్మ" మాయమైనాది

ఈ రాతిరికికూడ కనబడుదురేమి?
నేనుకూడ వారితో పాడుతానే

నేనుకూడ వీణెతో పాడుతానే
అనిచెప్పగా, తల్లి అవెను చిన్నారితో

"నీవుకూడ వారితో పాడుదువుకన్న !
ఆపాపలందఱూ భావాలురాచిన్న ?"

ఆ "అమ్మ" యే సరస్వతి ; స్వర్గభావాల
కూర్చుకొని పేరొందు కవివౌదువుర తండ్రి !"

విశ్వాసం

శ్రీ ములకుట్ల సుబ్రహ్మణ్యం

అనగా అనగా ఒక ఊరు
ఉన్నాడందులో ఓ జమీందారు
వృద్ధాప్యం ఎక్కువ కాగా
దృష్టికి దోషం వచ్చింది.

ఎవ్వరు తనగతి చూచేవారు
ఎవరికి తనపై అభిమానం
వృద్ధాప్యం దుర్గతి అంటూ
ఖేదం పొందాడా వృద్ధు.

విశ్వాసానికి పెట్టిన పేరు
తోడుకి కట్టని కోట
మంచిది ఉంచండంటూ
కుక్కొకటిచ్చాడో బంటు.

గుడ్డి కుంటి విచక్షణలేవు
అవిటి చెవిటి మరిలేదు
కుక్క చూపదా అజ్ఞానం
అదేదానిలో విజ్ఞానం.

చేతికి తోడునీడగ ఉంటూ
ఉందా కుక్క జమీందారుకి
ఒక రోజున వీోతుంచే
రోడ్డు దాటవలసొచ్చింది.

జన సమూహం, కార్లసందడి
రోడ్డంతా కిటకిట లాడగ
దారి చేసుకుంటూ ఆ కుక్క
వృద్ధుని తీసుకుపోతోంది.

ఇంతలోనె జబర్దస్తీగా
కారొకటి దూసుకు వచ్చింది
కుక్క కెవ్వుమని కేకేసి
వృద్ధుని వెనక్కి తోసింది.

ప్రజలంతాను గుమిగూడారు
అలజడి బాగా ఎక్కువాయెను
నిశ్శబ్దంగా ఒకరితొ ఒకరు
నడచుచు సాగిపోయారు.

కుక్కను మాత్రం వృద్ధుడు
వదలలేక పోయాడు
కుక్క మాత్రం వృద్ధును చూస్తూ
ఆఖరి శ్వాసను వదిలింది.

మానవుడైనా చేయని త్యాగం
కుక్క చేయగలిగింది.
ఇది కథగాదు నిజమంటూ
చాటండోయి బాలల్లారా !

'మోతీ యికరాదే!'

" రాణి "

శాంతకి ఎనిమిదో యేడు. వీధి బళ్ళో నాలుగో క్లాసు చదువుతోంది. ఆమె తండ్రి సీతారామయ్య ఆవూరి కరణం. పిల్లల్లో కల్లా తెలివైనది శాంత. ఊళ్ళోకల్లా ధనవంతుడు సీతారామయ్య. ప్రతి దినం ప్రక్క యింటిముందు ఆగడం అలవాటయింది శాంతకి. ఆ యింట్లోని ఒక సామాన్యపు జంతువు ఆమె నాకర్షించింది. ప్రతి రోజు కాసేపాగడం, దాన్ని చూడడం నిత్యకృత్య మైంది శాంతకు. అసలు విషయ మేమిటంటే ఒకనాడు శాంత బడినుండి వస్తుండగా, కుక్కపిల్ల ఒకటి ఆ యింటి అరుగు మీద ఆడుకుంటున్నది. అక్కడ ఎవరూ లేక పోవడం చూచి శాంత దాన్ని చప్పున చేతుల్లోకి తీసి కొంది. దాని తలమీద ముద్దు పెట్టుకుంది.

ఆనాటి నుండి ఆ కుక్కపిల్ల మీద అవాజ్యమైన ప్రేమ కలిగింది శాంతకి. అది తనకు కావాలనే తీవ్రమైన కాంక్ష ఆమెలో ప్రబలింది. తల్లి నడిగి తెప్పించుకొందామనే ఆలోచన కలిగింది, మెల్లిగా తల్లికి చెప్పింది. అంతా విని పార్వతమ్మ చీకాకు కనపఱచింది. "నీకెందుకే కుక్కపిల్ల, పిల్లిపిల్లాన్నూ?" అని కసిరింది. దానితో శాంత నిస్పృహ చెందింది. కానీ, కుక్క మీద ఆశ మాత్రం వదులుకో లేకపోయింది.

వాళ్ళనడిగే తెచ్చుకోవాలన్న పౌరుషంతో మరుచటి రోజు వుదయం ఆ అరుగుమీదే ఒక పిల్లవాడు ఆ కుక్కతో ఆడుకుంటూండగా బెదురుతూ అడిగింది శాంత. "ఆ కుక్క నిస్తారండీ?" అని. ఆటలో మునిగివున్న శేఖరం తలయెత్తకుండా, నిర్లక్ష్యంగా, "ఇవ్వం" అన్నాడు. శాంత దిగులుతో యింటికి వచ్చింది. రెండు రోజులు బడికి కూడ పోలేదు. మూగబాధ ననుభవిస్తోంది. పార్వతమ్మ కర్థం కాలేదు కూతురు వ్యధ ఏమిటో. నెమ్మదిగా అడి గింది. జవాబు లేదు. గద్దించి అడిగింది. శాంత పెదవి కదలలేదు. ఈ విషయం సీతాలామయ్య వరకు వెళ్ళింది. ఆయన శాంతను పిలిచి, లాలిస్తూ అడిగాడు. ఈ లాలనతో శాంత దుఃఖం పైకుబికింది. బోరున ఏడ్చించి అసలు సంగతి చెప్పింది. "దీనికేనా యింత గొడవ పిచ్చితల్లీ" అన్నాడాయన.

మరునాడే కుక్కపిల్ల మోతీ శాంతతో ఆడుకుంటోంది. శాంత, మోతీని విడచి ఒక్క క్షణం వుండేదికాదు. దాన్ని వళ్ళో పెట్టుకుని, దాని చెవిలో ఏవో తియ్యని కబుర్లు చెప్తూండేది శాంత. దాని జూలును దువ్వుతూ, దాని నీలి కళ్ళలోకి చూస్తూ ఎంతో ఆనందించేది. మోతీ ఆ యింట్లో అడుగు పెట్టి ఆరు నెలలయింది. ఆనాడు జమాబందీ కోసం తాశీల్దారు వస్తున్నారు. సీతారామయ్య తోటనుండి లేత కొబ్బరి కాయలు, మామిడి పళ్ళు, తెప్పిం చాడు. తాశీల్దారు వచ్చాడు. రెండు రోజులు గడచి పోయినాయి. లెక్కలు చూడడం పూర్తైంది. తాశీల్దారు గారికోసం బండి వచ్చింది. సీతారామయ్యకు పిలుపు వచ్చింది. తాశీల్దారు సీతారామయ్యతో "నీ దగ్గర వుంది చూశావు మోతీ నా కియ్యవయ్యా, మహా ముద్దుగా వున్నది" అని అన్నాడు. సీతారామయ్య నెత్తిమీద పిడుగు పడ్డట్టయింది.

ఇంట్లోకి వచ్చాడు. శాంతలేదు. అధికారి మాటను ఎల్లా కాదనగలడు? ఒక సాధారణ కుక్కపిల్ల విషయంలో వెనుదీస్తే. తను నలుగురిలో అవమానం భరించాలి. ఇంత శ్రమ వృధా ఔతుంది. శాంతనెల్లాగైనా ఓదార్చ వచ్చు. ఈ ఆలోచనతో నిండిపోయింది కరణం గారి మనస్సు. మోతీ బండిలలో పట్నం వెళ్ళింది. శాంత యింటికి వచ్చింది. ఇల్లంతా గాలించింది. దొడ్డి నలు మూలలా వెతికింది. మోతీ ఏదీ? అందరినీ అడిగింది. జరిగిన విషయం చెప్పడానికి ఎవరూ సాహసించలేదు. ఆ రాత్రి శాంతకి విపరీతంగా జ్వరం వచ్చింది. వళ్ళు తెలియదు ఆమెకు. కలవరిస్తున్నది. "వస్తున్నా మోతీ పరుగెత్తవద్దు." ఇదే ధ్యాస. పార్వతమ్మ అమితంగా దుఃఖిస్తోంది. శాంత కలవరింతలు విన్నప్పుడల్లా ఆమె గుండెలు తరుక్కు పోతున్నవి. శాంతకి స్పృహే లేదు. ఒకరోజు గడిచింది. ఒక రాత్రివేళ శాంత లేచింది. "అమ్మా! మోతీ వచ్చింది కదూ?" ఏమాత్రం సంకోచం లేదు ఆమె స్వరంలో. "వస్తుంది తల్లీ. మనిషినిపంపాను." శాంత వక్క క్షణం కూర్చుంది. ఆమె తల దిమ్మెక్కు తున్నది. గతం జ్ఞాపకం రాసాగింది. నిస్పృహతో "అమ్మా! నా మోతీ యికరాదే!" అని శాంత పడిపోయింది.......

నా టి క :

"గాలి — వాన"

• శ్రీమతి కె. రామలక్ష్మి •

ఇందులో వచ్చే పాత్రలు.

సువర్ణ : జమీందారీ కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగిన నవయౌవని. అందకత్తె.

ప్రతాప్: తల్లీ తండ్రీ లేని ధవవంతుడు.

సుధారు: జమీందార్ కుమారుడు.

[దేవాలయం వెనుక తోటలో, ఒక మామిడి చెట్టు క్రింద]

సువర్ణ : ఏం ప్రతాప్, యింతాలస్యం చేసావేం? నే వచ్చి ఎంతసేపయిందనుకున్నావ్? యిప్పుడే...

ప్రతాప్ : (ఆమె చేయి తన చేతుల్లోకి తీసుకుంటూ) ఎందుకా హడావిడి సువర్ణా? రాకుండా పోతాననుకున్నావా?

సువర్ణ : అదికాదు. ఇంత ఆలస్యం అయితే మనం యింకేం మాట్లాడుకుంటాం చెప్పు? అందుకు.

ప్ర : అమ్మ దొంగా. అసలాలోచన అదీ. ఏం రోజూ మాట్లాడు కుంటున్నాంగా!

సు : మరయితే ఎందుకొచ్చావ్? నడు పోదాం!

ప్ర : నీకోపం వస్తే ఎంతో బాగుంటావు సువర్ణా. అందుకే అలా అన్నాను. అంతేకాని నాకూ నిన్ను అస్తమానూ చూస్తూ కూర్చోవాలనే ఉంటుంది.

సు : అయితే ఆ సిపాయీ ఉద్యోగం మానెయ్యకూడదూ. (ఎంతో ఆత్రంగా అతని చేతులు పట్టుకుంటుంది) యీ వూళ్ళోనే ఉండిపోకూడదూ!

ప్ర : పిచ్చిదానా! నాకలా వుండదనా నీ వూహ! ఏం లాభం! రోజంతా వున్నా ఒక్క యిలాంటప్పుడేగా మనిద్దరం రెండు గంటలసేపు కూర్చోగలిగేది? ఇదికూడా ఎప్పుడు మీవాళ్ళకి తెలుస్తే అప్పుడే బంద్. ఛీ... అదేమిటి కంటతడి పెడతావెందుకూ? (సువర్ణ అతని హృదయంమీద తల వాల్చి వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తుంది. ఎలా ఓదార్చాలో తెలియనట్లు, ప్రతాప్, ఆమె రేగిన ముంగురులు సవరిస్తూ సూన్యంలోకి చూస్తూ వుంటాడు)

ప్ర : చూడు సువర్ణా! ధైర్యంగా వుంటే ఎంతటి కష్టాలనైనా నెగ్గుకు రావచ్చు. యిలా అయితే మనం ఏం చెయ్యగలం?

సు : మరి నన్నేం చెయ్యమన్నావో చెప్పు? అటు అమ్మా నాన్నా - యిటు నువ్వూ నేనూ. నాన్నగారి సంగతి నీకు తెలుసు కదా? ఆయన కెంత తోస్తే అంత చేస్తారు. ఆయన స్నేహితుడెవరో ఉన్నారట్ట! నన్ను తాను చేసుకుందామా, కొడుక్కి ఇచ్చి చేద్దామా అని ఆలోచిస్తున్నాట్ట. ఇలాంటి మనుషుల మధ్య ఎలా బ్రతకమంటావో చెప్పు ప్రతాప్, చెప్పు? (ఉద్వేగంగా ఆనేసి వూరుకుంటుంది.)

ప్ర : నన్నేం చెయ్యమన్నావో చెప్పు. నీకే ధైర్యంవుంటే నే ఏమేనా చెయ్యకలను. ఆవేళ అలా ఉత్తరం మూలకంగా నన్ను తూలనాడితే, మీ అమ్మనైనా ఎదిరించి మాట్లాడ కలిగావా? ఏడుస్తూ కూర్చున్నావు. ఇంకా పైపెచ్చు నాకు లేఖ వ్రాయడం మానేశావు? నేనేం పాపం చేశానని నన్నిలా బాధపెడతావ్?

సు : ప్రతాప్, నా మీదెందుకా కోపం! ఎలా చెప్పు? నాన్న భస్మాసురుడు. తన్ను తనే నాశనం చేసుకున్నా తెలుసుకోలేని మనిషి! నిన్ను అలా లోకువగా మాట్లాడితే, నా హృదయం ఎలా దహించుకు పోయిందో తెలుసా ప్రతాప్. తెలిసే వుంటే అలా మాట్లాడవు.

ప్ర : నీ వాళ్ళకి నే దిక్కులేని వాణ్ణిగానే కనిపించాను. నాకు దిక్కులేకుండా చేసింది దేవుడైతే ఆ కోపం నామీద చూపుతారేం! తల్లీ తండ్రీ పోతే నే నేం చెయ్యను? కావలసినంత సిరి వదలి వెళ్ళారు. కాలక్షేపం కోసం సైన్యంలో చేరాను. (కొంచెం సేపు ఆలోచనలో మునిగిపోతాడు.)

సు : నువ్వలా కూర్చుండిపోతే ఎలా? కాలంతోపాటు మనం పరుగెత్తాలి. చూడు, అప్పుడే ఎంత చీకటి పడిందో. ఇక లక్ష్మికూడా వచ్చేస్తుంది. ఏమైనా మాట్లాడు ప్రతాప్. అలా అయిపోయారేం?

ప్ర : ఇంకేం అనమంటావ్? ఇంకో నెల వున్నాయి సెలవులు. ఆనెలా, ఈలా నా హృదయానికి తృప్తిగా ప్రతి సాయంత్రం నిన్ను రెండు గంటలసేపు చూడచ్చు అనుకున్నా. కాని నాలుగైదు రోజులుపోతే వర్షాలు!

సు : (అతని తల నిమురుతూ) అలా దిగాలు పడకు, చూడు నాకేసిచూసి ఓసారి నవ్వు, నీకోమంచి సంగతి చెప్తాను.

ప్ర : (ఎంతో ఆశగా) నిజంగానా?

సు : అవును ప్రతాప్! ఎంతోకాలం యీ ఎడబాటు నే భరించలేనేమో అనిపిస్తూంది. వెళ్ళిపోవాలనగానే అప్పుడే చూడు, నాగుండెలెలా కొట్టుకుంటున్నాయో!

ప్ర: ఏదీ మనకు తప్పదు వర్ణా. ఎక్కడికేనా పోయి హాయిగా పెండ్లాడుదాం అంటే, నీకు ధైర్యంలేదు. పోనీ రహస్యంగా పెళ్ళి చేసుకొని, కొన్నాళ్ళ తర్వాత చెప్తే, ఎలాటి తల్లి దండ్రులేనా క్షమిస్తారంటే, ఆలోచిస్తానంటావు. ఎన్నాళ్ళు? ఎన్నాళ్ళిలా తెలియని భారంతో బ్రతుకు గడపడం! నీకూ బాధగాలేదూ! మళ్ళీ నే వెళ్ళిపోతే, ఉత్తరాలేనా సరిగా రాసుకు నేందుకు దారి లేదు కదా?

సు : యివన్నీ చెప్పి నాకు దుఃఖం ఎక్కువ చెయ్యకు ప్రతాప్! అదిగో లక్ష్మి వచ్చేస్తూంది. ప్రతాప్ నా చెయ్యి ఒకసారి పట్టుకో. నాకో అభయ హస్తం యియ్యి ప్రతాప్......

లక్ష్మి : (నెమ్మదిగా) అమ్మా, బాగా చీకటి పడిపోయింది. ఇక లేస్తారా?

సు: ఏం లక్ష్మీ, అప్పుడే వచ్చేసేవ్. అసలీవాళ ప్రతాపే ఎంతో ఆలస్యంగా వచ్చాడు లక్ష్మీ. అప్పుడే...

ల : (చిన్న నవ్వు నవ్వుతూ) అలా గుళ్ళోకెళ్ళి, కొబ్బరి చెక్కా అదీ పట్టుకొస్తాను. మరి ఆలోపుగానేనా తయారవు.

(వెళ్ళిపోతుంది.)

సు : నిజంగా లక్ష్మిలేకుంటే ఏమయేదాన్నోకదూ ప్రతాప్. పాపం! నాన్నగారు ఎంత తిట్టినా నోరు విప్పలేదు! ఎందుకో దానికి అంత అభిమానం, నామీద!

ప్ర : ఎవరికుండదూ నీమీద! సువర్ణా, పోనీ, ఉత్తరాలేనా పెద్దవి రాస్తావా? చెప్పు.

సు : ఎంత పెద్ద ఉత్తరం అయినా, యిద్దరం ఇలా కూర్చున్నట్లుంటుందా?... ప్రతాప్, ఎవరో వస్తున్నట్లుంది.

(పక్కనించి కర్ర ఊతగా, ఓ ముసలి ముష్టిది వస్తుంది. చెట్ల చాటుగా కూర్చున్న వీళ్ళని చూస్తుంది.)

ముష్టిది : అమ్మా! రతీ మన్మధుల్లా వున్నారు తల్లీ! వెయ్యేళ్ళు బ్రతకండి!

ప్ర : (నవ్వుతూ) ఆ అమ్మ నొక్కత్తినేనా దీవించేది? నేనేం చేసాను?

ము : అలాంటూవేటయ్యా! అమ్మ ఒకటీ నువ్వు ఒకటీనా? ఇద్దరూ కలిసే ఒకటీ... పొద్దు పోయింది తల్లీ. చెట్లల్లో, పుట్లల్లో కూర్చోకండి.

(ప్రతాప్, ఆమె చేతిలో డబ్బులేస్తాడు. వెయ్యేళ్ళు బ్రతకండి అంటూనే ఆమె వెళ్ళిపోతుంది.)

సు: ప్రతాప్, ఏం చేద్దామో త్వరగా చెప్పు. లక్ష్మి తిరిగి వచ్చేస్తుంది.

ప్ర: నే చెప్పడానికేంలేదు సువర్ణా. ఆలోచించుకుని నువ్వే చెప్పు. నీకెప్పుడు ధైర్యంగా ఉంటే, ఆనాడు రహస్యంగా పెళ్ళి చేసేసుకుందాం! అదిగో లక్ష్మి వస్తూంది. లే, యింక, రేపు, ఎల్లుండీ పట్నం వెడతా కనిపించను.

సు : చూశావా? పోనీలే.

ప్ర: లేదులే, ఎల్లుండి సాయంత్రం శీఘ్రంగా వస్తే కబురంపుతాను. సరేనా? ఏదీ ఓసారి యిలా చూడు. ఆ కళ్ళు చూడు చిలిపి కళ్ళు!

(సువర్ణ నవ్వుతూ, లక్ష్మికి ఎదురు వెడుతుంది. ప్రతాప్ అదే స్థలంలో కూర్చుని వాళ్ళని చూస్తూ వుంటాడు.)

రెండవ రంగం

(కొంతకాలం గడిచాక)

(సువర్ణ యిల్లు. మేడమీది వరండాలో నిల్చుంటే, చుట్టూ తోటా, అదీ అందంగా కనిపిస్తుంది. మేడమీదే సువర్ణ గది. మేడకి వీధిలోంచీ, పెరటిలోంచీ కూడా మెట్లున్నాయి. పెరటి మెట్లమీద, మధ్యలో లక్ష్మి కూర్చుని వుంటుంది. గదిలో కిటికీలో కూర్చుని దీర్ఘంగా ఏదో చదివేస్తోంది సువర్ణ.)

సు : లక్ష్మీ, యిలారావే!

లక్ష్మి : (దూరం నుంచే) వస్తున్నానమ్మా, (వచ్చి సువర్ణ ప్రక్కగా నిల్చుంటుంది) ఏమమ్మా పిల్చావు?

సు : ఏం లేదు లక్ష్మీ, చూడు, ప్రతాప్ రాశాడూ... (గోళ్ళు కొరుక్కుంటూ పూరుకుంటుంది)

ల : చెప్పమ్మా, నాతో చెప్పడానికేం?

సు: నువ్వు నా ప్రాణానివే లక్ష్మీ, చూడు, ప్రతాప్ రాశాడు, వచ్చే శుక్రవారం నాడు, సరిగ్గా పదీ పదకొండు గంటల మధ్య పట్నంలో రహస్యంగా పెళ్ళి చేసుకుందాం అంటాడు. నే పూర్తిగా తన దానిగా అయితేనేకాని, కంటి నిండా నిద్రకూడా పట్టదంటాడు. లక్ష్మీ, అలా రహస్యంగా పెళ్ళి చేసుకొని, తర్వాత కొన్నాళ్ళకి అమ్మకీ, నాన్నకీ తెలిసినా క్షమిస్తా రంటావా?

ల : పిచ్చిగాని, తమ పిల్ల సౌఖ్యం కంటే ఏం కావాలి తల్లికీ, తండ్రికీని. అయినా ప్రతాప్ బాబు కేంలోటు? లక్షణంగా ఆస్తి వుంది. సైన్యంలో బాగా ఆర్జిస్తున్నాడు రూపం వుంది, అన్నింటికంటేనూ. నువ్వే కదమ్మా అతనికి ప్రాణం. నువ్వు కాదంటే యే అఘాయిత్యం అయినా తలపెడితే!

సు : అలా అనకే లక్ష్మీ, నాకూ ప్రతాప్ ప్రాణమే. అతన్ని చూడలేకపోతే నాకు బ్రతుకేలేదు, నా ప్రాణానికీ వర్షాకాలం ఒకటి! (కంఠం దుఃఖంతో పూడుకుపోతుంది.)

ల : అలా బాధపడకు, యీ శుక్రవారం ఏమయినాసరే తెగించి, బయలుదేరు, అన్నీ సరిగ్గానే అవుతాయి!

సు : లక్ష్మీ, పట్నానికి ప్రయాణం అంటే మనిద్దరం పోగలమా? పదిహేను మైళ్ళున్నా వుందికదా? దారి లోనే యేం చిక్కులు పడతామో, అసలే వర్షాకాలం. భయంగావుంది లక్ష్మీ!

ల : భయండేనికి? అద్రసూ, అదీ సరిగా రాశాడు, టైం సరిగా చెప్పాడు, యింకేం, యేదో ఒంకని, ఎవరికీ తెలియకుండా యీ వూరు దాటించే బాధ్యత నాది. దేవుని దయవల్ల అంతా సవ్యంగా నడిచిపోవాలి!

సు : అయితే మనం కూడా సిద్ధమేనని రాసేయమంటావా?

ల : రాసెయ్యి తల్లీ. మనిషికి ముందు కావలసినది మానసిక సంతృప్తి. తర్వాతనే ఈ శారీరక సౌఖ్యాలన్నీ. ధైర్యంగా వుండు.

సు : (ఆనందంతో లక్ష్మిని దగ్గరగా తీసుకుంటూ) నువ్వుండ బట్టి కాని, లక్ష్మీ లేకుంటే ఏమయిపోదునో!

మూడవ రంగం

పట్నంలో ఒక మారుమూల యిల్లు. ప్రతాప్, అతని స్నేహితు లిద్దరుగురూ, కూర్చుని చాలా సంతోషంతో మాట్లాడుకుంటూ, మధ్య మధ్య నవ్వుకుంటూ వుంటారు. సమయం వుదయం పదిగంటలవుతూ వుంటుంది. నిముషాని కోమారైనా వీధిలోకి వచ్చి చూసి వెడుతూ వుంటాడు ప్రతాప్. బాగా మబ్బు పట్టింది. పెద్దగా వురుముతోంది కూడా. ఏదో అర్థంకాని ఆందోళన వ్యక్తమవుతూ వుంటుంది అతని ముఖంలో...

ప్రతాప్ : అప్పుడే పది దాటుతోంది. పాడు వర్షం! చూడు ఎలా పట్టిందో. పట్టపగలే కారు చీకట్లు కమ్ము కున్నాయి. ఎలాగో!

ఒక స్నేహితుడు: పరవాలేదోయ్. రోడ్డు సరాసరిగానే వుందిగా. సులభంగానే వచ్చేస్తారు.

ప్ర : అయినా, ఎందుకైనా మంచిది. నే ఎదురెడితేనో!

స్నే: నువ్వూ అలా వెళ్ళగానే వాళ్ళూ వస్తే...

ప్ర : నేను త్వరగానే తిరిగి వచ్చేస్తాగా.

స్నే: ఒడ్డోయ్ ప్రతాప్, యీ మబ్బూ అదీ చూస్తే, ఎక్కువయేలావుంది. గాలీ వానా పట్టుకుందీ అంటే మధ్యలో చిక్కుపడి పోతావ్.

ప్ర: (చిన్న నవ్వు నవ్వుతూ) భయం లేదోయ్, ఏమో నే వెడితేగాని వాళ్ళు రారని తోస్తోంది. బండే వుంది రా, యిప్పుడే వచ్చేస్తా.

(అంటూనే వీధిలోకి వచ్చి, మబ్బునీ, ఉరుములనికూడా లెక్కచేయ్యకుండా తన గుర్రపు సార్టులో బయలు దేరాడు.)

నాలుగవ రంగం

పల్లెనీ, పట్టణాన్నీ కలిపే ఆ రహదారిమీద, ఆ గాలి వానలో ఒక బండి ప్రయాణం చేస్తూ వుంటుంది. బండి వాడు ఎంత అదమాయించినా గుఱ్ఱం ముందుకే సాగడం లేదు. బండిలో యిద్దరు స్త్రీ మూర్తులు చలికి బాగా కప్పుకొని ఒదిగి కూర్చుని వుంటారు.

సు: లక్ష్మీ, ఏపనిచేయడానికైనా దైవం కూడా అనుకూలంగా వుండాలి లక్ష్మీ! లేకుంటే, యీ వ రం, యీ గాలీ ఏమిటిది పట్టపగలే కన్ను పొడుచుకున్నా కనపడ్డంలేదు.

ల: అలా అనుకుంటావేమిటమ్మా! నీహృదయానికి నచ్చిన వరుణ్ణి కట్టుకోబోతూ దైవం అనుకూలం కాదనుకోడ మేమిటిది అదుగో చూడు, దూరంగా ఏదో యిల్లు కనిపిస్తోంది. (బండి వానితో) ఆ యిల్లు కనిపిస్తోందే, అటునైపే తిన్నగాపోనీ, వర్షం తగ్గేదాకా అక్కడుండొచ్చు.

(కొన్ని నిమిషాల తర్వాత బండి వచ్చి ఒక యింటి ముందు ఆగుతుంది. లక్ష్మిని ఆసరాగా చేసుకుని, బాగా తలమీదికి ముసుగు లాక్కుని, సువర్ణ యిల్లు ప్రవేశిస్తుంది. పురోహితుడు ఒకడు అక్కడే ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తున్నట్లు కూర్చుని వున్నవాడల్లా, వాళ్ళని చూసి, గభీలున లేస్తాడు)

పురో: రామ్మా, నీకోసం ఎంతో సేపటినుంచి ఎదురు చూస్తున్నాం. అంతా యిప్పుడే అటూ యిటూ పోయారు. కూర్చోండి వాళ్ళూ వచ్చేస్తారు. అందరి కంటే ముందే వెళ్ళిన ప్రతాపుడేనా వస్తే బాగుండును. నాపని త్వరగా ముగించేద్దును.

సు: (అయోమయంగా అనిపించి) ఏమిటి లక్ష్మీ, సరిగ్గా రావలసిన యింటికే వచ్చాం! ప్రతాపు యింతవర్షంలో ఎక్కడికి వెళ్ళాడో?

ల: (పురోహితునితో) అయ్యగారూ! ఎవరేనావుంటే పంపించి కొంచం శీఘ్రంగా కానివ్వండి. మళ్ళీ సాయంత్రానికి యిల్లు చేరుకోవాలి.

పు: అదేనమ్మా, నేనూ ఆలోచిస్తున్నా, ఒక్క ప్రతాపు వచ్చినా చాలు అంతా నేనే కానిచ్చేస్తాను... వుండండి, గుమ్మంలో చూస్తాను...

(దూరం నుంచే గుర్రం బండి బాగా చప్పుడు చేసుకుంటూ వస్తున్నట్టు వినిపిస్తుంది.)

పు: అదుగోనమ్మా, అతగాడే ముందుగా వస్తున్నాడు. ఇంకంతా సిద్ధం... నువ్విలా వచ్చి కూచో, అతనూ రాగానే మంగళసూత్రం కట్టించి, అయిందనిపిస్తాను.

(వీధిలో బండి ఆగుతుంది. ఒక యువకుడు, హడావిడిగా లోపలికి వచ్చేస్తాడు. గాఢంగా మబ్బులు కమ్మడం మూలాన్ని బాగా చీకటిగానేవుంది లోపల. "రావయ్యా త్వరగా. పాపం ఎంతో సేపటినుంచి కాచుకునివుంది" అన్నమాటలు విని ఆ పక్కగా పోతాడు)

పు: అంతా తరవాత వస్తారులేకాని, ముందు మంగళ సూత్రం కట్టు...... ఓ పిల్లా, మీ అమ్మగార్ని సరిగ్గా కూచోపెట్టు, అరె! అలా పాలిపోయిందేం ఆవిడ ముఖం! కొంచం సేపుంటే స్మృతికూడా తప్పుతుందేమో!... త్వరగా రావయ్యా! (అని ఆ యువకుణ్ణి చెయ్యపట్టి తీసుకువచ్చి, సువర్ణ ప్రక్కగా కూర్చోపెడతాడు. ఆయువకునికి అంతా అయోమయంగావుంది కాని, అత్యాశ్చర్యం ఫలితంగా నిశ్చేష్టుడయిపోయాడు. మాంత్రికంగా ఏం చెప్పితే అదే చేస్తూ, ఒక్కమాట కూడా మాట్లాడలేకపోయాడు... కొంత తతంగం జరిపాక, పురోహితుడు మంగళసూత్రాలు చేతికిస్తూ) ఏమిటయ్యా ఆలోచిస్తావు? పూః కట్టు... పాపం! ఎంత అలసిపోయిందో పిల్ల!

(అంటూంటే, ఒకసారి నిట్టూర్చి, లటపటాయించి యువకుడు మంగళసూత్రం ఆమె మెళ్ళో కట్టేస్తాడు.

సు : (లేని ఓపికంతా తెచ్చుకుని, మైకం కమ్ముకొస్తూంటే బలవంతంగా కళ్ళు తెరుచుకుని) లక్ష్మీ! ఎంత మోసం! యితడు ప్రతాప్‌కాడు లక్ష్మీ! (అంటూ స్మృతి తప్పి పడిపోతుంది.)

ల : (బాధగా) ఇప్పుడెలాగ? ఏమయ్యా, బ్రాహ్మడూ, వెనకాముందూ చూడకుండానే మంగళ సూత్రం కట్టించేసావు? (దుఃఖంలో ఆమె కంఠం పూడుకుపోతుంది.) (ఇదంతా చూచి యువకుడు నిర్విణ్ణుడై, రాయిలా నిల్చుండిపోతాడు. కొంచం సేపు ఆలోచించి...ఎలా హడావిడిగా వచ్చాడో అలాగే త్వరగా అవతలికి వెళ్ళిపోతాడు. అంతేకాదు, వీధిలోవున్న బండి ఎక్కి వెళ్ళిపోతాడు...లోపల లక్ష్మీ, చన్నీళ్ళు అవీ చల్లి సువర్ణకి సేవతీరుస్తుంది.)

సు : లక్ష్మీ! ఏముఖంతో యింటికెళ్ళను లక్ష్మీ! (అంటూ లక్ష్మీ బుజంమీద తలవాల్చి ఏడుస్తుంది.)

ల : (ఆమె తలనిమురుతూ) ఏం చేస్తాం తల్లీ, మనం ఒకటి తలిస్తే, దేవుడిలా తలిచాడు. యింతకీ, ఆ వచ్చినబ్బాయి పేరూ వూరేనా తెలుసుకోలేదు మనం...ఎలాగో ఓపికతెచ్చుకో, మెల్లిగా, ఎలా వచ్చామో అలాగే యిల్లు చేరుకుందాం. లే...(సువర్ణ కళ్ల నీళ్ళు కుక్కుకుంటూనే లేస్తుంది...లక్ష్మీ, ఆమె మళ్ళీ వెనక్కైనా చూడకుండా వెళ్లిపోతారు. కొన్ని క్షణాలు గడిచాక, పురోహితుడు మాత్రం, తన పని అయినట్లు చేతులు దులుపుతూ, అంగవస్త్రం బుజానవేసుకుంటాడు పోవడానికి. కాని అవతల ఏదో అలికిడివిని, కూర్చుంటాడు.)

ప్ర : ఛీ, పాడువర్షం. ఎంతో అలవాటున్న రోడ్డుమీద కూడా దారి తప్పి, యిన్ని గంటలు తంటాలుపడవలసి వచ్చింది. (అంటూ లోపలికి వస్తాడు.) ఏమయ్యా, ఎవరేనా వచ్చారా? మిగతావాళ్ళంతా ఏరి?

పు : (భయం భయంగా) వచ్చి వెళ్ళారండి...

ప్ర : (ఆత్రంగా) ఎవరు? ఆడవాళ్ళా?

పు : అలా వింతగా అడుగుతావేమయ్యా! నాపని అయిందనిపించాను. సముయానికి చక్కని కుర్రాడు కూడా వచ్చాడు. కాని అదేమిటో, ఆ పిల్ల మైకం వచ్చి పడిపోయింది. అతనూ వెళ్ళిపోయాడు.

ప్ర : (ఆవేశంతో) వాళ్ళిద్దరికీ పెళ్ళి చేసేసావా? (బాధగా) ఎంతపని చేసావయ్యా! నా సువర్ణని నాకు కాకుండా చేసావు! ఈ జీవితంలో ఆమె ముఖం మళ్ళీ ఎలా చూడను? నే మోసం చేశానని అనుకోదూ? నే నే మననుఁ నే నేమయితే నేం? (పిచ్చిగా అరుచుకుంటూ వెళ్ళిపోతాడు. పురోహితుడు ఏదో జ్ఞప్తికి వచ్చినట్టు హఠాత్తుగా వెళ్ళిపోతాడు.)

ఐదవ రంగం

పై విచిత్ర సంఘటన జరిగిన కొన్ని రోజుల తర్వాత పల్లెటూరిలో సువర్ణ యిల్లు. ఒళ్ళు తెలియని జ్వరంతో మంచంమీద పడి వుంటుంది సువర్ణ. ఆమె ప్రక్కనే ఆమె తల్లి కూర్చుని, తన కూతురి బాధకి కంటతడి పెడుతూవుంటుంది. "అమ్మా, ప్రతాప్, లక్ష్మీ, యింకెలాగ" అంటూ సువర్ణ ఒళ్ళు తెలియని పరిస్థితిలోనే పైకే అనేస్తుంది. లక్ష్మీ పక్కనే నిల్చుని, తన పమిటి చెంగుతో కళ్ళు వత్తుకుంటూ,)

లక్ష్మీ : అమ్మగారూ, ప్రతాప్ బాబుగారిని పిలిపించండి. సువర్ణమ్మకి యిట్టే నయమవుతుంది.

తల్లి : ఏమో! లక్ష్మీ, యిన్నాళ్ళూ చులకనగా మాట్లాడి యిప్పుడు నే రమ్మంటే ప్రతాప్ వస్తాడా? అయినా కబురంపుతాలే. నువ్వు యిక్కడే వుండు. పిచ్చి తల్లి ఎలా అయిపోయిందో. (లేచి యింట్లోకి వెళ్ళిపోతుంది)

సు : లక్ష్మీ, నే చచ్చిపోతే బాగుండును లక్ష్మీ!.. అమ్మా (మూల్గుతుంది.)

ల : అలా అనకమ్మా, రోజులు బాగుంటే అతనే మళ్ళీ వస్తాడు. అయినా (రహస్యం చెబుతున్నట్లు సువర్ణ చెవి దగ్గరగా వంగి) అమ్మగారు కబురంపుతామన్నారు.

సు : ఏమో! నాకు వస్తాడని నమ్మకంలేదు. మనం రాతే దనే అనుకున్నా డేమో ఆవేళ! (ఏడుస్తుంది)

(దూరం నుంచి లక్ష్మీ అని కేక వినిపిస్తుంది.)

ల : ఆ, వస్తున్నాను అమ్మగారూ, (సువర్ణతో) ఇందాకానే ప్రతాప్ బాబుకి కబురంపుతానన్నారు. ఏమైందీ వచ్చి చెపుతా. కళ్ళుమూసుకుని పడుకో తల్లీ. (అంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోతుంది.)

*　　*　　*

తల్లి : లక్ష్మీ, యిప్పుడప్పుడే ఈసంగతి మాత్రం దానికి చెప్పకు. అసలే కళ్ళల్లో వున్నాయి దాని ప్రాణాలు!

ల : ఎంత దారుణం చేసాడమ్మా! అంత ప్రేమించానసే వాడు ఇలా ఎలా సమాధానం చెప్పగలిగాడని!

త : అలా అనకు లక్ష్మీ, ఏదో జరిగి వుండాలి. అతనూ దరిదాపు పిచ్చివాడిగా వుంటున్నాట్ట. అప్పన్న చెప్పాడు. అతన్ని చూస్తూంటే ఎంతో కాలం బ్రతికేలా కూడా లేడంటున్నాడు. ఇంతకీ మనపిల్ల అదృష్టం!

(లక్ష్మీ అని అతి హీన స్వరంతో సువర్ణ కేక వేస్తుంది)

ల : (దగ్గరగా వస్తూ) ఏమమ్మా పిలిచావు? ఏం కావాలి? కొంచం వేడిగా పాలు తాగుతావా? అదేమిటి ఏడుస్తావెందుకమ్మా?

సు : మీ మాటలు నాకు వినిపిస్తూనే వున్నాయి లక్ష్మీ... (ఏడుస్తుంది)

ల : అంతా నీమంచికే తల్లీ. అస్తమానూ అలా కంటతడి పెట్టకు. అయినా, కొంచం ఆలోచించుకో. ప్రతాప్, యింకెలాగూ నీకు భర్త కాడు. సూత్రం కట్టినందుకు అతను తిరిగి వస్తే అదృష్టవంతురాలివే!

సు : అలా జరగదు లక్ష్మీ. ఎప్పటికీ అలా జరగదు. నేను ప్రతాప్‌నైనా చేపట్టాలి, మృత్యువునైనా చేపట్టాలి. (ఆవేశంతో అనేసి, రెండు చేతులా ముఖం కప్పుకొని ఏడుస్తూంటుంది.)

ఆఖర రంగం

[కొన్ని మాసాలు గడచిన తరువాత. ఆ కొన్ని మాసాల్లోనూ ఎన్నో విపరీత పరిణామాలు రూపొందాయి. సువర్ణ తండ్రి మరణించాడు హఠాత్తుగా. తల్లికి సువర్ణే ప్రాణం అయింది. ప్రతాప్ జాడ తెలియకుండాపోయాడు. చాలా మంది నమ్మకం అతడు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడని. ఏమో! నిజమే కావచ్చు... సువర్ణ ఆరోగ్యం కోలుకుంది. తిరిగి కొంచం ధైర్యంగా లోకం వైపు చూడకల్గుతోంది. తిరిగి కొందరి యౌవనులకి ధైర్యం కల్గుతోంది. ఆమె దృష్టి తమపై ప్రసరిస్తుందని. అలాగే ఆమె దృష్టి సుధీర్ మీద పడింది. సుధీర్ జల్సా యువకుడు. తల్లికి ముద్దులకొడుకు. వారిది ప్రక్క పల్లెటూరే. జమీందారు. సువర్ణ యింటికి తరుచు వస్తూ పోతూ వుంటే, సువర్ణ తల్లికి కొంచం కొంచం హృదయం స్థిమిత పడుతోంది. సువర్ణ శోభతో తిరిగి కలకల్లాడుతుందని.]

ల : (దూరంగా వస్తున్న సుధీర్‌ని చూచి) అమ్మా, సుధీర్ బాబు ఈవాళ నడిచే వస్తున్నారు. కారు పాడైందో ఏమో! సువర్ణమ్మని కిందికి రమ్మనమన్నారా?

త : రమ్మనే. లేకుంటే నాతో కూర్చుని ఏం కబుర్లు చెప్తాడు? లక్ష్మీ, (ఆనందం ధ్వనించే కంఠంతో) మన సువర్ణ యితన్ని పెళ్ళి చేసుకుంటే!

ల : ఏమోనమ్మా, అంతా దైవాధీనం! మన సువర్ణమ్మ మటుకు సుధీర్ బాబుతో సరదాగానే వుంటున్నారు. నే ఆవిణ్ణే పిల్చుకొస్తాను. (వెళ్ళిపోతుంది)

త : రా, సుధీర్, అలా గుమ్మంలో నిల్చుండి పోయావేం? లోపలికి రా.

సుధీర్ : నమస్కారాలండీ, ... ఇవాళ చాలా పెద్ద పని మీద వచ్చాను. అమ్మ, ఇవాళ పదయినాసరే సువర్ణని తీసుకు రమ్మంది యింటికి. మీరు చెప్తే తప్పక బయలుదేరుతుంది. చెప్పండీ. (ప్రాధేయ పూర్వకంగా అడుగుతాడు.)

త : (చిన్న నవ్వు నవ్వుతూ) అదేమిటోయ్! నువ్వడుగుతే ఎందుకు రానంటుంది? ఈవాళ అడిగి చూడు. తప్పకుండా వస్తుంది. లక్ష్మీ, సుధీర్ వచ్చాడు, కూర్చోవోయ్, వస్తుంది.

సుధీ : (లోపలికి పోయి కూర్చుంటాడు.) రా సువర్ణా. యివాళ బాగా అలంకరించుకున్నావే! (చిన్న నవ్వు నవ్వుతాడు.)

సు : (వచ్చి కూర్చుంటూ) లక్ష్మి లేదూ, నా ప్రాణం తీస్తుంది అప్పుడప్పుడు. (సిగ్గుతో ఆమె చెక్కిళ్ళు ఎర్ర బడ్డాయి) అయినా, ఎప్పుడూ ఏ గొడవా అక్కరలేని నీ దృష్టికి యిదే ఆనిందా అని ఆశ్చర్యంగావుంది!

సుధీ : (కొంచం తికమక పడుతున్నట్లు) ఆఁ ఏం లేదు. కాని, మా అమ్మ నిన్నోసారి రమ్మంది- వస్తావా?... నీకిష్టం వుంటే నేలే.

సు : (కొద్ది క్షణాలు రెప్పవాల్చకుండా అతన్నే చూస్తూ) నా కిష్టంలేదని ఎవరు చెప్పారు? అందుకే కబోలు లక్ష్మి ముందే అన్నీ సిద్ధంచేసింది. యిప్పుడే పోదామా? కొంచం సేపుండా?

సుధీ : (ఆనందావేశంతో) సువర్ణా, నిజంగా నువ్వు దిగి వచ్చిన దేవతవి! నా ముసలి తల్లికి యింతకంటే ఆనందం యింకేదీ యిచ్చి వుండదు!... ఆమె ఆత్రం కొద్దీ ఏమేనా అడిగేసినా ఏమీ అనుకోకు.

సు : (నవ్వుతూ) ఏం అడుగుతుందేమిటి? ఇంటి కోడలు గా రమ్మంటుందా?

సుధీ : అంత ధైర్యంగా అడగడానికి నువ్వు ఏమాత్ర మేనా చనువి స్తేగా!

సు : ఎందుకివ్వలేదూ, మొన్న మా యింటికి వచ్చినా, ఏదో మాటొచ్చి, అలా కాదత్తయ్యా, అన్నాను. అంతే. ఆవిడకి ఎంతో ఆనందం అయిపోయింది.అయితే అమ్మతో చెప్పి బయలుదేరుదామా?

సుధీ : మహాప్రసాదం!

సు : పోదూ. మరీ అల్లరివాడివి అవుతున్నావు. (అమ్మా అంటూ కేక వేస్తూ బయటికి వెడుతుంది.) అమ్మా, సుధీర్ వాళ్ళ అమ్మ రమ్మన్నారట, పోయిరానా?

త : వెళ్ళు, ద్దానికేం?

సు : మరి లక్ష్మి?

త : (నవ్వుతూ) సుధీర్ చాలడా నీకు సాయానికి? లక్ష్మి కూడా ఎందుకూ?

సు : (సిగ్గుతో) పదలేమ్మా...... మరి పోయి రామా?

త : వెళ్ళి రండి తల్లీ.

సుధీ : మేం వెడతామండీ. మీ అమ్మాయిని తీసుకొచ్చి స్వయంగా అప్పచెప్పుతాను.

(ఏకాంతంగా రోడ్డుమీద నడిచి పోతూంటే సువర్ణకి ఏవేవో దివ్యానుభూతులు స్మృతి పథంలో మెదిలాయి. చిరునవ్వులు నవ్వుకుంది.)

సుధీ : ఎందుకూ అలా నవ్వుకుంటున్నావ్?

సు : ఏం లేదూ. మనిద్దరం యిలా వెడుతూంటే, ఎందుకో నవ్వొచ్చింది.

సుధీ : అమ్మ ఏమైనా అనుకుంటుందనా?

సు : ఏమనుకుంటుందీ? ఆవిడకి కావలసింది అదేగా? (నవ్వుతుంది.)

సుధీ : సువర్ణా ఒకటి అడుగుతాను చెప్తావా?

సు : అడగకుండా కూడా చెప్పాలా?

సుధీ : నాకు నీమీద ఎంత మక్కువో తెలుసు. మా అమ్మకి నువ్వంటే ఎంత యిష్టమో తెలుసు. ఇక మీ అమ్మకి నే నంటే ఎంతో ఆప్యాయం అని నాకూ తెలుసు. మరి నీకు కూడా నా మీద ఏమాత్రమైనా అభిమానం ఉన్నట్టా? లేనట్టా?

సు : వుంటే ఏమిటి? లేకుంటే ఏమిటి?

సుధీ : వుంటే, మనిద్దరం పెళ్ళిచేసుకొని హాయిగా వుండొచ్చు. లేకుంటే నాదారి నేను చూసుకుంటాను.

సు : ఏం చేస్తావేం?

సుధీ : దూర దేశాల్లో పని కల్పించుకొని వెళ్ళిపోతాను. నిన్ను చూసిన దగ్గరనుంచీ గాలి మేడలు కట్టడం ఆరంభించాను. అప్పుడు అవి గాలి మేడలుగానే వుండిపోతాయి.

సు : నాకు అభ్యంతరం లేదుకానీ, పెళ్ళికి ముందు ఒక రహస్యం నీకు చెప్పాలి. అది విన్నాక కూడా నీకు అభ్యంతరం లేకుంటే......

సుధీ : ఎప్పుడో ఎందుకూ, ఇప్పుడే చెప్పు సువర్ణా! అలా తోటలోకి నడు. అక్కడ చెప్పేద్దువుగాని. ఏ సంగతీ యిప్పుడే తేల్చేయి.

సు : సరే నడూ......

"గాలీ — వానా"

(తోటలో కూర్చున్న సువర్ణకి దుఃఖం కట్టలు తెగి రాసాగింది. ఎందుకో యిదంతా తెలియని సుధీర్, ఆందోళన పడసాగాడు.)

సు : నా జీవితంలో ఎవరూ, లక్ష్మీతప్ప, తెలుసుకోలేని రహస్యం ఇది. నాకు వివాహం అయింది సుధీర్.

సుధీ : నిజంగానా! వరుడెవరు?

సు : తెలియదు. అదంతా ఒక కలలోలా జరిగింది. (సువర్ణ తన గాథనంతా చెప్పింది. అది వింటూన్న సుధీర్ సంతోషానికి అడ్డులేదు.)

సుధీ : నే నెంత అదృష్టవంతుడ్ని సువర్ణా. ఆ వరుణ్ణి నేనే. దారీ తెన్నూ కానరాని ఆ అంధకారంలో, గాలివానలో నేను ఒక యింట్లోకి వెడితే, పురోహితుడు నాచేత సూత్రం కట్టించాడు. అక్కడ నా కళ్ళముందు నిల్చున్న కన్యని చూస్తే, అచేతనుణ్ణయి, వెనకా ముందూ ఆలోచించకుండా పుస్తె కట్టేశాను. తర్వాత కన్నెత్తి చూసిన, ఆమె స్మృతి తప్పి ఉంది. నే వడి వడిగా వెళ్ళిపోయాను. తర్వాత మళ్ళీ ఎప్పుడూ ప్రశాంతంగా కన్ను మూయ్యలేకపోయాను.

సు : (ఆవేశంతో) సుధీర్, నువ్వేనా? నిజంగానా?

సుధీ : అవును నేనే. యిప్పుడైనా నన్ను, నా తొందరపాటును క్షమించు. ఇప్పుడు ఎలాగా మనం భార్యా, భర్తలం అని తేలింది గనుక, నిజంగా అలా అయిపోదాం, అమ్మకి చెప్పేద్దాం. త్వరగా నడు... సువర్ణా యివాళ మనం నిజంగా జీవిస్తున్నాం... అవునా?

సు : నిజంగానే, నే తరవాత ఎంతగా వాపోయానో పేరేనా కనుక్కోలేదే అని.

ఆనందంతో నవ్వుకుంటూ వస్తున్న కొడుకునీ, సువర్ణనీ చూసి ముసలితల్లి ఉప్పొంగింది.

సుధీ : అమ్మా, యిన్నాళ్ళు మురిపించుకుంది సువర్ణ- నీదగ్గరికి రావడానికి. ఇదిగో! తీసుకు వచ్చాను. యింక వాళ్ళ యింటికి పంపించకు- యేం?

తల్లి : అలా అనకురా, మళ్ళీ రానంటుంది.

సుధీ : అవునా సువర్ణా?

సు : అలా అనకండీ! ఎందుకురానూ?

సుధీ : (సువర్ణకేసి చూస్తూ) అమ్మా! నీకో మంచి వార్త చెప్తాను, యేమిస్తావో మరి?

తల్లి : నేను నీకేం యివ్వగలనురా? చెప్పు!

సుధీ : సువర్ణ యిక నీయింటి కోడలు.

తల్లి : నిజంగానేనా, యేం సువర్ణా?

సు : (సిగ్గుతో తలవంచుకుంటుంది.)

తల్లి : అమ్మ దొంగా, యిన్నాళ్ళు దాచావు. మీ అమ్మకి తెలుసా?

సుధీ : తెలియదమ్మా, పోయి చెప్పాలి. నేవెళ్ళి ఆవిడను యిక్కడికి తీసుకొని వస్తాను. (సుధీర్ వెళ్లిపోతాడు)

తల్లి : నీలాంటి కోడలు కావాలని నే కన్న కలలు ఫలించాయితల్లీ. వాడే నాకు ప్రాణం. వాడి ఆనందమే నాకు మనశ్శాంతి. వాడిని చూసుకొనే భారం యిక నీది. ఎక్కువ ఆలస్యం లేకుండా నే నిన్ను మాయింటికి తెచ్చుకొంటాను.

(సువర్ణ తల నిమురుతూ వుండగా తెరపడుతుంది.)

మూలం: జార్జి ఎలియట్.

ఎప్పీ

అనువాదం: "శ్రీ శిల్పి"

సైలస్‌మార్నర్ వంటి విచిత్ర వ్యక్తి ఆ దిక్కూ మొక్కూ లేని చంటి పిల్లను పెంచుతున్నాడూ అంటే అందరూ విడ్డూరంగా చెప్పుకోరూ! మార్నర్ అంత వరకూ తన ప్రాణ సమానంగా చూచుకొంటూ వచ్చినధనం వున్నట్లుండి అమాంతంగా మాయమయేసరికి ఒక్కసారిగా ఆ వూరందరికీ అతనంటే నాటుకుపోయి వున్న విరక్తి భావం పోయి జాలే కలిగింది. అందువల్ల అంటూ సొంటూ లేకుండా ఒంటరి జీవితం గడిపే మార్నర్ యీ రెండేళ్ళ పిల్లని యే విధంగా పెంచగలడా అన్న సందేహంతో అమ్మ లక్కలు నలుగురూ నాల్గు విధాలుగా పిల్లల పెంపకం విషయంలో సలహాలిచ్చేరు. ఆ యిరుగు పొరుగు వారిలో ఆడంబరం అంటే యేమో యెరుగని డాలీ వింత్రాప్ మాటంటే మట్టుకు మార్నర్‌కి యెక్కడ లేని గురి.

మార్నర్ తనకు గాడ్ఫ్రె పిల్ల ఖర్చుకుగాను యిచ్చిన రూ 8/- డాలీకి చూపి దానితో యేమేమి కొనవలసి వుంటుందో కనుక్కున్నాడు. డాలీకి యిటు చూస్తే అటు చిటుక్కున పెరిగే వయస్సులో పిల్లలకి బట్టలూ పాతలూ అంటూ డబ్బు తగలేయ వద్దనీ, తాను అయిదు సంవత్సరాల క్రితం తన ఎరన్‌కి తొడిగిన బట్టలే తెచ్చిస్తాననీ చెప్పింది. ఆ రోజే డాలీ ఆ బట్టల దొంతర తెచ్చి మార్నర్‌కి ఆ బుల్లి చొక్కాలను ఒకొక్కటీ చూపించింది. చాలా వరకు అవన్నీ మాసికలతో నిండి వున్నాయి కాని శుభ్రంగా వుతికిన వవడం వల్ల తెల్లటి మల్లెపూల్లా వున్నాయి. ఎప్పీకి సబ్బుతో రుద్ది చక్కగా స్నానం చేయించే సరికి మిల మిలా మెరుస్తూ క్రొత్త అందంతో బయట బడింది. డాలీ వళ్ళో కూర్చుని తన చిట్టి చేతులతో కాలిబొటన వేళ్ళందుకుంటూ తన్ని గురించి, తాను మహత్తర విషయమేదో కనిపెట్టివేసిన దానిలా చేతులు రెండూ కలిపి చప్పట్లు చేస్తూ "జిజ్... బుజ్... అత్త...త్త" అంటూంది. డాలి మురిసిపోతూ "దేవలోకంలో దేవతలు మాత్రం యింతకన్న అందంగా వుంటారని యెవరనగలరు? ఇటువంటి బంగారు బొమ్మ చింకి పాతల్లో- ఆ దిక్కులేని తల్లి మంచంలో మరణం- ఏదో తెలియనిశక్తి యీ బిడ్డని నీ యింటికి దారి చూపటం- అన్నట్లు నీ తలుపు తెరిచే వుంది కదూ?" మార్నర్ ఆలోచనల మధ్యలో నుండి అన్నాడు. "ఆ... తెరిచే వుంది. నా ధనం అంతులేని చీకటికో మాయమైంది- యీ బిడ్డ అంతులేని యే చోటునుండో నా దగ్గరకు వచ్చింది." డాలీ తన స్వభావిక వాత్సల్యంతో "రాత్రి, పగలు నిద్ర, మెలకువలులా ఒకదాని పోక యింకోదాని రాక జరుగుతుంటాయి. అది ఆ విధంగా యెందుకు యే విధంగా జరుగుతుందో యెవరికి తెలుసు? మనమెన్ని తికమకలు పడ్డా యే మాయా చేయలేము. మనకి తెలీకుండానే యెన్నో వస్తూ పోతూ వున్నాయి. ఇతరులేమనుకున్నా యీ బిడ్డ నీకు పంపబడింది. కాబట్టి నీ రక్షణలోకి తీసుకోవడంలో మంచి పని చేసేవంటాను. ఎప్పీ పోషణ విషయంలో నాకు సాధ్యమైనంత నేను తోడుపడతాను." మార్నర్ డాలీ సహాయానికి అభినందించేడు. "నేనేం చేయాలో తెలియజేస్తే చాలు...కానీ..." అంటూ వంగి వంగి డాలీ చేతుల మీద తల జేరవేసి తన్ని దూరం నుంచి వింతగా చూస్తున్న ఎప్పీని చూస్తుంటే డాలీ మీద ఈర్ష్య పడకుండా వుండలేకపోయేడు. "ఎప్పీకి చేయవలసిన పనులన్నీ నేనే చేయాలి. లేకుంటే ఎప్పీ తన్ని లాలన పాలన చేసే వారినే ప్రేమిస్తుంది నా దగ్గర చనువుండను. నేను ఆ పనులన్నీ నేర్చుకోగలను__ నేర్చుకోగలను" అంటూ గొణిగేడు.

డాలీ ఎప్పీకి చొక్కా వేసే విధం అదీ చూపిస్తుంటే మార్నర్ అతి శ్రద్ధగా చూస్తూ తన రెండు కండ్లనీ ఎప్పీ ఆకర్షించే విధంగా ముఖంలోకి మార్చేడు. ఎప్పీ అతని రెండు చేతుల్నీ తన చిట్టి చేతుల్లో బంధించి తన బుల్లి నోటితో అతని బుగ్గలు చీకుతుంది. డాలీ హాస్యంగా "ఎప్పీ నీదగ్గరకే వస్తుందట. నీవంటేనే ప్రేమ." అంది. ఎప్పీని తన దగ్గరకు తీసుకుంటూంటే మార్నర్‌లో ఎంత వుత్సాహం వుప్పొంగిపోతున్నట్లుగా అనిపించేంది. ఆలోచనా అనుభ

వాలు మిళితమైపోతున్నట్లున్నాయి. ఆ అనుభవాన్ని మాటల్లో పెట్టాలంటే 'తన ధనమే యిప్పుడు ఎప్పీగా మారి తనకి పూర్వం తృప్తిని యివ్వగలుగుతోందని మాత్రం చెప్ప గలిగేవాడు. డాలీ "నీవు నేత పనిలో వుంటే రోజు రోజుకూ కొంటెగా పెరిగే యీ ఎప్పీని యేం చేస్తావు? నీ పొయ్యి యెత్తుమీద వుండటం మంచిదే అంటుంది. కానీ గాజు సామానులు, కత్తెర లాంటివి దూరంగా వుంచాలి సుమా!" అని హెచ్చరించింది. మార్నర్ మంచి వుపాయం తట్టిన వాడిలా ఓ పొడవాటి ధారంతో ఎప్పీని మగ్గానికి కట్టివేస్తానన్నాడు. డాలీ నల్గురు బిడ్డల తల్లి గాబట్టి కావలసినంత అనుభవం పిల్లల విషయంలో. "ఆ విధంగా పిల్లల్ని కట్టివేస్తే యిల్లు పీకి పందిర వేయరూ? మా యింట్లో వున్న చిన్న బండి, యెర్ర గుడ్డపీలికలూ అవీ తెస్తాను. ఎప్పీ వాటితో ఆడుకుంటూ కబుర్లు చెబుతుంది. నా నల్గురు పిల్లల్లో ఒకరయినా ఆడు పిల్లలు లేరు. లేకపోతే వాళ్లకు యెన్ని కుట్లూ, అల్లికలూ నేర్పేదాన్నో. అయినా యిప్పుడు ఎప్పీ వుందిగా. పెద్దదయితే అన్నీ నేర్పుతాను." అంటూ తన ధోరణిలో తాను చెప్పుకు పోతుంటే... "ఆ... ఆ ఎప్పీ నాదీ. మరెవ్వరికీ ఎప్పీని చెందనివ్వను' అనేసాడు. "తండ్రిలా నీవు ఎప్పీని పెంచితే ఎప్పీ నీదే అవుతుంది. కాని ఎప్పీని రోజూ ప్రార్థనలకు తీసికెళ్ళి దేవునిలో మంచి నమ్మకం కుదిరించే భాద్యత నీది" అని అతని ముఖ్య మయిన కర్తవ్యాన్ని యెత్తి చూపాలన్నట్లుగా అందించింది. ఈ మాటతో మార్నర్ ఆలోచనా సముద్రంలో పడ్డాడు. తాను యేనాడో వదిలివేసిన ప్రార్థనాలయం అవీ తల్లో సుళ్ళు తిరిగేయి. చివరికి జంకుతూనే అన్నాడు. "అది లేనిదే మానవుడు మంచివాడు కాలేడా?" అని డాలీ తిరిగి తనవేదాంతం మొదలు పెట్టడంతో "సరే- సరే డాలీ మంచికి యేది చేయమన్నా చేస్తాను" అని వొప్పుకున్నాడు.

ఇది వరలో తన ధనానికంటే యే విధమైన పోషణా అవుసరం లేకపోయేది. ఎక్కడ పెడితే అక్కడ భద్రంగా వుండేది. మరి యిప్పుడు ఎప్పీ అంటేనో, లాలనా పాలనా అంటూ కావాలి. అందువల్ల మార్నర్ బాధ్యత యిదివర కటి గట్టుదాటి యెన్నో రెట్లు ముందుకు పోవలసి వుంది. ఇదివరకు తన ధనం తాను పెంపొందడానికి గాను మార్నర్ని వూపిరి సలపకుండా ఆ నేత పనిలో నిమగ్నుణ్ణి చేసేవాడు. మరి ఎప్పీయో! తన నూతనత్వంలో, ఆనందంలో పాలు పంచుకొమ్మంటుంది. రోజులతో పాటు ఎప్పీ తన ముద్దు మాటలతో చిలిపిగా పెరిగిపోతోంది. మార్నర్ నేసిన వున్ని కత్తిరతో కత్తిరించే ప్రజ్ఞ సంపాదించింది. ఒక్క రోజు మార్నర్కి తెలీకుండా యింటి వెనుకగా వున్న కొలను దగ్గరకు పారిపోయి తన కాలు జోడుతో బక్కెటులో నీరు తోడేది. మార్నర్కి ఎప్పీ కనిపించకపోతే హృదయం తల్లడిల్లి పోయేది. అంతా గాలించగా చివరికి ఎప్పీ కనిపిస్తే అప్పుడు కుదుట పడేది. డాలీ అంది యిట్లు వంటి కొంటి పన్లు చేస్తే ఎప్పీని శిక్షించక[illegible] లాభం లేదని. మార్నర్ తన ముద్దుల పాపాయిని యేమని శి[illegible]స్తాడు? కొట్టడం అంటే తన తరం. కాని [illegible]నయాన భయాన మాటలతో బెదిరిస్తే లెక్క చేయదు. [illegible] టానికి తన గుండె వణికిపోతున్నా: తప్పని స[illegible] ఎప్పీని బొగ్గుల కొట్టులో పెట్టి జడిపించాలని చూ[illegible]. కాని ఎప్పీ అది కూడ ఆకతాయ తనంగానే తీసు[illegible]. డాలీ "కొట్టటం చేతకాకపోతే కత్తిరా అవీ అందుబా[illegible] లేకుండా చూచుకోవాలి మరి" అంది.

మార్నర్ పనిమీద బయటకు వెళ్ళితే ఎప్పీ[illegible] వెంట తీసికెళ్ళేవాడు. ఇంటి దగ్గర వుంచితే [illegible] పోతుందని అతనికి యెక్కడ లేని [illegible] ఛాయతో, గిరిజాల జుట్టుతో ముద్దులు [illegible] అంటే ఆ వూళ్ళో అందరికీ ప్రాణమే [illegible]యింది. ఇదివరకు మార్నర్ అంటే పిల్లలందరికీ సింహస్వప్నం. ఇప్పుడు పెద్దల దగ్గర నుండి పిల్లల వరకు ఆ భావం పూర్తిగా మాసిపోయింది. మార్నర్కి ప్రపంచానికీ మధ్య పడి పోయిన వంతెన్ని ఎప్పీ తిరిగి సరి చేసింది. పూర్వం దేవ దూతలు వచ్చి మనుష్యులకు దేవలోకానికి దార్లు చూపించే వారట. కాని మార్నర్కి రెక్కలున్న దేవదూతలకి బదులు ఎప్పీయే అనంత మయమయిన లోకంలోకి దారి చూపిస్తుంది.

అల్లికలు — జెర్సీ

కావలసిన పరికరములు :

6 ఔన్సుల మూడుపేట్ల ఎఱుపు రంగు ఊలు.
1 ఔన్సు మూడుపేట్ల నీలి రంగు ఊలు.
నెం. 10. 12. సూదులు.

ఇరువైపులా సూదిగా నుండు కేబుల్ **(Cable needle)** సూది ఒకటి. 8. బొత్తాములు.

వెనుక భాగము.

నెం. 12. సూదిమీద ఎఱుపు రంగు ఊలుతో జెర్సీ అడుగు భాగము చివర ఆరంభించుచూ 106 కుట్లు అల్ల వలెను.

1 వ. వరుస: ని. 3, ప. 2, ని. 6, ప. 2, * ని. 5, ప. 2, ని. 6, ప 2, స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి వేయుచూ చిట్ట చివర మూడుకుట్లు నిట్టు అల్ల వలెను.

[illegible] వరుస: ప. 3, ని. 2, ప. 6, ని. 2 ప. [illegible] ని. [illegible] ప. 6, ని. 2, స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి వేయుచూ చిట్ట చివర 3 కుట్లు పర్ల్ అల్ల వలెను.

3. వ. వరుస: ని. 1, మే. 1 (ఊలును సూది ముందు భాగమునకు తీసి తరువాత కుట్టు అల్లుటకు ముందు సూదిమీద వేయుట మేక్. అంటే ఒక కుట్టు ఎక్కువ చేయుట) స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప 2. కేబుల్. 6. (అనగా ఈ ఆరు కుట్లలో మొట్ట మొదటి 3 కుట్లు కేబుల్ సూది మీదకు మార్చి, వెనుక వైపు ఉంచి, తరువాత 3 కుట్లు నిట్టు అల్లి అప్పుడు కేబుల్ సూదిమీద వెనుకకు తీసివుంచిన మూడుకుట్లు నిట్టు అల్లవలెను) ప. 2, * ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప. 2, కేబుల్ 6, ప. 2 స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి అల్లుచూ చివరి మూడు కుట్లు ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1.

4. వ. వరుస: రెండవ. వరుసవలె.

5. వ. వరుస: ఒకటవ వరుసవలె.

6. వ. వరుస: రెండవ వరుసవలె.

7. వ వరుస : ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప. 2, ని. 6, ప. 2, * ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప. 2, ని. 6, ప. 2, స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి వేయుచూ చివరి మూడు కుట్లు ని 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1.

8. వ. వరుస:— ప. 3, ని. 2, ప. 6, ని. 2, ప. 5, ని. 2, ప. 6, ని. 2, స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి వేయుచూ చివరి మూడు కుట్లు పర్ల్ అల్ల వలెను.

ఈ ఎనిమిది వరుసలు కలిసి నమూనా ఏర్పడును. ఇదే విధముగా నాలుగు సార్లు (8 × 4) అల్ల వలెను.

తరువాత నెం. 10 సూదులమీదకు మార్చి రెండు నమూనాలు వేసిన తరువాత, ప్రతినమూనాలో 5, 6. వ. వరుసలలో ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున హెచ్చు చేయుచూ అదే విధముగా 5 నమూనాలు (8 × 5) వేయవలెను. అప్పుడు సూదిమీద మొత్తము 126 కుట్లు వచ్చును. ఎక్కువ వచ్చిన కుట్లు అంచులయందు (చివర భాగము లందు) ని. 5, ప. 2, ని. 6, ప. 2 మంచివైపు **(Right side)** కు వచ్చునట్లు లేక నమూనాకు సరిపడు నట్లు చూచి అల్లవలెను.

ఇదే మాదిరిగా 13 వరుసలు అల్లి, మొట్ట మొదటి నుండి 16. వ. నమూనా ఆఖరి వరుస వచ్చు నట్లు ముగించ వలెను.

చంక ఆకార మేర్పరచుటకు :— తరువాత 2 వరుసల ప్రారంభములో నాలుగు కుట్లు చొప్పున కాస్టాఫ్ చేయ వలెను.

3. వ వరుస:— 4 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేసి, కుడి చేతి లోని సూదిమీద కుట్లను ఎడమ చేతిలోని సూది మీదకు మార్చ వలెను. * ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప. 2.

తరువాత 3 వరుసల ప్రారంభములో 4 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయ వలెను. (102 కుట్లు)

పై విధముగా 64 వరుసలు (భుజముల వరకూ) అల్ల వలెను. (మొట్ట మొదట ప్రారంభించి నప్పటి సూది మీద కుట్ల కంటె ఇప్పుడు ఒక్కొక్క చివర రెండు కుట్లు తక్కువగా నుండును)

భుజముల ఆకార మేర్పరచుటకు : — తరువాత వరుసగా 6 వరుసల ప్రారంభములో 10 కుట్లు చొప్పున కాస్టాఫ్ చేయుచూ ఆరు వరుసలూ అల్లి. మిగిలిన కుట్లన్నీ 7. వ. వరుసలో కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

ఎదుటి వైపు ఎడమప్రక్క భాగము.

ఊలుతో నెం 12 సూదులతో 61 కుట్లు అల్ల వలెను. 5 నమూనాలు (8 × 5) వెనుకవైపు వేసిన మాదిరిగా వేసి నెం. 10. సూదులమీదకు మార్చి మరి రెండు నమూనాలు వేయవలెను.

ఇదే విధముగా నమూనాలు వేయుచూ తరువాత నమూనాలలో ప్రతి 5, 6 వరుసలలో ప్రారంభములో ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున హెచ్చు చేయవలెను. ఈ విధముగా హెచ్చు చేసిన వరుసలు 10 అగువరకూ అల్ల వలెను. (అప్పుడు సూదిమీద 71 కుట్లుండును). పై విధముగా 13 నమూనాలు వేయవలెను.

చంక ఆకార మేర్పరచుటకు : తరువాత వరుస ప్రారంభములో 4 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

తరువాత వరుస :— ని. 3, ప. 2, ని. 6, ప. 2 ని. 5, ప. 2, ని. 6, ప. 2, స్టార్ దగ్గరనుండి తిరిగి వేయుచూ చిట్ట చివరి 3 కుట్లు నిట్టు అల్ల వలెను.

తరువాత వరుస :- ప్రారంభములో 4 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను. కుడి చేతిలోని సూదిమీద కుట్లను ఎడమచేతిలోని సూది మీదకు మార్చవలెను. * ని 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ, ప. 2, కేబుల్ 6, ప. 2, స్టార్ దగ్గరనుండి తిరిగి వేయుచూ చిట్ట చివర 3 కుట్లు ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, అల్లవలెను.

తరువాత వరుస :— ని. 3, ప. 2, ని. 6, ప. 2 *ని. 5, ప. 2, ని. 6, ప. 2; స్టార్ దగ్గర నుండి తిరిగి వేయుచూ చిట్ట చివర 3 కుట్లు నిట్టు అల్లవలెను.

తరువాత వరుస :- ప్రారంభములో 4 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను. (అప్పుడు సూదిమీద 59 కుట్లుండును)

ఇదే విధముగా 42 వరుసలు వేసి, నమునాలో 7. వ. వరుసతో ముగించుచూ 22 వ. నమూనా పూర్తిచేయవలెను. మామూలు నమూనాలో కంటె చంక చివర భాగములో రెండు కుట్లు తక్కువ అగునట్లు అల్లవలెను.

మెడ ఆకార మేర్పరచుటకు:— తరువాత వరుస ప్రారంభములో 5 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేసి మిగిలిన కుట్లు మామూలుగా నమూనా అల్లవలెను. తరువాత వరుస మామూలుగా నమూనా వేసి, దీని తరువాత వరుస ప్రారంభములో 5 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

తరువాత 4 వరుసలలో మెడవైపు భాగములో ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున తగ్గించవలెను.

తరువాత వరుస (7. వ. నమూనా వరుస):— ని. 1 *ప. 2, ని. 6, ప. 2, ని. 2 (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 1, మే. 1, స్లి. 1, ని. 1, పా. స్లి. స్టి. ఓ. స్టార్ దగ్గరనుండి తిరిగి వేయుచూ 14 కుట్లుండు వరకూ వేసి ప. 2, ని. 6, ప. 2, ని. 2, (ఒకేసారి) మే. 1, ని. 2 (ఒకేసారి)

ప్రతి వరుసలో ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున మెడవైపు తగ్గించుచూ తరువాత 14 వరుసలు అల్లవలెను. (30 కుట్లుండును). తరువాత వరుస మామూలుగా అల్లవలెను.

భుజము ఆకార మేర్పరచుటకు:— తరువాత వరుస ప్రారంభములో 10 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను. తరువాత ఒక వరుస విడిచి మరియొక వరుసలో ఇదే మాదిరిగా కాస్టాఫ్ చేయుచూ ఇదే విధముగా రెండు సార్లు అల్లి ముగించవలెను.

మిగతా భాగపు అల్లికను గూర్చి వచ్చేనెల సంచికలో చూడండి.

